ANUL XXIX
33
(1 266)
Sîmbătă
16 august
1986
8 pagini
4 lei

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

SALA DE LECTURĂ

SUB SEMNUL MARII SĂRBĂTORI

Ne apropiem de ziua glorioasei aniversări a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, 23 AUGUST, marea noastră sărbătoare națională. Marele arc deschis în timp și către izvoarele adînci ale demnității și libertății patriei, ale amplei și prodigioasei sale propensiuni spre orizonturile civilizației socialiste și comuniste. Marele arc deschis în timp și marele hotar, marele simbol al istoriei prin care ne-am definit și ne definim pe cale revoluționară într-o neîntreruptă și hotărîtoare conștiință a participării la făurirea unui destin nou, liber și demn, așa cum au visat strămoșii, toți cei ce au ridicat steagul luptei și eroismului pentru apărarea ființei neamului, a drepturilor fundamentale ale poporului și națiunii de a se edifica în lumina propriilor nădejdi, a propriilor aspirații și idealuri.

Sărbătorim în fiecare an acest glorios eveniment care este actul eroic de la 23 August 1944 și de fiecare dată gîndurile ne duc la tot ceea ce a însemnat el pe filiera propriei noastre deveniri, la mărețele realizări obținute în opera de transformare a țării, la toate aceste ctitorii ale muncii și creației socialiste care alcătuiesc chipul de fapt al libertății și independenței, modul de a ne privi și considera istoria în accepțiunea făuririi și asumării ei neîncetate, a responsabilității cu care ne întemeiem prezentul socialist și viitorul comunist. A 42-a aniversare a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă primește, prin cronologia evenimentelor acestui an, o semnificație aparte.

Am cinstit jubileul a 65 de ani de la făurirea Partidului Comunist Român, am omagiat împlinirea a 50 de ani de la istoricul proces de la Brașov al luptătorilor comuniști și antifaciști între care un rol deosebit l-a avut, așa cum se știe, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Se împlinesc acum 50 de ani de cînd tînărul erou comunist, era dus între zidurile Doftanei, în urma unei aspre și nedrepte sentințe. Dar și acolo, în întunericul asprelor celule, tînărul luptător, militantul neînfricat al partidului, a făcut, ca de atîtea ori mai înainte, dovada calităților sale excepționale, fiind un exemplu de abnegație, dîrzenie și curaj, insuflînd încredere și bărbăție, devotament nemărginit față de cauza idealurilor de libertate și dreptate, față de victoria în numele căreia lupta și căreia își dedicase întreaga sa tinerețe.

Putem afirma cu mîndrie patriotică îndreptățită — spune secretarul general al partidului — **că comuniștii și antifaciștii români, au înscris o pagină eroică în marea bătălie pentru libertatea și neatîrnarea țării, ca și în întreaga epocă de mari lupte sociale ce a urmat. Ei au stat neclintiți la datorie, făcînd suprema dovadă a neînfricării în lupta cu dușmanul, dovedindu-se cei mai vajnici, devotați și fideli apărători ai intereselor naționale ale întregului nostru popor.** Actul revoluționar de la 23 August își trage seva eroismului său și din bărbăția, din curajul și dîrzenia cu care au fost înfruntate atunci opresiunea și teroarea închisorilor în care erau aruncați luptătorii comuniști și antifaciști, își trage seva eroismului și abnegației sale și din acea pilduitoare forță pe care o întruchipa tinerețea revoluționară. Evocînd momentul întemnițării tovarășului Nicolae Ceaușescu, înaltele sale trăsături revoluționare care se manifestau și care alcătuiesc un capitol glorios al istoriei partidului, aducem omagiul fierbinte celui căruia, prin voința partidului și a țării, i-a fost dat să ne fie conducătorul și să ne călăuzească spre împliniri fără precedent.

Trec toate aceste împliniri prin miezul de foc al revoluției, pe temeliile lui August s-au clădit și se clădesc, în sensul victoriei de atunci, toate magistralele progresului tehnic și științific contemporan, marile altitudini ale industriei noastre socialiste, noua revoluție din agricultură, învățămîntul, știința și cultura, democrația muncii și creației pentru binele țării și al poporului, pentru libertatea și independența națiunii. Trec toate înfăptuirile, toate ideile și idealurile unei edificări pe măsură a țării și a oamenilor ei prin miezul de foc al lui August și prin marile volute de spirit ale evenimentului epocal care a fost Congresul al IX-lea al partidului. Un nou timp și noi rosturi se așează de atunci în viața și preocupările României, se întărește și se dezvoltă aria identității sale în materie de construcție socialistă multilaterală și se dobîndește un sentiment de adevărată și eroică renaștere națională. Este epoca celor mai mari ctitorii, grandioase edificii schimbă geografia țării și se arată un chip nou al libertății, acela care se întemeiază în lumina propriilor izvoare, la tensiunea propriei munci, a propriei gîndiri. Ca un act de mîndrie și dreptate adîncă, revoluționară, poporul a dat acestei epoci numele conducătorului său iubit și stimat, Erou al României socialiste.

Sub arcul de boltă al marii sărbători, țara și eroul său, țara și poporul, partidul și conducătorul său formează acea-unică și indestructibilă entitate, acel unic și indestructibil spirit revoluționar prin care înaintăm neabătut și cu sentimentul deplinei încrederi în victorie spre culmile progresului și civilizației socialiste și comuniste.

Luceafărul

«În anii ilegalității» — tablou de Cornelia Ionescu

ÎN SLUJBA CELOR MAI NOBILE CAUZE

15 AUGUST 1936 — 15 AUGUST 1986. Se împlinesc cinci decenii de cînd tovarășul Nicolae Ceaușescu, revoluționar încercat și patriot înflăcărat, militant de frunte al mișcării comuniste și muncitorești, a cărui muncă neobosită și viață pilduitoare s-au contopit cu activitatea eroică și glorioasă a Partidului Comunist Român, a pășit dincolo de porțile închisorii Doftana, în urma unei sentințe nedrepte pronunțate de Tribunalul Militar al Corpului 5 Armată din Brașov, la încheierea procesului luptătorilor comuniști și antifaciști desfășurat în localitate între 27 mai și 5 iunie 1936.

De la cea mai fragedă vîrstă tovarășul Nicolae Ceaușescu și-a consacrat existența slujirii cauzelor celor mai nobile ale poporului român. Documentele autorităților consemnează participarea sa la grevele muncitorilor bucureșteni încă din anul 1932. Intrînd în anul 1933 în rîndurile Uniunii Tineretului Comunist și, apoi, ale Partidului Comunist Român, tovarășul Nicolae Ceaușescu a făcut dovada unor calități politice și organizatorice de excepție, fiind ales în conducerea Comitetului Național Antifascist.

Memoria documentelor de epocă păstrează imaginea unei biografii revoluționare pilduitoare : în noiembrie 1933 militantul comunist Nicolae Ceaușescu este arestat pentru „indemn la grevă" printre muncitorii din Capitală ; în iunie 1934 este „arestat de către Consiliul de război al Corpului I Armată Craiova... el fiind trimis ca delegat al organizațiilor comuniste din București, la Craiova, pentru a face declarații favorabile ceferiștilor implicați în acțiunile de la Atelierele „Grivița" ; în 1934 arestat „pentru răspîndire de manifeste revoluționare, comuniste", anchetat și caracterizat în fișe ca „agitator comunist periculos".

În ciuda măsurilor represive luate împotriva sa, militantul comunist Nicolae Ceaușescu se manifesta permanent ca o prezență activă în freamătul luptei revoluționare, democratice, antifasciste din București și din numeroase alte localități ale județelor Argeș, Prahova, Dîmbovița, Vîlcea și Mehedinți.

Prezent în județul Dîmbovița cu importante sarcini în organizarea luptei tinerilor comuniști, la 15 ianuarie 1936 a fost din nou arestat în comuna Ulmi, unde participa la o ședință a organizației U.T.C. După primele cercetări a fost deferit, împreună cu alți militanți comuniști și antifaciști, Consiliului de Război al Corpului V Armată Brașov și întemnițat în Închisoarea centrală din Brașov. Timp de peste cinci luni, cît a durat instrucția procesului, tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a evidențiat prin tenacitatea, dîrzenia, hotărîrea, solidaritatea, înaltul spirit revoluționar comunist, dăruirea față de cauza partidului și poporului, constituindu-se într-un exemplu și imbold pentru toți ceilalți acuzați.

În timpul desfășurării procesului, care s-a judecat între 27 mai — 5 iunie 1936 în cazarma Regimentului 41 Artilerie din Brașov, conducătorul grupului de tineri comuniști acuzați, militantul revoluționar Nicolae Ceaușescu a respins cu hotărîre și curaj acuzațiile formulate în ordonanța de trimitere în judecată, a demascat abuzurile din timpul instrucției, a devenit din acuzat acuzator, dezvăluind caracterul opresiv al regimului și subliniind că adevăratul pericol pentru independența și suveranitatea României îl reprezintă fascismul, revizionismul și războiul. Prin sentința dată la 5 iunie de Tribunalul Militar din Brașov, tovarășul Nicolae Ceaușescu a fost condamnat la 2 ani și 6 luni închisoare, 2 000 lei amendă și 1 an interdicție de a părăsi satul natal. „Pentru pîine, pace, libertate — scria ziarul democratic „Arena" din 11 iunie 1936 — tînărul Nicolae Ceaușescu va întîlni în ocnele țării noastre peste 1 500 deținuți politici comuniști și antifaciști cu care, cu ani în urmă, și-a luat sarcina de a lumina poporul".

Procesul de la Brașov a reliefat cu deosebită vigoare și pregnanță strălucirea virtuților pe care le întruchipează excepționala personalitate a tovarășului Nicolae Ceaușescu, convingerea sa nestrămutată în dreptatea cauzei pentru care luptă, calitățile sale excepționale de conducător și organizator comunist, de revoluționar și patriot înflăcărat, exemplara dăruire și abnegație pentru păstrarea ființei naționale, pentru triumful idealurilor de libertate, independență și progres social al României.

Conform sentinței, la 15 august 1936, tovarășul Nicolae Ceaușescu a fost întemnițat la Penitenciarul special Doftana. Lupta revoluționară, viața în colectivul din închisoare au constituit — așa cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu — „o înaltă școală de pregătire politică, ideologică, de educare și formare în spiritul principiilor eticii și echității socialiste și comuniste. Activiștii revoluționari, comuniștii, puneau mai presus de orice interesele maselor populare, lupta împotriva asupritorilor ; e renunțau la tot, împărțind de multe ori între ei ultima bucată de pîine, dar ținînd sus steagul luptei revoluționare".

Detenția tovarășului Nicolae Ceaușescu în închisoarea Doftana coincide cu perioada celui mai aspru regim din întreaga istorie a acestui penitenciar, cînd militanții comuniști și antifaciști erau privați de prevederile regimului politic, condamnați fiind la un regim de viață deosebit de aspru. În aceste condiții militantul comunist Nicolae Ceaușescu se integrează plenar în viața colectivului de deținuți politici, primind și asumîndu-și sarcini deosebite în lupta împotriva represiunii, a practicilor samavolnice folosite de administrație, pentru recucerirea regimului politic în închisoarea Doftana. „...în dimineața zilei de 20 februarie 1937, pe la orele 8, deținutul Ceaușescu Nicolae a început să strige la adresa Dv., și pe noi făcîndu-ne călăi și bătăuși, spunînd că nu știm ce facem" — se arată într-un raport al gardienilor adresat comandantului Penitenciarului Doftana. Pe marginea acestui raport Comandantul ordona ca deținutul să fie „scos la raport" și apoi „izolat".

La scurtă vreme după întemnițarea la Doftana, tovarășul Nicolae Ceaușescu îndeplinea funcția de secretar al organizației de partid, fiind apreciat de tovarășii săi ca „un om curajos, matur și dîrz" care „ducea la bun sfîrșit și cu promptitudine sarcinile ce i se încredințau". Tovarășul Nicolae Ceaușescu a organizat legăturile conspirative ce stăteau la baza activității organizației de partid și de colectiv, a învățămîntului politic și a numeroase acțiuni de luptă împotriva represiunilor la care erau supuși comuniștii și antifaciștii întemnițați cum au fost corurile de protest colectiv sprijinul deținuților politici. Evocînd paginile care au impresionat populația din împrejurimi, determinînd numeroase luări de atitudine în de solidaritate militantă cu deținuți comuniști și antifaciști din închisoarea Doftana tova-

Ioan Don

Continuare în pag. a 3-a

Poema eroică

I

În piatră, la Doftana, secundele-s zidite,
Să fie-n noi înalte, și-adînci, și infinite,
Să ne vorbească, pururi, despre ce-a fost, pe cînd,
Încarcerat de noapte era al gliei gînd,
A României zare ce încăpea într-un
Adolescent cu aripi de viitor străbun.

II

Venea de peste-ntinderi de timp și nemurire,
Istorie Română să fie și iubire,
Prin grota cu-ntuneric să se prefacă-n soare,
Să lumineze-n oameni întinderi milenare,
Petale mari să țeasă peste a noastră țară,
Să fie-n suflet, timpul, ogor de primăvară,
Semințele să cadă în brazdele adînci,
Să nu se mai tîrască secundele pe brînci.

III

În piatră la Doftana stau visele sculptate,
De-adolescentul care e-n noi eternitate,
De tînărul ce-n lume eroic a pornit
Să-i fie României albastru infinit,
Să nu mai curgă noaptea prin țara lui străbună,
Să beie căprioara izvoarele din lună,
Să crească firul ierbii pînă departe-n soare,
S-avem, mereu, la poartă frumoasă sărbătoare.
Conducă-ne bărbatul care rămîne tînăr,
Purtînd destinu-acestui popor străvechi pe umăr,
Eroul care duce lumina mai departe
Să se citească țara de-a pururi ca-ntr-o carte.

Ion Văduva-Poenaru

PAGINI ANTIFASCISTE

„În doina mea Ardealul plînge"

Poet de aceeași sorginte cu Octavian Goga și Aron Cotruș, Mihai Beniuc a ridicat, ca și aceștia, făclia revoltei sociale exercitîndu-și coarda lirică vizionar în versuri de un rar patetism, atunci cînd momentele cruciale ale existenței poporului român au cerut-o. După **Cîntece de pierzanie** (1938), **Cîntece noi** (1940) și **Poezii** (1943) care anunțau vigoarea puțin obișnuită a unei lirici de extracție socială, irizînd mesianic spre orizonturile unor timpuri noi și demne, Mihai Beniuc, devenea, și mai accentuat ca factură artistică, prin **Orașul pierdut** (1943), poetul-tribun ce clama „durerea românească" a țării ciopîrțite : „— Voi trecători alături de vreme, / De auziți cum cîntecele plîng / Să știți că-n miezul muntelui adînc / Durerea românească geme" **(Durere românească).**

Ca și în volumele precedente, în **Orașul pierdut** Mihai Beniuc scrie o poezie cu un ton agitatoric, cu interogații și îndemnuri adresate mulțimilor, plină de imagini poetice incitante și de o mare forță, a expresici, cu frazare abruptă, vijelioasă („Hei ! frații lor, la mine-n singe / Istoria contemporană plînge") în care se face, mai mult, simțită asimilarea lirică a realității imediate și tendința de a o impune programatic, conștiințelor poetice ale generației sale. Războiul, smulgerea unei părți din Transilvania — Octavian Goga numea, cu mulți ani înainte, granița unei astfel de „smulgeri", drept „un pilon înfipt în carnea unui popor" — și, în genere, momentul confuz politic, au avut în planul liricii lui Mihai Beniuc, efectul unei resurecții, desfășurate pe două coordonate esențiale : **„Sensul militant al liricii sale îngemănează „durerea românească" în național și social.** Poetul exprimă prin intermediul poeziei, nediferențiat, lupta și aspirația de veacuri a poporului român pentru libertatea și demnitatea sa, iar în pămîntul furat țării vede ținutul de legende, populat de personajele basmelor românești aflate sub vraja forțelor răului : „Aicea printre Ardeleni mă simt acasă. / În fiecare văd un nepot de-al lui Horia, de-al lui Iancu. / Ai, ce s-or mișca într-o zi Munții Apuseni : / Ce s-or urni din loc uriașii /.../. Îmi pun în schimb urechea pe inima țării / Și-aud bătăi neregulate prin gemete surde... / Freamătă pădurea românească, / Ca-n preajma vijeliei" **(Aicea printre ardeleni).** Există în versurile lui Mihai Beniuc, dincolo de suferință și opresiune, o gigantică forță respirînd în versurile care par că-i pregătesc răbufnirea : „Și mai presus de toate, / o neamul meu de brazi, / Crescut pe vechi morminte, proptind în vîrfuri cerul, / Îmi dai puteri de-a crede

Lucian Chișu

Continuare în pag. a 6-a

MEMORIA DOCUMENTELOR

Istoriografia victoriei

Cînd nu s-au aliat împotriva adevărului, întrecîndu-se în a supralicita versiuni dintre cele mai dubioase cu privire la un trecut mai apropiat sau mai depărtat, istoricii și literații au fost în relații dintre cele mai fertile și cordiale. De fapt, legătura dintre istorie și literatură este o componentă majoră a legăturii dintre literatură și viață, constitutivă în orice teorie a reflectării. Nici nu trebuie să insistăm asupra unor exemple ilustre, pentru că întreaga evoluție a culturii române este marcată de natura și finalitatea acestor raporturi. Cînd între clipa trăită și pagina scrisă nu funcționează un minimum de vase comunicante, gestul cultural eșuează în echivoc. În schimb, cînd o pagină de roman falsifică o clipă trăită pe temeiul unor „argumente" furnizate de un istoric, ideea unui complot plutește în aer. Împrejurarea că mulți i se raliază din oportunism sau inconștiență, cum s-a și întîmplat dealtfel, nu reprezintă o circumstanță atenuantă.

Din fericire, ca și eroarea umană, un eșec literar devine sursă de experiență. Și de la experiență la meditație nu e decît un pas. Numeroși literați s-au angajat și se mai angajează în eforturi dramatice de a scăpa de o etichetă și de a depăși o condiție care-i descalificase cîndva. Și uneori rezultatele sînt de-a dreptul neașteptate și nesperate, mai cu seamă atunci cînd relația lor cu istoria se reașează pe temeliile unor adevăruri recunoscute ca atare și de cei care le-au trăit. Chiar sub semnul ipocriziei, schimbarea de flanc pe terenul ficțiunii se mai îngăduie, se mai înghite și citeodată se mai aplaudă. Dar în destinul unui istoric, prin însăși natura profesiei lui, răsturnarea de optică nu se practică niciodată cu aceeași seninătate. În istoriografie, spre deosebire de literatură, unde mai încap interpretări și ambiguități, mîncinunile se rostesc mult mai frust, mult mai cinic, totdeauna interesat și cu sînge rece, dincolo de ezitare și remușcări, cu un gen de temeritate care nu se va confunda niciodată cu curajul de a afirma adevărul. Cum nu se va converti niciodată curajul lui Al Capone în temeritatea lui Garibaldi. Nu întîmplător, un istoric descalificat este hărăzit prin excelență neantului. De asemenea, nu întîmplător, dacă o parte importantă a literaturii deceniului obsedant e semnată chiar de cei ce au creat cititorilor lor obsesiile denunțate astăzi cu frenezie, o răsturnare de optică în istoriografie presupune, înainte de toate, istorici noi. Mai mult, presupune o generație de istorici cu alte concepții despre menirea cărților de istorie.

Din multe puncte de vedere, în contextul culturii noastre contemporane, istoria întrece literatura în efortul de pliere la adevăr. Nu e de văzut o nenorocire în asta, pentru că întocmai așa se cuvine să stea lucrurile și etapa

Mihai Pelin

Continuare în pag. a 6-a

Al optulea cînt al epopeii independenței

CONTEMPORANII NOȘTRI

Apariția **Cutremurului**, cel de-al 8-lea volum din romanul (care se anunță a avea **zece** volume) **Zăpezile de-acum un veac** impune cîteva constatări pe marginea acestei întreprinderi unice în literatura română și nu cu multe corespondențe în literatura universală.

Mai întîi, că formula literară ce a prezidat și orientat efortul creator al autorului nu este „ciclul de romane" sau „romanul ciclic", nici modelul „Comediei umane" balzaciene și nici chiar **Război și pace** sau **Donul liniștit** de care eu însumi l-am alăturat cîndva, spre scandalul celor ce nu pot concepe un scriitor român de dimensiuni mai mult decît... „sud-est-europene". Adevăratul model, conștient sau subconștient, sub care a stat și continuă să stea această operă de dimensiuni fără precedent în literatura noastră **(În preajma revoluției**, de Stere, deși are tot opt volume, poate fi cu ușurință comprimat, tipografic, în maximum trei dintre volumele mari ale romanului lui Paul Anghel !) este străvechea capodoperă cu care începe cultura europeană : epopeea homerică. Și se pot face trimiteri la fel de valabile la **1001 de nopți** și la epopeile orientale în care povestea se naște din poveste, sub imperiul unei forțe naturale, așa cum cresc plantele din junglă, sau cum se desfășoară pe temple registrul imaginilor transpuse din **Mahabharata** sau **Ramayana.**

Dan Zamfirescu

Continuare în pag. a 7-a

PREZENTA TÎNĂRULUI SCRIITOR

Un roman al Unirii

Abordarea istoriei din perspectiva literaturii nu este, desigur, un lucru lesnicios, știindu-se că, alături de conflictele și personajele gata construite, ea poate să-i pună scritorului nenumărate probleme, dintre care căderea în convenționalismul documentelor este cea mai frecventă : mulți autori nu realizează altceva decît literaturizări didactice ori romanțări care se situează adesea sub nivelul concentrat al cronicilor. Pentru a rămîne în conștiința cititorului, o asemenea operă literară trebuie să răspundă unui triplu deziderat : să păstreze autenticitatea faptelor, să valideze, prin valoare, circumscrierea sa în domeniul literaturii și să proiecteze viziunea prezentului asupra evenimentelor trecute, asigurîndu-le astfel actualitatea. Este vorba, cu alte cuvinte, **de necesitatea reinterpretării artistice a istoriei,** fixînd planul imaginar în solul adevărului istoric. Multe lucrări literare de inspirație istorică au apărut și au ieșit din circuit tocmai pentru că, nerespectînd aceste „canoane" necesare, au răspuns unor prejudecăți care le-au uniformizat. Se înțelege că în cazul unor reușite, cum sînt cele ale lui Sadoveanu sau Paul Anghel, lucrurile stau cu totul altfel, căci, la urma urmei, din experiența acestora am sintetizat și noi, aici, observațiile de mai sus. Nu ne surprinde deci că prozatorii tineri abordează rar acest gen, care cere, alături de o documentare sîrguincioasă, și o bună experiență în arta scrisului.

În acest sens, Doru Munteanu este un prozator curajos, el riscînd întrarea într-un asemenea subiect chiar în cartea sa de debut, „Duminica mare" (Editura Dacia, 1983), și trebuie să recunoaștem că actul său are toate justifi-

Ion Spânu

Continuare în pag. a 6-a

August nepieritor

Oțel frumos ca libertatea în care trebuie
să crezi,
uzinele ca o nădejde pe care-o știm mereu
curată.
Congresul IX e lumina de care n-ai cum
să te pierzi
și-aprind cu tîmpla o făclie să văd eroii cum
arată.

Sînt Trei culori neadormite și vremea stă
în preajma lor
înnobilîndu-se cu ele, prea drepte
și nepieritoare.
Cîmpia Libertății este adevăratul nostru spor
și graiul nostru-i zugrăvit pe la Rovine mai
la vale.

Iscălitură a dat roua și raza gata sărutată
că patria are în față un viitor fără egal.
Sînt imne care au tulpina în pieptul nostru
așezată
și-n bronzul viu din monumente ideea noastră
are mal.

Cît August va exista avem lumină în Cetate,
noi izvorîm din Trei culori și ele izvorăsc
din noi.
Congresul IX e conștiința că verbul comunist
ne poate
face istoria fericită oriunde-au fost și sînt
eroi.

Cu roșu, galben și albastru aici n-avem cum
fi străini,
eu simt căldura care vine dinspre mileniul
trei grăbită.
Și dacă orice libertate trebuie să aibă
rădăcini
eu îl numesc pe Ceaușescu și vremea noastră
înflorită.

Ion Trif Pleșa

●

Poem de August

Vis demn ne este August. Trăirile plenare
Transformă munca noastră în limpezi bucurii.
Frumoasă ne e țara ! De marea sărbătoare
Noi imnul libertății îl înălțăm pe glii

În fața noastră, astăzi, suride viitorul.
Un crez avem și-un nume ce-n veci eu îl
slujesc
Din Augustul de flăcări suride tricolorul
Caturg măreț de suflet și cuget românesc.

Azi luminăm sub steaguri și steme de victorii
Pacea e vrerea noastră și comunismul — țel
Noi pagini de izbîndă transcriem în istorii —
Statornicia noastră sub roșu, sfînt drapel

Cristina Savu

●

Independența, aerul vital

Independența, aerul vital
cu ochii respirînd a libertate
de care veacul n-are mereu parte
cînd mările încărunțesc la mal.

Ci soarele e globul de cristal
flăcări de iad sucombă-n geana lui
Și doar mesteceni, plopi rămîn statui
dintr-un izvor de-azur universal

Independența, aerul lucid
părinții m-au rodit în roua-i sfîntă
de-aceea glasul meu pururi o cîntă
lăstar din soarele stejar-partid !

Cristian Petre Argeș

●

Înfășurate-n tricolor

Acum cînd vara pleacă fruntea
Troienită de galbene grîne
Și-ntinde cocorilor puntea
De-asupra Cîmpiei Române,

Cînd ierburile dau în galben iară
Și se aprind pe margini de răzor,
Voi sinteți rodul verii pentru țară
Și curgeți veșnic, limpede izvor.

Înfășurate-n Tricolor de luptă
Vi-s trupurile semănate-n glie
De unde-n șoaptă ne-ntreruptă
Vă cheamă dulcea Românie.

Vă chem, și eu, Eroi de vază :
Veniți din ierburi și din rouă
Acum cînd August, în amiază
Arc de Triumf vă-nalță vouă

Peste cîmpia roditoare !
Veniți ! Vi-i drumul de lumină
Și țara-n strai de sărbătoare
Vă-mbracă-n raza ei senină.

Geo Ciolcan

●

Istoria face mărturisiri

Istoria —
Șaițul pămîntului, de copaci,
Piatra roasă
A Sarmisegetuzei,
Glasul voievozilor
De țărînă românească !...
— Neatîrnarea — ;
Cuvînt de flacără aprinsă
Partidul, revoluția, victoria...
Și steagul patriei
Bucurîndu-se de noi.

Nicolae Sinești

CUVINTE DESPRE TRANSILVANIA

Legea proporțiilor universale

Toamnă fierbinte (Editura Militară, 1986), care e, în opera lui Ion Lăncrănjan, romanul capital și rămîne probabil între cele mai însemnate ale literaturii române, a distilat pînă la element pur o materie altfel înfățișată convulsiv și supusă, cîtă vreme se dedica sociologiei, unui acut sentiment al tragediei. Acum prozatorul e tragic și, cu toate acestea, senin, ajungînd la soluția naturii sempiterne care aceea determină pe om mai înainte de raportările inevitabile ale vieții curente. El este, cum s-a zis cu dreptate, un sadovenian, descoperind în lumea transilvană un fond de etică mioritică, cu originea în arhaic și corespunzătoare unei filosofii a echilibrului universal pe care o dezvoltă îndeobște numai civilizațiile de sedentari, învățați cu cadrul fizic și cu viața simplificată de acesta pînă la esențe.

E, totuși, o lume pe care prozatorul o îmbrățișase foarte perseverent și de oriunde ai lua-o e de găsit acea umanitate ardelenească, de comunități oierești și agrare, mînată de sentimente adînci și cu expresie mocnită, ritualică și fără inedit, fiind arhaică și așezată în rînduieli rezistente la asaltul vremurilor. Din acea substanță curgătoare în „Suferința urmașilor" și în „Eclipsa de soare", în „Fiul secetei" și în „Drumul cîinelui", Ion Lăncrănjan a extras o esență înălțînd la sinteză ceea ce era aci sociologie, aci naturalism. El a născut să creeze o geografie a imaginației esențiale detectabilă pretutindeni în datele ei fundamentale, și a reușit : regiunea lui transilvană e o carpatică Yoknapathawa de puterea estetică a unui Faulkner, a cărui însemnătate ultimă e, ca și la acela, simțul primitiv al exprimării prin totem. Ceea ce era tragic prin confruntare insolubilă de „legi", în „Fiul secetei", în „Drumul cîinelui", a devenit acum o liniște păgînă, ascultînd de forțe naturale, trăind în vremi mitice din a căror perspectivă de străvechime istoria se consumă episodic și violent, cu epiloguri fără ecou : omul devine o vietate ascultătoare de rînduieli cosmice și orice îndemnări stricătoare de lege sfîrșesc prin a distruge pe agentul negației. Prozatorul are, ca și grecii vechi, **acel simț al hybris-ului** și frica tragică de răzbunarea unei divinități imanente : filosofia acestei lumi nu este creștină, ea conservă, ca și la Sadoveanu, **o voință a proporțiilor necesare în absența cărora universul s-ar prăbuși.**

„Toamnă fierbinte" e un roman al naturii și al umanității înțeleasă ca natură, totul e aci supus acestei legi cu lucrare endogenă. Muntele, pădurea cuprinsă de o explozie de lumină simbolică necunoscută de nici una dintre filosofiile moderne, potecile secrete știute numai de oamenii locului, acestea sînt imagini ale unui univers cu sens divin, veșnic în datele lui după cum veșnice sînt și vietățile, înțelese ca speță. Prozatorul ajunge, de altfel, la noțiunea de simbol etnic, la totem adică, și acel cult al cerbului, propriu populațiilor de pădureni, confirmă această observație : cerbul e văzut dincolo de înfățișarea lui fizică e „un alt fel de făptură", „un duh al pădurii", poate „un om vrăjit". Aceste credințe cu vîrstă tulbure, foarte vechi, aparțin unui popor a cărui viață e întemeiată pe continuitate, nu în imobil ci în fundamental. Fundamentale sînt aci ocupațiile omenești, la fel de elementare precum sînt acelea ale umanității sadoveniene și prozatorul știe să deducă din acestea o psihologie diferențiată, întinsă de la aceea a pădurenilor (precum Culae) pînă la agricultorii care cresc oi — (o idee de lume rurală completă). E însă peste tot o filosofie a seninătății, pentru care mișcările de popoare, provocînd războaie, reprezintă o negație a cosmosului. Acest spirit de nuanță clasică „barbară" e viu la munteni dar și la țărani : „Nu rămîne nici o proteguire, pentru că eu sînt față de orice om, fie el ungur și slovac, orice ar fi, față de toată lumea sînt așa cum e pădurea asta față de cerul de deasupra ei, față de lumina care-i cade printre frunze, față de ploile care o bătucesc din cînd în cînd, față de tot ce-i perindare în lume, și numai față de pămîntul în care și-a înplîntat el rădăcinile e mai altfel... Așa sînt și eu, dacă-mi îngădui : nu sînt dușmanul nimănui, dar sînt frate cu pămîntul pe care îl calc în picioare". O idee de rînduială naturală e peste tot în aceste propoziții, a căror semnificație merge în direcția corespunderilor organice ale tuturor elementelor lumii. Prozatorul a descoperit armonia, însă desfășoară această revelație pe deasupra unei istorii tulburi, așa cum îi este felul și e fără sens a pretinde de la un autor care a înfățișat „Suferința urmașilor" să adopte o temă fără zbuciumări. Romanul nu are o evoluție propriu-zisă sub raportul evenimentelor și înaintează în regim dramatic, cu mult dialog, năzuind să clarifice un episod de istorie recentă ; construcția rămîne însă izbitoare și e memorabilă, punînd accentul acolo unde trebuie, adică pe legea proporțiilor universale. Altfel, episoadele, puține (căci se întemeiază pe un examen de memorie) se pot povesti. Doi bărbați, Ion și Gyuri, se rătăcesc printr-o pădure, în munte ; Gyuri, un maghiar, participase la un masacru horthyst în zilele tulburi de după Diktatul de la Viena și ascunsese această crimă pînă în acele momente cînd mărturisește involuntar. Ion întreprinde o anchetă, prilej pentru romancier de a evoca în amănunt fenomenologia terorii, activă în Transilvania de sub ocupație străină ; sînt pagini concentrate, de o putere a examenului istoric considerabil, comparabile cu acelea din „Cuvînt despre Transilvania". Sînt pretutindeni izbucniri cu origine în abisal, depășind cadrul istoric recent și este sigur că romancierul prezintă pe sedentar înaintea migratorului; soluția echilibrului cosmic vine să confirme, din acest punct de vedere, stabilitatea autohtonilor. Ion moare, atins de trăsnet, pe o ploaie catastrofică ; Gyuri innebunește pornind să rătăcească în pădurile bătrîne. Un pădurar, Culae, îl găsește și îl conduce înapoi în sat, spre a lămuri condițiile morții lui Ion. În păduri, un cerb boncăluiește, semn că lumea a intrat în rînduielile ei.

Artur Silvestri

Asumarea istoriei ca destin

Surprinzător de modern este, prin scriitură și structură narativă, recentul roman al lui Mircea Vaida — **Vînătoare de vrăjitori** (1986). Tehnica romanului-anchetă este remodelată de achiziții experimentaliste ce slujesc, însă, unei entelehii simbolice. Maieutica literară se aplică unei lumi în **des**facere și **pre**facere. Personajul central e doar pretext de construcție romanescă. Se reușește creionarea detașată a fluxului social, cu dislocări și limpeziri de adîncime ; pe acest fundal evoluează și se ciocnesc lumi interioare : traiectoriile subiective sînt perturbate sau chiar blocate de reflexele inevitabile sau/ și marginale ce însoțesc procese din imediatitatea istorică. Acțiunea e localizată în Ardealul anilor '44—'45. Miza autorului constă în legitimarea ideologică și, mai ales, buna credință a soluțiilor adaptative pe solul problemelor transilvănene, puternic marcate de teroarea horthystă. Utilizînd tehnica anchetei în formule sublimate estetic, într-o așa măsură încît o face efectiv profitabilă pentru construcția romanului, Mircea Vaida ocolește anumite convenții ale genului. Așa se face că nu atinge nici

tonuri alert-acționale și justițiare specifice romanului polițist sau altor forme în care acesta este simulat, (convertit, adică, la alt nivel de pretenție artistică), dar nici nu eșuează în atmosfera sumbră, tensionată de criza verdictului, a literaturii obsedantului deceniu. Dacă în aceste două ipostaze ale sale romanul apelează la anchetă spre a cîștiga repeziciune clară acolo unde e nevoie de oarecare precizie chirurgicală în disecarea materialului, Mircea Vaida o înnobilează cu accentele psiho-sociologice ale studiului de caz și ale unei arheologii aplicate spiritului. Prin aceasta are de cîștigat firul narativ, dar mai ales orizontul simbolic, stratul semnificațiilor ne-evidente.

Sosit, la bordul unui avion pe care el însuși îl pilotează, în orășelul Z., comunistul Ioachim Platon are de trecut prin grila idealului său o realitate extrem de complexă, în care apasă încă, chiar dacă în forme deghizate, traumele și racilele faptelor care au urmat Dictatului de la Viena. Cunoscut ca om al ministrului de justiție, Lucrețiu Pătrășcanu, își situează fermitatea sub semnul omeniei, preocupat să valorifice energii și convingeri care s-au plămădit în alte conjuncturi, fiind, de aceea, situate pe alte orbite ideatice. Este vorba mai ales de un fond de simțire legat de tradiția națională, cu care dialogul era, cel puțin în cîteva puncte, posibil și necesar, dincolo de utilizările și înfățișările ideologice sensibil deosebite. Este vorba, în primul rînd, de comunicarea, chiar dacă parțială, cu cei ca Inocențiu Corinda, fost ministru național-țărănist dintre cei care au visat și înfăptuit Marea Unire. Nu întîmplătoare este situarea sa de partea celor care sînt entuziaști de chipul lui Horea, sculptat de Teohar Zăgan, și acceptarea propunerii ca statuia acestui martir să înfrumusețeze piața centrală a orașului. Gîndirea lui Ioachim Platon face priză la realități ce-i sînt apropiate de suflet. Acest fapt nu-i slăbește forța convingerilor, ci doar dă acestora o deschidere pentru care mediul nu este încă pregătit. De aceea, probabil, Ioachim rămîne la un anume platonism al ideii, în numele căruia refuză să judece unele situații așa cum sînt efectiv. Are mereu rețineri în a lua măsuri forte și este mai mult în căutarea dovezilor care să-i motiveze intervențiile. Așa se explică ezitările repetate de a-l înlătura pe Feri Anderco, șeful Siguranței din Z. Cunoaște masacrele horthyste, dar nu poate crede că Feri Anderco poate fi atît de pervers. E convins de limitele acestuia, îl taxează ca dogmatic și „bită a revoluției", dar prea acceptă ideea că ar fi mai mult de atît : un adept al iredentismului cu antecedente biografice, ce-și maschează pornirile antiromânești în haina convingerilor de împrumut. Dacă, de obicei, dogmatismul a dus la o calificare în bloc a dușmanilor noului — după vechea schemă ce numea ereticii și ereziile, pe solul transilvan sînt note specifice care țin de ființa națională, crunt încercată sub ocupația horthystă și de moștenirea imediată a acesteia. Actele lui Anderco țin de o mentalitate inchiziționială care lovește chiar tradiția de gîndire patriotică, urmărindu-i suprimarea. Așa se face că românii reprezentativi sînt anihilați (filozoful Serafim Marcu, sculptorul Zăgan pentru „gestul" cu Horea etc.) sau hăituiți. Abuzurile lui Feri, sub pretextul apărării noii ordini, sînt marcate de convingeri horthyste. De aceea, întrebarea care vertebrează romanul **Vînătoare de vrăjitori** : „de unde a venit glonțul care l-a ucis pe Ioachim Platon : din față sau din spate ?" e doar o convenție romanescă. Mircea Vaida are nevoie de ea pentru a radiografia subteranele unei lumi.

Desigur, romanul este mult mai complex : nucleele de psihologie a unor opțiuni ideologice se suprapun cu analize caracterialo-fizionomice și filoane erotice de rară discreție. Drupy, soția lui Feri, este o viguroasă figură ce evoluează de la calități ornamental-decorative spre stări ce-i desconspiră maturitatea volitivă ; ea, atît de mondena și, în fond, de atașată istoriei locului, se împlinește în pasiunea pentru Ioachim Platon. Există în romanul lui Mircea Vaida o concentrare a liniilor semantice capabilă să-și autogenereze intensitatea simbolică. De pildă, chiar o hermeneutică subiectivă, deci arbitrară, a numelor ar putea să sugereze multe : Moise Brahms — martorul evenimentelor, de la care naratorului (un descendent din familia Corinda) îi rămîne un picior de lemn, plin de notații, numere de telefon și nume ; Ion și Inocențiu Corinda ; fiii lui Ion, Romus și Remus, frații vitregi ai Tündikăi, cei care organizează o tabără a rezistenței, ofițerul rus Potemkin și polcovnicul Sergo Atamanov ș.a.m.d. Și, de ce nu, Ioachim Palton, fostul aviator, care își asumă istoria și schimbarea ei ca pe un destin personal, asumat cu omenească înțelegere a tot ceea ce este omenesc în oameni.

Vasile Macoviciuc

Memoria istoriei

Teritoriile literaturii lui Dumitru Radu Popescu și-au asumat realitatea faptelor, un realism de natură morală, existențială, memoria istoriei dintr-o perspectivă a tragicului. Nuvelele și povestirile, dar și piesele de teatru anunțau temele, simbolurile, formula literară din ciclul **F**, anunțau, nici vorbă, spațiile epice de o excepțională semnificație de natură morală și estetică. Romancierul nu și-a părăsit teritoriile, ci și le-a extins, le-a acordat o nouă tinerețe : istoria românească, dramele ei, Transilvania după Diktatul de la Viena (1940), tragediile războiului, teroarea produsă de el în conștiința colectivității. Nu a renunțat nici la o galerie de personaje cu o viață paradoxală, la structurile lirice ale narațiunii, la un orizont propriu de receptare a ideilor, a realității înfățișate. Astăzi istoria a devenit pentru D. R. Popescu o șansă de a crea romanului o memorie vie, purtătoare de sens. Este un fenomen de recuperare a memoriei istoriei naționale, reînviată și definită în esența ei. O istorie tragică ce a cunoscut cataclismele celui de-al doilea război mondial. Romanul este o meditație asupra violenței, culpabilității morale care se produce în cazuri-limită, condiționate de absurdul situațiilor. Romanul **Cei doi din dreptul Țebei** sau **Cu fața la pădure** (1973) definește cu realism și în numele unor adevăruri ale istoriei, drama iubirii nefericite dintre Ilie și Ilona, un român și o unguroaică, condamnați de o comunitate ce nu înțelege să trăiască în acord cu legile unei civilizații străvechi. Orgoliul naționalist provoacă dezastre, creează psihologii abisale. Și Ilie și Tibi cad victime acestui orgoliu, neputinței de a-l depăși, de a fi înțeleși și de a înțelege destinul istoriei.

Romanul **Orașul îngerilor** (1985) reia tema dintr-o altă perspectivă axiologică, o amplifică, îi dă noi și profunde semnificații, ne restituie un cod etic inflexibil ce reprezintă voința ființei naționale de a-și păstra cu orice risc identitatea. Spațiile analizate sînt mult mai vaste, cu ramificații în mit și realitatea documentelor de arhivă. Epoca și timpul istoric sînt clar precizate : Transilvania de Nord sub ocupația horthystă (1940—1944). Istoria epocii aceleia trăiește în romanul lui D. R. Popescu sub chipul iraționalului, absurdului ; duplicitatea, minciuna, abuzurile devin „legi" morale. Rememorarea realității faptelor, dezvăluirea cruzimilor săvîrșite de horthyști, consecințele nefaste ale procesului de desnaționalizare sistematică, crimele în masă, atrocitățile de neînchipuit, Golgota străbătută de populația românească, deportarea evreilor, cumplitele nopți ale asasinatelor de la Sărmaș, Tresnea, Ip, masacrele de la Moisei, lagărele de muncă forțată, cunosc în roman un tratament epic care convinge întru totul printr-un **realism moral justițiar.**

Romancierul acordă personajelor șansa de a deveni povestitori ai faptelor trăite. Estera este eroina care descrie calvarul îndurat după ocuparea Transilvaniei de către Horthy. Scrisorile ei către Valeria refac tragedia colectivității transilvane. Estera e vocea condiției umane terorizată de o istorie fără conștiință, absurdă, născută din „legile" războiului, care a otrăvit și aerul, ca să nu vorbim de raporturile dintre putere și adevăr, dintre individ și individ într-o comunitate învrăjbită de orgolii naționaliste. Invazia horthystă din Transilvania înlocuiește valorile cu pseudovalori, instaurează regimul violenței și al crimei politice. Teroarea devine „lege" morală, fiindcă ziua de mîine era în acea perioadă, ziua morții, nu a vieții. Scrisorile Esterei și Valeriei sînt testamente, mărturii ale teroarei horthyste. Estera e vocea cea mai dramatică a romanului. Ea nu dă sentințe, ci povestește, acuză cu neindurare, se întreabă cu luciditate ce sens mai au **valorile morale,** cum pot fi ele apărate, nefalsificate, cum poate fi suportată viața după dispariția lor. Să trăiești într-un coșmar nesfîrșit, să fii victima unor farse absurde și să respiri zile și nopți aerul disperării, înseamnă să trăiești sub „zodia neagră" a tuturor umilințelor posibile. Estera este cuprinsă pînă la urmă de nebunia lumii provocată și întreținută cu duritate de război care a depersonalizat-o. Castelul-închisoare în care își duce viața nu a reușit să-i distrugă existența sentimentală. Iubirea o salvează de la un eșec total, îi dă o nouă speranță, o șansă de a supraviețui coșmarului : „Cîtă... deosebire... între voi și Estera ! Ea știe pe ce lume trăiește, pe ce calcă... Deși... nebunia în care a intrat, fără voia ei, în acel lagăr, sau închisoare, sau ce-o fi... și nebunia în care cu voia ei s-a băgat, de care a fost cuprinsă... Fiindcă, neisprăviților, Estera iubește ! Parcă e beată ! Vedeți, fericirea ei... vine și din ce simte ea, da, dar vine și de la acel ins, mai ales de la el... din afara ei, adică... Și iubirea asta a lui are ceva... ceva dumnezeiesc..."

D. R. Popescu reconstituie în **Orașul îngerilor** un enorm coșmar : viața personajelor stă sub semnul nefast al cruzimii și violenței exterioare. Noaptea conștiinței a născut monștri. Rezistența împotriva invaziei horthyste polarizează toate forțele umane care cred în spiritul de justiție, în „Floarea binelui". O rezistență națională, o ființă amenințată, supusă represaliilor de un regim totalitar. Romancierul o înfățișează în toată realitatea ei tragică, reînviind în oglinzile romanului durata timpului istoric, Imprevizibilul este văzut ca o forță oarbă a istoriei. Populația Transilvaniei de Nord este victima acestui fenomen, cruzimii, cunoaște barbaria unui regim de opresiune și teroare instituționalizată.

D. R. Popescu este un scriitor care își cunoaște foarte bine disponibilitățile epice. Ne surprind de aceea în acest roman excesul de **vorbire** al naratorului și personajelor lui. Romanul își reclamă dreptul la actualitate, încercînd un dialog al conștiinței morale cu istoria.

Zaharia Sângeorzan

Logica labirintului

Romanele lui Francisc Păcurariu despre Ardealul ultimului veac au o configurație aparte în literatura română contemporană. Ai zice, la prima vedere, o amplă frescă socială — avînd în vedere cîmpul larg de investigație, mediile sociale diverse parcurse, evenimentele fierbinți bine fixate în cîmpul vizual, abordate cu cele mai fine instrumente disociative (memorii, documente, amintiri, mărturii ale ziarelor de epocă, sinteze istorice românești și străine, etc.). Condiția romanului-frescă este, însă, extinderea în spațiu, peisajul, cuprinderea picturală a lumii ; Francisc Păcurariu nu „pictează" chipuri, locuri, aglomerări umane. Autorul caută rupturile lumii, rădăcinile, resortul intim al întîmplării — aș zice, sub-stratul istoric și social al frămîntărilor acestui nucleu al umanității românești devenit de secole ținta atacurilor înverșunate, absurde, ale maghiarilor, rezistînd de secole și împunînd-și coerența, ordinea europeană pusă odată cu sămînța lui Traian în ființa lui. Scutul transilvan ținut de români ca moștenire din antichitate a avut acel rol istoric de placă turnantă pentru popoarele migratoare ce au țintit Europa. Acest „labirint" al firii românului, al limbii lui molcome dar încărcate de înțelepciunea sedimentată din lumi asternute peste lumi — a fost „filtrul" prin care și maghiarii s-au așezat limpeziți de furiile migratoare, este încă și va fi de-a pururea liantul prin care acest popor de stepe se fixează în spațiul cuvenit lui. Impuritățile, furiile iraționale care prin timp au izbucnit în ființa poporului maghiar luînd formele tragice ale urii oarbe împotriva vecinilor lor din toate părțile (mai puțin dinspre granițele cu centrul Europei) — s-au limpezit, în cele din urmă, în acclași liniștitor spirit românesc, îndelung răbdător.

„Labirintul" lui Francisc Păcurariu (Editura Dacia, 1976) este un roman despre memorie, un eseu despre mișcarea amintirilor vechi în timp. În formă, el respectă regulile marilor romane-frescă ; în conținut, însă, ne poartă către structuri adînci, surprinde uimitor de limpede radiografia acestor resorturi intime ce au comprimat și lărgit de-a lungul anilor relațiile românilor cu maghiarii din Ardeal. Fixat în tragicele evenimente ale ocupării Ardealului de nord de către trupele horthysto-fasciste, autorul nu înlănțuie ca într-o „cronică" întîmplările ; evită, chiar, cu o oarecare repulsie, intrarea în zona brută a realității. El comentează, însă, pe larg, dintr-un punct de vedere obiectiv, cele mai semnificative fapte ale agresorului. Eroul principal al romanului, Sabin Popa, redactor la singurul ziar românesc îngăduit în Cluj de către ocupație, simte lucrurile ca o dereglare a ordinii cosmice, ca o rupere a echilibrului străvechi ce asigură conviețuirea pașnică a românilor cu minoritățile etnice din Ardeal. După Diktat, armata română părăsește în ordine teritoriul lăsat cadou lui Horthy și clicei sale ; în locul ei încep să apară detasamentele ocupantului, la început tămătoare, oarecum mirate că totul a decurs atît de simplu, apoi făcînd paradă, arătîndu-și pintenii, armele lustruite, cîntînd. Un spectator al acestei mișcări de umplere a „labirintului" cu slugile Minotaurului consemnează lucrul cel mai simplu : cîntînd, invadatorii se simt oameni, o anumită solidaritate îi leagă, îi protejează față de ei înșiși. Erau melodii obișnuite, cunoscute românilor din Cluj și din împrejurimi : „Știți, e o tradiție la unguri ca marșurile să fie foarte adesea cîntece populare, melodii de ceardaș cu texte naive și drăguțe, pe teme de viață militară : nostalgia casei părintești, dorul după iubită, speranța că viața de soldat nu va ține cît e lumea — și s-or întoarce acasă..." Furat de melodia cunoscută, poetul Tibi Baciu (care-i povestește lui Sabin Popa această paradă) este, dintr-o dată șocat de noile cuvinte ce susțineau această aparentă molcomire a marșului : „Totul a durat cîteva secunde, pentru că pe urmă am început să înțeleg cuvintele. Nu. Nu erau cîntecele cunoscute de mine. Melodiile au rămas, dar numai pentru a deveni purtătoarele unui mesaj de ură, de amenințare, de violență." Din asemenea întîmplări parabolice se constituie nucleul „Labirintului". Recunoaștem aici lupta seculară pentru blazon a nemeșilor împotriva românilor, păstrarea aparenței și înlocuirea fondului pentru susținerea unui curent de opinii false, fără temelie. Este, în fond, o continuă luptă de adaptare implicînd violența, armă a omului primitiv. Tînărul poet înțelege modelul și găsește antidotul acestei „maladii" nedemne : „Și cînd am înțeles cuvintele marșurilor, cuvintele care transformau în măscări odioase cîntecele pe care le iubisem, am simțit cum toată ființa mi se umple de o liniște nemaicunoscută, de liniștea celui care înțelege pe deplin că n-a mai rămas pentru el nici o cale decît aceea a luptei. Marșurile acelea erau semnalul luptei neiertătoare care începea. Luptă pentru menținerea noastră pe acest pămînt, pentru menținerea unor lucruri fundamentale și indispensabile cum sînt : omenia, dreptatea, respectul pentru ceilalți oameni, pentru celelalte neamuri. Din clipa aceea am știut ce am de făcut." (p. 36). Pus pe asemenea temelii, romanul lui Francisc Păcurariu urmărește pînă la amănuntul semnificativ mașinăria bine reglată, atent pusă la punct, prin care horthyștii au încercat să se insinueze în „eliberatori", „civilizatori" ai Ardealului : vorbele lor mari și umflate ascund la tot pasul crime abominabile, erori istorice de neiertat, speranțe deșarte. „Liniștea" sufletească a lui Tibi Baciu este calmul cosmic al unui popor întreg în care se vor dizolva, în cele din urmă, ca într-o apă liniștită și adîncă, faptele și gîndurile trufașe, prea trufașe. Cu prețul atîtor și atîtor vieți omenești jertfite în numele ideii de omenie. Cu prețul atîtor și atîtor amintiri dureroase — ce devin garanția că asemenea fapte nu se vor repeta în istorie. Francisc Păcurariu resoarbe asemenea fapte într-o adîncă meditație despre rostul ființei umane în univers și în spațiul etnic dat prezentîndu-și concluziile cu o logică demnă de Descartes (filozoful îndrăgit al eroului său principal), cu obiectivitatea celui care deține toate amănuntele istorice — dar și liniile ei directoare, firul Ariadnei care organizează ieșirea din labirint.

Nicolae Georgescu

TINEREȚE EROICĂ, REVOLUȚIONARĂ

ÎN APĂRAREA INTERESELOR POPORULUI

atunci cînd fascismul, apărut în unele state animate de spiritul revanșei, făcea mari pași în Europa, atunci cînd Germania în curs de hitlerizare începea să exporte fascism tensionînd întreaga colectivitate europeană și amenințînd pacea lumii, în România amenințată direct de planurile de agresiune ale statelor totalitare, reacția antifascistă, spiritul antihitlerist și antirăzboinic au cunoscut manifestări puternic cristalizate ca ideologie și organizare. **Comitetul Național Antifascist Român**, una din primele forme organizate de acțiune antifascistă din Europa, marchează nu numai starea de spirit a poporului român ci și voința celor mai înaintate spirite ale lui de a se opune cu toate puterile expansiunii ideologiei și politicii fascizante, planurilor de război ale Germaniei hitleriste și ale aliaților acesteia.

În conducerea Comitetului Național Antifascist, care aduna forțele cele mai pregătite, cele mai capabile de opoziție împotriva pericolului, care amenința pacea lumii, se găsea tînărul revoluționar Nicolae Ceaușescu. A fost o caracteristică de seamă a acestei tinereți revoluționare de a fi mereu în momentele de cumpănă pe care le-a străbătut țara mereu acolo unde era nevoie de luciditate și de acțiune, mereu în primele rînduri. Pregătit de aspra școală a ilegalității Partidului Comunist Român, tînărul revoluționar Nicolae Ceaușescu reprezenta în anii treizeci expresia condensată **a spiritului militant și conștient al partidului**, al energiei și previziunii acestuia. Tovarășul Nicolae Ceaușescu a înțeles necesitatea și însemnătatea luptei antifasciste și acționînd din însărcinarea partidului în rîndul tinerilor a imprimat acest spirit mișcării tineretului comunist.

Despre neobosita și ferma acțiune politică dusă de tînărul comunist în ilegalitate documentele vremii ne păstrează o mărturie semnificativă : **„Mereu între primii — Ceaușescu", „Îl cunosc tinerii — e Ceaușescu".** Numele tînărului activist crescut de Partidul Comunist aflat în ilegalitate se găsește înscris pe frontispiciul Comitetului Național Antifascist, în acțiunile organizației revoluționare de tineret, în organizarea și desfășurarea unor manifestări decisive pentru lupta revoluționară a poporului român. Era inevitabil ca o personalitate atît de puternică a mișcării comuniste din România să ajungă în conflict cu forțele reacționare ale țării, să fie tîrîtă în procese și închisori.

Procesul de la Brașov, un proces îndreptat în exclusivitate împotriva reprezentanților mișcării revoluționare din România, a rostit cea mai grea sentință împotriva tînărului conducător și organizator politic Nicolae Ceaușescu : 2 ani de închisoare, 2 000 lei amendă, interdicția de a părăsi satul natal un an de zile, șase luni de detențiune suplimentară pentru atitudinea din timpul procesului și fără a i se scădea din condamnare perioada de prevenție care a durat aproape cinci luni de zile. Samavolnicia oficialităților era răspunsul la dîrza reacție din timpul procesului pe care tînărul revoluționar o dovedise. Procesul de la Brașov a fost un prilej pentru Nicolae Ceaușescu de a transforma banca acuzaților într-o tribună de afirmare a idealurilor partidului, a chemărilor lui la lupta antifascistă și antirevizionistă. Ea a fost o constantă a conduitei din închisoare a tînărului arestat politic, mereu un exemplu de atitudine consecvent revoluționară pentru tovarășii de idei cu care a fost închis.

Întemnițarea la Doftana echivala cu încercarea oficialităților de a suprima personalitățile mișcării de stînga din România, de a elimina din viața socială conștiințele cele mai angajate în slujba intereselor poporului, a idealurilor de libertate socială și independență națională. Răspunsul arestaților politici la acest regim de epuizare fizică și morală a fost răspunsul unor oameni politici maturi, conștienți de misiunea lor, de necesitatea de a continua în orice condiții linia unei superioare lupte revoluționare. Dintr-un sediu al lichidării fizice și morale, comuniștii au transformat Doftana într-o școală politică, într-o universitate de partid, care a procurat după aceea multe din cadrele de seamă ale Partidului Comunist Român.

Foarte sugestive sînt rîndurile apărute în **Scînteia** (joi, 14 aug. 1986) despre rolul Doftanei în formarea intelectuală și politică a comuniștilor arestați aici : **„Sub multiple forme, la Doftana s-a desfășurat o susținută muncă politico-organizatorică și cultural educativă, de autoinstruire, fiind studiate în adîncă taină valori ale literaturii politice și beletristice : cu deținuții se aflau alături poeziile lui Eminescu și Coșbuc, scrierile istorice ale lui Bălcescu și Kogălniceanu, Xenopol și Iorga, operele lui Marx, Engels și Lenin."** Această autoinstruire continuă făcea să pulseze viu acolo spiritul de partid. Tovarășul Nicolae Ceaușescu amintindu-și acele zile de aspru examen al conștiinței și voinței ne-a lăsat rînduri definitorii despre rolul important pe care l-au avut colectivele comuniste din închisori în pregătirea politico-ideologică, în educarea și formarea în spiritul principiilor eticii și echității socialiste.

Victoria morală a celor arestați a fost de o importanță extremă pentru mișcarea comunistă ilegală din România. Expresia plenară pe care au luat-o după aceea manifestările antifasciste și antirăzboinice din țară, cum s-a văzut în marea demonstrație organizată de tovarășul Nicolae Ceaușescu, tovarășa Elena Ceaușescu la 1 mai 1939, ne arată felul în care comuniștii au știut să facă din experiența grea a detențiunii politice o școală a pregătirii și luptei.

Aparatul represiv al statului român nu-i va ierta tovarășului Nicolae Ceaușescu activitatea antifascistă și-l va întemnița din nou în 1940. Tînărul revoluționar Nicolae Ceaușescu, de la a cărui întemnițare se împlinesc anul acesta cincizeci de ani, constituie un exemplu de devotament și de consecvență morală și politică pentru generațiile de azi. În marile realizări ce s-au petrecut sub ochii noștri, în ctitoriile Congresului al IX-lea al partidului trebuie să deslușim și concluziile unei lupte revoluționare care a știut să facă din întemnițarea politică un puternic instrument de luptă.

Luceafărul

> „Lupta revoluționară, viața în colectivele din închisori și lagăre au constituit o înaltă școală de pregătire politico-ideologică, de educare și formare în spiritul principiilor eticii și echității socialiste și comuniste. Activiștii revoluționari, comuniștii puneau mai presus de orice interesele maselor populare, lupta împotriva asupritorilor, ei renunțau la tot, împărțind de multe ori între ei ultima bucată de pîine, dar ținînd sus steagul luptei revoluționare. În mod deosebit aș dori să menționez viața organizată în închisori în spiritul principiilor eticii comuniste, care au dat tărie și forță tuturor celor închiși să reziste prigoanei, înfometării și să țină sus steagul luptei revoluționare, să nu se plece nici un moment în fața claselor exploatatoare".
>
> NICOLAE CEAUȘESCU

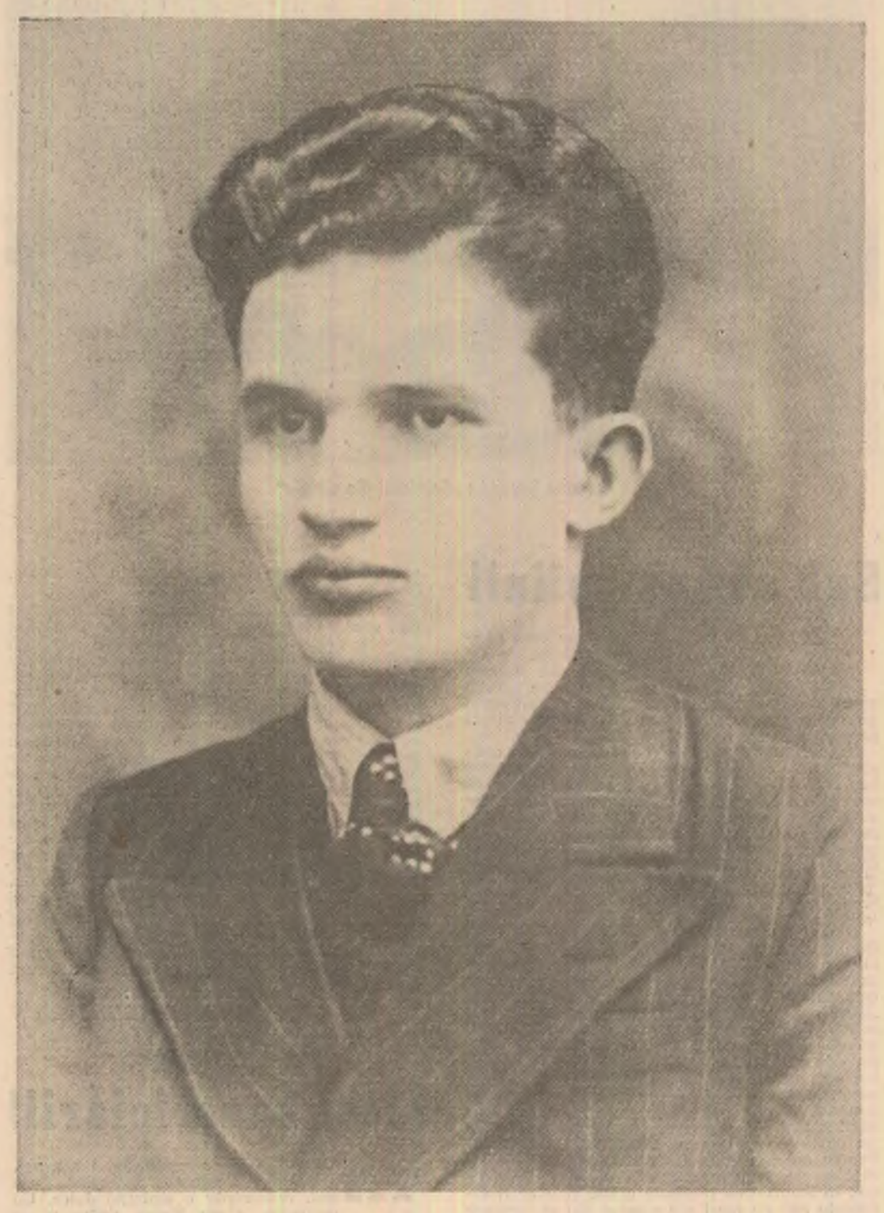

Menirea luptătorului

drumurile unui tînăr. Sau fascinația idealurilor care nu au vîrstă, ci doar durată, doar tensiune aspră, încordare de spirit, nebănuită forță de atracție, o uriașă propensiune din rădăcini a tot ceea ce le-a zămislit și le-a dat act de identitate morală, politică și socială, acea realitate care în istoricitatea ei, le-a născut și tot ea le însoțește creșterea și împlinirea, dintr-o perspectivă mereu mai înaltă și transformatoare. Cînd idealurile acestea se cuprind de biografii și fapte de excepție, ele au darul de a consacra și tulburătoare simboluri de la care istoria emană pe întinderi de epoci și generații, perpetuînd semnificații dintre cele mai revelatoare. O infinită legătură se stabilește astfel între destinul oamenilor și destinul însuși al idealurilor pe care le slujesc, o infinită legătură se stabilește între oamenii, țara și orizontul acestor idealuri ca o sudură a flacăra mereu vie și mereu purificatoare a gîndurilor și sentimentelor care animă lupta și viața poporului nu doar pe un anume segment de timp, ci pe întreaga traiectorie a devenirii și înălțării sale.

Biografiile de excepție fac în acest fel calea de a înțelege, de a-ți revela istoria și alcătuiesc modul, unul dintre modurile sale de a fi. Este acesta sentimentul cu care, prin memoria însăși a țării, străbatem azi, cu ochii minții și ai inimii, un drum tumultuos, eroic și revoluționar pe care Eroul de azi al României îl parcurgea acum 50 de ani. Era unul dintre momentele cele mai complexe și mai dramatice ale istoriei, nu numai, sub aspect național, ci, în conexiunea de atunci, și sub aspect internațional. Între timp, prin documentele scoase la iveală, istoricii au clarificat multe din datele și complicațiile acelor ani, iar învățămintele sînt mai mult decît de ordinul moralei, al eticii gîndirii și acțiunii popoarelor în lupta lor pentru libertate și independență. Drumurile tînărului erou comunist, militant neînfricat al partidului, aveau astfel un temei pe cît de profund politic și național, de atît de amplu și, în răsfrîngerile sale, internațional. Nu-l puteau opri din cale, nu-l puteau abate de la idealurile pe care și le asuma și din care își edificase deja o biografie pe măsură, nu-l puteau descuraja nici procesele, nici închisorile. Sînt cincizeci de ani de cînd intra după gratiile Doftanei și aceasta încă nu era totul. Mai urmau și alte temnițe, mai urmau și alte interdicții, mai urmau și alte încercări. Într-un capitol al unui roman al unui mare prozator, un tînăr este purtat de jandarmi din post în post, supus interdicției de a mai acționa. În istorie, ca și în realitate, idealurile au fost supuse și ele constrîngerilor, dar poate că tocmai de aceea au sondat mai adînc și mai edificator în oameni, în conștiința lor și au ieșit, s-au clădit apoi mai tari, mai puternice, mai vii.

Prin biografia tovarășului Nicolae Ceaușescu idealurile acestea alcătuiesc și condiția exemplară a luptătorului, a eroului care știa că înfrîngerile și greutățile sînt momentane și oricît de grele, oricît de dramatice și împovărătoare ar fi, ele nu sînt însurmontabile și nu lasă loc nici îndoielii, nici descumpănirii. Credința în victorie înseamnă totul după cum hotărîrea ca și sentimentul unei lupte duse pînă la capăt mărturisesc o inepuizabilă și însuflețitoare forță a dăruirii cu toată ființa și cu toată ardoarea pentru o cauză care țintește infinit mai departe și unește, solidarizează între ele toate biografiile țării. Pentru că, chiar și acolo, între zidurile temnițelor, ideea și idealurile de libertate n-au încetat să lucreze și au găsit în pilduitoarea conștiință politică revoluționară un mod propriu de a se exprima. Pentru că și acolo, spun documentele, „în penitenciarul Doftana, comuniștii, deși izolați în celule, duc totuși muncă politică printre elementele de acolo. Astfel se țin zilnic conferințe și se fac discuții asupra problemelor ce agită partidul comunist, ei fiind organizați într-un colectiv care înglobează pe toți deținuții pentru comunism. Afară de aceasta, există o celulă comunistă alcătuită din toți membrii partidului comunist care de fapt conduce colectivul și conform instrucțiunilor din afară, dau linia de conduită întregului colectiv".

Simbol și pavăză a luptei, cuget și speranță a acesteia, tinerețea își spunea, ca în atîtea prilejuri, cuvîntul, transformînd chiar și temnițele într-o înaltă școală a educației revoluționare. Omagiem împlinirea a cincizeci de ani de atunci, aducînd prinosul nostru de recunoștință celui care dădea și un statut istoric și patriotic nou acestei vîrste, adăugînd-o țării și partidului ca pe o menire a tinereții însăși.

A. I. Zăinescu

În slujba celor mai nobile cauze

Urmare din pag. 1

rășul Nicolae Ceaușescu arăta : „Ca unul care am stat cîțiva ani în Doftana îmi amintesc de sprijinul pe care noi, deținuții comuniști, l-am simțit întotdeauna din partea muncitorilor și cetățenilor din Cîmpina, așa cum l-am simțit din partea întregii clase muncitoare și a tuturor forțelor democratice, progresiste din România".

Anii de temniță petrecuți la Doftana nu i-au înfrînt voința de luptă. La 8 decembrie 1938 tovarășul Nicolae Ceaușescu părăsește zidurile Doftanei pășind spre noi înfruntări pe arena luptei revoluționare și antifasciste, cu entuziasmul și abnegația specifice revoluționarului călit în aspra școală a închisorii Doftana. Militantul comunist Nicolae Ceaușescu își pune amprenta, prin dăruirea și spiritul său de sacrificiu, asupra evenimentelor revoluționare ale anilor ce au urmat, imprimînd un profund suflu patriotic luptei forțelor progresiste pentru apărarea ființei naționale a poporului român, pentru transformarea revoluționară a societății românești.

Întotdeauna la mari și însemnate evenimente, poporul român a știut să-și aleagă conducătorul care să-l conducă pe drumul biruinței. Acum 21 de ani, prin voința întregului popor, partidul i-a încredințat tovarășului Nicolae Ceaușescu funcția supremă în conducerea destinelor României, Congresul al IX-lea al partidului inaugurînd o nouă epocă în istoria patriei, pe care poporul cu îndreptățită mîndrie patriotică o denumește „Epoca Ceaușescu".

ÎN FRUNTEA LUPTEI PENTRU LIBERTATEA ȘI DEMNITATEA PATRIEI

„TOVARĂȘUL NOSTRU SECRETAR ERA UN OM CURAJOS, MATUR ȘI DÎRZ"

Victoria de acum 42 de ani a revoluției de eliberare socială și națională antifascistă și antiimperialistă din august 1944 este legată nemijlocit de lupta revoluționară și patriotică plină de sacrificii a militanților Partidului Comunist Român, în rîndurile cărora tovarășul Nicolae Ceaușescu, conducătorul încercat și clarvăzător de azi al partidului și statului nostru s-a înscris întotdeauna, în anii ilegalității, la loc de frunte, printr-o neobosită și pilduitoare activitate revoluționară și patriotică. Din numeroasele exemple pe care le-am putea invoca în această privință, procesul politic anticomunist judecat la Brașov în urmă cu 50 de ani, în desfășurarea căruia tovarășul Nicolae Ceaușescu a avut rolul hotărîtor, este deosebit de semnificativ.

Apreciat prin prisma împrejurărilor istorice din anii respectivi, gestul condamnării militanților comuniști și antifascisti judecati la Brașov, în primăvara anului 1936, va semnifica nu numai un nou act de răzbunare politică, dar și o regretabilă incapacitate de înțelegere din partea regimului burghez a intereselor celor mai stringente, fundamentale ale poporului român din acea epocă, interese pe care le promovau Partidul Comunist Român, militanții antifasciști cu riscul vieții și al libertății lor.

Lupta comuniștilor pentru propășirea poporului român, pentru libertatea și independența națională a patriei a prevalat însă întotdeauna în fața oricărui sacrificiu de sine. Militanții comuniști și antifascisti condamnati la Brașov vor păși dincolo de porțile ferecate ale Doftanei și altor închisori cu sentimentul datoriei implinite. Și nu vor fi singurii. **„Pentru pîine, pace, libertate** — scria ziarul democrat «Arena» —, **tînărul Nicolae Ceaușescu va intîlni în ocnele țării noastre peste 1 500 de deținuți (politici comuniști și antifascisti n.n. O.M.)... cu care, cu ani în urmă, și-a luat sarcina de a lumina poporul".**

Întemnițarea luptătorului comunist Nicolae Ceaușescu în închisoarea Doftana se înscrie ca un fapt semnificativ, de mare însemnătate în contextul mișcării de rezistență internă a colectivului de deținuți politici revoluționari. Documentele vremii și deopotrivă tovarășii care l-au cunoscut în această perioadă de detențiune la Doftana (15 august 1936—8 decembrie 1938), îi evidențiază activitatea intensă desfășurată în conducerea organizației de partid, a celei de colectiv. În mod deosebit însă s-a impus contribuția comunistului Nicolae Ceaușescu la lupta colectivului de militanti comuniști și antifascisti întemnițati împotriva represiunii, a practicilor samavolnice folosite de administrație, pentru reintroducerea și respectarea regimului politic. Pentru curajul deosebit și atitudinea intransigentă dovedite în această epocă de puternice confruntări cu aparatul represiv a avut de suportat, în repetate rînduri, rigorile regimului aspru, celular. Izvorul umanismului, energiei inepuizabile, patriotismului înflăcărat și clarviziunii politice caracteristice conducătorului Partidului Comunist Român, al Republicii Socialiste România, trebuie căutat în tumultul tinereții sale revoluționare, în devotamentul partinic și în curajul cu care a știut întotdeauna să înfrunte măsurile de „rigoare" ale celor care în trecut își afirmau „democratismul" prin intermediul stării de asediu și al tribunalelor militare. **„Înfruntînd represiunile și teroarea, am intrat în rîndurile mișcării revoluționare comuniste pentru a lupta împotriva asupririi sociale și naționale, pentru înfăptuirea unei lumi mai drepte"**, spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu, referindu-se la crezul politic care anima activitatea militanților comuniști în anii ilegalității Era un crez politic bazat pe o etică nouă, etica comunistă care subsuma, mergînd pînă la jertfă, interesele personale celor închinate fericirii poporului român.

Ca și în alte domenii ale activității de partid, de organizare a mișcării de rezistență împotriva măsurilor opresive adoptate de administrația închisorii Doftana împotriva colectivului de militanți politici comuniști și antifascisti întemnițati, tovarășul Nicolae Ceaușescu a adus o contribuție de primă importanță în cadrul procesului de organizare a învățămîntului politic și de cultură generală ce se desfășura în închisoare. Tînărul luptător revoluționar a constituit, și din acest punct de vedere, un exemplu însuflețitor, remarcîndu-se printr-o activitate neobosită de studiu instructiv, de educație revoluționară și partinică. Cunoștintele politice, ideologice, dobîndite în acești an în condițiile deosebit de vitrege, specifice Doftanei, îl vor detașa ulterior pe comunistul Nicolae Ceausescu în rîndurile cursanților Scolii superioare de cadre a P.C.R. de la Ploiești, organizată conspirativ de conducerea partidului în vara anului 1939.

În timpul acțiunilor colective de luptă, pe culoarele întunecate ale închisorii Doftana a răsunat cuvîntul dîrz de îmbărbătare și protest al comunistului Nicolae Ceaușescu. Atitudinea sa intransigentă față de samavolniciile administrației, față de regimul de izolare și maltratări la care erau supuși militanții revoluționari închiși își găseau, deseori, reflectarea în rapoartele gardienilor. În repetate rînduri acestia cereau să se adopte măsuri aspre, de represiune împotriva sa.

Bogată în conținut și în semnificații politice, activitatea revoluționară desfășurată de luptătorul comunist Nicolae Ceaușescu în anii grei de detențiune între zidurile Doftanei poartă în sine valorile disciplinei și partinității exemplare, ale unei active munci de partid, ale ancorării puternice în viața organizației de colectiv, ca și sensurile sarcinilor de conducere pe care comuniștii i le-au încredințat în cadrul Celulei P.C.R. în funcția de secretar. **„Tovarășul nostru secretar** — arăta unul dintre militanții comuniști închiși la Doftana — **era un om curajos, matur și dîrz, ducea la bun sfîrșit și cu promptitudine sarcinile ce i se încredințau. Îmi aduc și azi aminte, cum plimbîndu-mă în jos și în sus prin celula mea, mă gîndeam cu admirație la felul cum își manifesta sentimentul simțului datoriei și la energia cu care își îndeplinea sarcinile...".**

IMPOTRIVA FASCISMULUI ȘI REVIZIONISMULUI

În decemebrie 1938, odată cu eliberarea din închisoarea Doftana, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a luat legătura cu organizația locală a P.C.R. din București. Potrivit tradiției, a înfățișat în detaliu situația deținuților politici de la Doftana, după care a cerut să-i fie încredințate sarcini pe linia muncii de partid. Apreciindu-i capacitatea organizatorică, prestigiul de care se bucura în rîndurile muncitorimii bucureștene, ca urmare a activității sale revoluționare, curajului și fermității manifestate în confruntările cu aparatul de stat represiv, conducerea Partidului Comunist Român i-a încredințat sarcini de mare responsabilitate politică în două principale direcții : activitate în breslele profesionale muncitorești și în organizația revolutionară de tineret. Aceste sarcini se întrepătrundeau și se inscriau cu o insemnătate deosebită în contextul eforturilor pe care le făcea în acea perioadă partidul comunist pentru înfăptuirea unității de acțiune a clasei muncitoare, a tuturor forțelor sociale democratice și progresiste împotriva pericolului fascist și revizionist, pentru apărarea independenței și suveranității naționale, a integrității teritoriale a patriei. Într-adevăr, realizarea unității muncitorești de acțiune, între comuniști, socialiști și social-democrați, a Frontului popular antifascist, precum și refacerea Uniunii Tineretului Comunist vor constitui principalele preocupări pe care documentele vremii le relevă în contextul activității revoluționare desfășurate de militantul comunist Nicolae Ceaușescu în perioada care a urmat.

Orientarea partinică și patriotică pe care comuniștii au reușit să o imprime activității breslelor profesionale și-a găsit o strălucită concretizare în manifestările revolutionare antifasciste și antirăzboinice ale clasei muncitoare din România de la 1 Mai 1939.

Tovarășul Nicolae Ceaușescu, tovarășa Elena Ceaușescu (Petrescu), și-au adus contribuția decisivă la desfășurarea întrunirilor de masă organizate în sălile „Aro", „Tomis", „Eintracht" întruniri care au relevat atitudinea intransigentă cu care se afirma poporul român față de ascensiunea pericolului fascist și de război, hotărîrea sa de a da consistență chemărilor partidului comunist la lupta pentru apărarea cu orice preț a libertății, integrității teritoriale și a independenței naționale a patriei amenințate de naziști și de partenerii lor revizioniști.

Manifestîndu-se în sens activ multilateral și în domeniile cele mai importante ale luptei desfășurate de P.C.R. în acești ani împotriva pericolului fascist și revizionist, activitatea militantului comunist Nicolae Ceaușescu nu putea să scape în mod obiectiv pentru multă vreme „vigilenței" aparatului represiv de stat, alertat mai ales de rolul însemnat pe care partidul i l-a încredințat în procesul de reorganizare a Uniunii Tineretului Comunist. Ca urmare, este urmărit și arestat în ziua de 27 mai 1939, din ordinul Prefecturii de poliție din București. Este „cercetat" din nou în stilul specific și tradițional al organelor de anchetă din România burgheză. **„În timpul cercetărilor, cu toate caznele sălbatice și torturile fizice la care a fost supus, s-a purtat ca un erou demn al clasei muncitoare, ca un adevărat luptător comunist"**, se consemnează în această privință într-o informație documentară memorialistă. Autoritățile represive nu reușesc, pe moment, să insceneze nimic și, ca urmare, este eliberat. Cu toate acestea, în concepția retrogradă și reacționară a conducătorilor aparatului represiv, comunistul Nicolae Ceaușescu era însă, din nou, „periculos" pentru siguranța statului burghez. Organele de poliție primesc dispoziții să-l aresteze și să-l înainteze Tribunalului Militar al Corpului II Armată, spre a fi judecat sub culpa de „agitație comunistă".

Va intra din nou într-o perioadă de adîncă conspirativitate, îndeplinind sarcinile încredințate de partid și promovînd cu aceeași dăruire de sine și abnegație revoluționară, în București și în numeroase alte localități din țară, linia politică a partidului comunist. Între timp însă Tribunalul Militar al Corpului II Armată din București îl condamna în contumacie, prin sentința nr. 2696 din 22 august 1939, la o pedeapsă grea : 3 ani de închisoare, 3 ani de interdicție, 20 000 de lei amendă și alți 5 000 de lei cheltuieli de judecată.

PREGĂTIND EPOPEEA ELIBERĂRII

Călit la școala aspră a activității ilegale a Partidului Comunist Român, vigilent și bun cunoscător al regulilor de conspirativitate, comunistul Nicolae Ceaușescu va crea probleme deosebit de dificile pentru agenții aparatului represiv. Aceștia îl vor depista cu greu, reușind să-l aresteze, în ziua de 29 iulie 1940, într-o locuință conspirativă a partidului comunist, imobilul de pe strada Bibescu Vodă, în timp ce pregătea, sub raport organizatoric, acțiunile revoluționare pe care urma să le desfășoare tinerețul comunist din București cu prilejul zilei de 1 august, intrată în tradiția mișcării muncitorești din România ca zi de luptă împotriva războiului. Începea calvarul altor ani de închisoare. Luptătorul comunist Nicolae Ceaușescu i-a ispășit însă cu aceeași demnitate și simț al datoriei implinite. Ieșit din carantina obligatorie a Văcăreștilor, este întemnițat la Jilava.

„Lucrînd împreună cu tovarășul Nicolae Ceaușescu mi-am dat seama, că este un tovarăș de o valoare deosebită..."

Avea ceva mai bine de 22 de ani, în august 1940 cînd era întemnițat la Jilava. Era foarte tînăr încă, dar avea avantajul de a beneficia de experiența bogată a muncii conspirative în rîndurile partidului comunist, de experiența anchetelor, a anilor de luptă pentru regim politic, petrecuți între zidurile reci ale închisorii Doftana. Iată de ce nici cele 18 luni petrecute în celulele subterane, veșnic umede și igrasioase ale Jilavei (1 august 1940 — 20 februarie 1942), nu vor reuși să-l demoralizeze, adăugînd, dimpotrivă, un plus acestei experiențe de viață revoluționară cu sensurile majore ale deplinei maturități. Mai mult poate decît Doftana vremurilor lui Eugen Săvinescu, Jilava acestor ani simboliza teroarea dar și admirația nemărginită, sentimente de dragoste și solidaritate din partea întregului popor pentru fiii săi cei mai buni, purtători de flamuri ai timpurilor noi. În rîndurile acestora, ale deținuților politici comuniști și antifascisti întemnițati în forturile Jilavei, numele comunistului Nicolae Ceaușescu semnifica din nou, ca și în cazul Doftanei, curajul neprecupețit, maturitatea politică și capacitatea organizatorică, înalte calități politico-organizatorice ce au permis colectivului să reziste și să se salveze în împrejurări dintre cele mai dramatice. **„Ne-am reîntîlnit în anul 1941, la închisoarea de la Jilava, unde fusese adus împreună cu un mare grup de comuniști** — scria unul dintre militanții comuniștii care l-au cunoscut atunci. **L-am văzut cu alte cuvinte, pe tovarășul Nicolae Ceaușescu în zilele și nopțile teribile ale dictaturii antonesciene, cînd fiecare dintre noi știa că poate sfîrși de la o oră la alta în fața plutonului de execuție sau în camerele de tortură ale Siguranței. Dar chiar și în asemenea împrejurări dramatice, marele bărbat al României a dovedit aceeași tărie de caracter, aceeași capacitate extraordinară de organizare și îmbărbătare a tovarășilor săi".**

Legăturile conspirative trainice realizate sub conducerea tovarășului Nicolae Ceaușescu de colectivul deținuților politici revoluționari întemnițati la Jilava cu mișcarea antifascistă din afară au determinat organele represive să adopte măsuri de prevedere. Ca urmare, comunistul Nicolae Ceaușescu va fi transferat la închisoarea din Caransebeș, în februarie 1942.

Alături de alți militanți comuniști și antifascisti care cunoscuseră ororile Doftanei și ale altor închisori, tovarășul Nicolae Ceaușescu

Olimpiu Matichescu

Continuare în pag. a 6-a

Această zi a victoriei

dă-mi privirile steagurilor
din inima lui August
adie-mi cu aripi de șoim
libertatea din viitor
adu-mi istoria marmorei
și-a dragostei
nemuritoare-n eroi
trebuie să-ți spun cu sufletul
această zi a victoriei
să poți să înțelegi
cît de mult iubesc viața ta,
patrie.

Eroilor sărbătoriți

cît de înaltă, atît de adîncă
lumina – un arbore ;
coroana lui august e cerul
am cules poame dulci –
de fericire și flacără
și le-am depus la rădăcină
ne-am înălțat
pe trepte de purpură
să-i infigem în virf
inima noastră
un arbore ;
și-un vînt de libertate
îi flutură lumina
din suflet în suflet
adînd cenușa
eroilor sărbătoriți

Ion Vergu Dumitrescu

Iubire țării

S-a rupt o ceață, iubire,
Pămîntul se întoarce în cîntec.
Seva e sunet,
Iubirea e pîine,
Noi înaltul
Unui gînd.

În Țara Viselor
se intră cu Libertatea
Pe umeri.

Mihail I. Vlad

Partidul meu eroic

Pe chipul luminos de-atîta primăvară
Au înflorit pe ramuri cireșii bucuriei
Partidul meu iubit e-un cînt măreț de țară
Partidul meu eroic e zidul veșniciei

O zămislire de faptă și etern cuvînt
Rodește-n țara sfîntă a visurilor mele
Partidul meu iubit e roditor pămînt
Partidul meu eroic e aurul din stele

Cu sufletele pline de dragoste și dor
Noi îl cinstim cu cîntec și îi jurăm iubire
Partidul meu iubit e-al țării larg pridvor
Partidul meu eroic e trainică zidire.

Chiriac Samoilă

Eroilor

Pămîntule – Văzutule
te-au privit cu trupul și părul
le-au luminat noaptea, doar ochii,
rădăcini de mire, luminau nașterea-
floare de inimă și gînd cum îmi licărește
sub ploape intersecția dintre zi și noapte,
intersecția dintre somnul meu și pașii lor
știind să păstreze timpul – drumul zării,
pașii lor – sărbători nesărbătorite, torță
cît tot drumul, floare cît toată cîmpia,
brazi cît toți munții – hotar românesc.

George Corobea

Noaptea albă

gheorghe jurcă

Multă vreme n-am știut de ce maistrul Toderici ținea așa mult la mine. Mă iubea ca un tată. Poate unde vedea că nu trag chiulul și mă înham serios la treabă, respect ordinul șefilor, mă țin de program și nu mă întorc de la birt pe șapte cărări. Atunci însă nu-mi puneam asemenea întrebări. Așa trebuie să fie omul și gata. Și totuși dacă stau să reflectez un capăt de explicație exista. Mă trimisese în iarna aceea aspră și nesuferită c-o echipă de cinci muncitori, eu eram șeful, la gara din Cîmpul Alb să aducem de acolo o gorilă de excavator. Mamă, cîtă zdroabă pînă ce l-am dat jos din vagon apoi pînă ce l-am săltat pe atelierul mobil. Credeam că ne prinde primăvara acolo. Și asta era cum s-ar spune numai calmacul, frișca de pe prăjitură. Drumul pînă la șantier ne-a îmbătrînit cu zece ani. Un iad nu alta. Parcursesem cam un sfert de drum și din inimile noastre ieșeau aburii calzi ai izbînzii. Într-un loc, la Obloc i se spunea, un fel de canion îngust era s-o feștelim. Numai norocul ne-a salvat. De-o parte și de alta, prăpăstii adînci, drumul înghețat bocnă, nisip cît să pui într-o clepsidră. Dacă cădea în prăpastie eram fiii ploii, ne zbura pe toți afară. Trebuia să ne grăbim. Dacă zăboveam mai mult ne prindea noaptea și-atunci chiar o scrînteam. Nu știu ce mi-a venit și-am urcat la volan, deși il aveam pe Firiz șofer cu multă experiență. Pur și simplu îmi ardeau palmele, auzisem în mine un glas care zicea : du-te tu, ce mai stai ! Oamenii aduseră nisip, pămînt, adunaseră cenușă de prin casele gospodarilor apropiați. O manevră, două și încă una, dau puțin înapoi, privesc în oglinda retrovizoare, să-mi înghete inima nu alta ; una din roți stătea suspendată pe marginea prăpastiei. Ambalez motorul la maxim, toba de eșapament troznea ca o mitralieră, din cauciucuri ieșea fum. Am băgat iar intr-a-nteiia, asta e mama tuturor vitezelor și m-am depărtat cu cîțiva centimetri de hău. Motorul icnea de parcă l-am fi înfundat cu cilți. Povară serioasă, cîteva zeci de tone. O namilă de oțel cu gura de opt metri. Moby Dick. Am transpirat cît pentru toată viața. Începuse la un moment dat să ningă. Ningea dement, cu fulgi mari cît sticletele. Așa iarnă nu s-a pomenit. Eram cel mai tînăr din echipa trimisă să aducă dinozaurul ăsta de fier taman în virful muntelui. Ceilalți mai în virstă nu că nu puneau mîna dar nu se omorau. Mi-am zis atunci să-l urc din nou pe Firiz la volan, să-i sădesc încrederea care se subțiase, să dau fiecăruia sarcini precise, să le umblu la vanități, să le mingii orgoliul de oameni răscopți de viață. După felul în care mă priveau, aveam senzația că vor să mă culeagă din prăpastie cu fiere cu tot. Nutream impresia de moment că poți să faci mai rău cu gindul, cu privirea decît cu mîna. Din ochii lui Firiz se pornise așa un flux verde, material ce-mi părea că dăduse trailerul cu spatele de marginea genunii. „Nene Firiz, urcă dumneata sus, că te ascultă mai bine motorul !" Și hîc, smic, ține-o așa înainte, la puțin dreapta, ho, prea mult !, îndreaptă volanul, așa e bine, dă-i o pedală bună și scăpăm ! Noi ceilalați cu lopețile cu nisip, pămînt, cu pălugile pe la roți. Am scăpat cu chiu, cu vai. După o zi și-o noapte nemîncați, obosiți, plini de frig eram sus pe dealul Cornei. Se făcuse un frig de plîngeai și pietrelor de milă. Desferecă acum tronsoanele și montează-le. Ni se încropise o chichineață cu un godin unde mergeam de ne mai încălzeam. Doamne cum mai șulera crivățul, mamă, mamă, că-ți sunau oasele ca tingirile. Mincam odată în zi și muncă cît pentru zece, ne rămîneau uneori bucăți de piele pe oțelul pieselor, gerul trăgea tot sîngele din noi, suflam în palme, înjuram mai mult ca să ne încălzim, nu știu de unde și pînă unde o înjurătură ține de cald, ne mai propteam nădejdea c-un gît de vinars fiert. Dar a ieșit bine. Toderici ne-a propus pe toți la primă. Cheful l-am făcut la Durna. De-atunci m-a luat sub aripa lui. Nu mergeam nicăieri fără știrea lui. Mă trimetea uneori la Durna să văd un film, să mă distrez, știa că vin de-acolo treaz. Aveam și mai am și acum slăbiciunea westernelor, eram îndrăgostit de John Wayne, Clint Eastwood, Anthony Quinn, Montgomery Wood, Gary Cooper, Dorothy Lamour, Alice Faye, bărbăție, curaj, dragoste, omenie, binele care învingea de fiecare dată. Mai cumpăram cite-o carte, aduceam cite un braț de ziare și reviste, să-mi ajungă pe-o lună. Nu le citeam pe toate, seara cînd le frunzăream cădeam frînt de oboseală, n-aveam chef nici să mîncăm, să trecem în revistă lucrul făcut peste zi, nici să ne urăm noapte bună la culcare. Pornisem trînta cu muntele, o luptă aprigă, surdă, nebună. Trebuia să-i furăm mai întîi căciula, să-i zburăm apoi țeasta, să venim de hac umerilor, pieptului și să ajungem în măruntaiele lui, acolo unde se ascundea arama. Se întîmpla ca-n poveștile cu Sfarmă-piatră, numai că noi nu eram uriași, uriașă era doar dorința de-a-l da gata, ambiția de a-i înfrînge cerbicia, de a-i spulbera dihonia cum că el rămîne teafăr și neclintit, trufaș în fața omului...

În seara aceea nu se lipea nici cum somnul de mine. Eram numai singur în toată baraca, ceilalți ortaci plecaseră acasă, era sîmbătă seara, stăteau prin părțile locului. Încercasem să-l păcălesc în fel și chip. Strînsesem toate păturile de pe paturile rămase libere, perneie, le clădisem stivă peste mine, la un moment dat, furios cum eram am pus și valiza deasupra. Degeaba. Niște greieri vagabonzi cîntau de mama focului în colțul barăcii. M-am sculat, am umplut o găleată cu apă fierbinte și-am aruncat-o asupra lor, na fi-v-ar aripile ale dracului ! Mai cîntați dacă aveți poftă ! Întors în pat, se instalase o liniște în capul meu ca într-o catedrală. Mi-am adus aminte că aveam în dulap cam o jumătate de trăscău din pere și trag de două degete. Nici un efect. Eram mai treaz, mai odihnit și mai întremat decît aș fi dormit un șir lung de nopți din acelea de iarnă, cu mirări și depărtări, cu bucinături de lup și vise cu stele de ciocolată învelite în marțipanuri care fac somnul dulce sau după-amiezi de vară cu ploi scurte și repezi ce fac totul să fremete, să cînte, zău parcă aș fi băut zece cafele tari și aș fi privit mereu în oglinda unei ape limpezi, basca sunetele de piculină ale păsărilor. Noaptea respira egal și profund ca un animal sătul, se-auzeau parcă filtrate prin straturi dense de frunze susurul izvoarelor ce coborau de pe virful Poarta Curată. Nu-mi rămăsese altceva de făcut decît să citesc. Cititul, cică, e cel mai bun somnifer, susțin unii. Dar nu pentru omul tînăr. Cartea nicăieri. Mi-o șterpelise careva de sub pernă. L-o fi atras chipul ciocolatiu al fetei de pe copertă, zîmbetul ei șăgalnic, dorința arzătoare de a se dărui. Sunetele stranii mă învăluiau din toate părțile. Duhul nopții își făcea de cap. Mă scol, trag peste pijama pantalonii de doc și ies afară să mă dezmierde foșnetele nopții. Valuri-valuri de răcoare mi se lipeau de obraji. Privesc spre covorul catifelat al cerului. Mda... Ca într-o poveste de dragoste, o lună borțoasă stă să cadă ca o gutuie prea coaptă de pe ram, stelele mărunte și inghesuite transformă cerul într-un cimp plin de licurici. Atelierele, barăcile, autobasculantele aliniate ca la paradă aduc cu niște corturi pe un imens cîmp de bătălie în așteptarea semnalului de asalt. Colind șantierul. Pustiu. Cîtă forfotă, zarvă ziua și-acum liniște de moarte. Trag instinctiv cu ochiul Brădișorului. E semeț. Poarta Curată e năclăită de apele înserării. E și ceva mai departe. Mi-o închipui ca o gingie rozalie, stricată, bolnavă de un abces purulent. Brădișorului nu i-a venit încă rîndul, dar și cînd s-o porni armata de termite motorizate, mi ți-l vor spulbera ca pe-un mușuroi. Un vultan vîslește suveran peste înălțimi, jos în Valea caprelor picură molcom, cu șoaptă de flaut șipotele ce-și culeg apele de pe versanții celor doi munți. Miroase puternic a vară, a frunză verde de fag, a mănătărci arse de soare.

Un zgomot firav de fiare răzbate de undeva din parcul mașinilor. Îmi țin respirația. Da, zgomot de piulițe ce scrîșnesc în gura cheilor ca niște măsele stricate. Vreun șofer cu dureri de cap și insomnii ca și mine, îmi trece prin minte. Și dacă ? Dacă o fi vreun hoț ? Ce să caute un om al șantierului acum noaptea pe sub burta mașinii, fără lanternă, fără strop de lumină, să-și garnisească ochii cu vaselină ? În loc să respire liniștit, să-și pună capul pe pernă și să-l scalde visele sau să stea la masă cu prietenii înconjurat de-a mare de halbe cu bere, mă rog, să chiuie, să-și alinte nevasta, copiii, ibovnica. Mă întreb dacă asta se cheamă pasiune, dragoste de meserie ? Hm. Mai degrabă obsesie, fanatism, orgoliu, religia datoriei. Musai să văd cine-o fi ! Înșfac un drug de fier, aveam și lanterna cu mine. Mă scaldă așa dintr-o dată, ca și cum le-aș fi chemat, amintirile copilăriei. Încerc să le alung și reusesc. O tai spre parcul de mașini de parcă n-aș atinge pămîntul, încet și pe nesimțite ca o pasăre, ca un miel de-o zi. Deslușesc în bătaia firavă a razelor de lună capota unei mașini ridicate, apoi un geamăt, mai bine zis un scîncet. Nu e comod să stai cu raita în sus sub burta unei mașini și să lucrezi pe întuneric. Mă ascund în spatele mașinii. Nu văd nimic. Mîna nevăzută a nopții sau poate vreo nălucă învîrtea la șoroafe. Încă nu trebuie să folosesc lanterna. Abia o să-l sperii, o s-o ia la fugă și mai descoperă-l drace cine e. Totul e să am răbdare, să aștept. Voi sta santinelă toată noaptea dacă trebuie. O umbră mărunță se mișcă sub botul mașinii. „Cine-i ?", strig. Inima bate cu putere. Apoi un foșnet moale ca de pasăre bolnavă ce-și strînge aripile pe lîngă trup se aude undeva în stînga mea. E al meu, îmi zic. Tac și ascult. Teama naște cele mai bizare zgomote. „Hei, n-auzi ?" O izbitură puternică în ușa cabinei. Umbra acelui cineva se strecoară în mașină. De data asta mă hotărăsc să fac uz de lanternă. Luminez mai întîi locul de sub mașină și descopăr niște chei împrăștiate, o curea de ventilator, un capac de delcou. Mă apropii de cabină și arunc spotul de lumină înăuntru. Umbra se făcuse una cu bancheta. „Ridică-te, să te văd !", strig iar. Nici un semn. „Hai că nu-mi arde de glume ! Ieși afară ! N-o să te spun la nimeni. Ne-om spăla rufele aici și basta !" „Bine... Am să ies, dar să faceți bine și să stingeți lanterna". „Uite, o sting. Dă-te jos și spune cine ești !" S-a dat joc ca o fantomă. I-am luminat fața și-n clipa aceea am înlemnit. „Ce naiba faci noaptea aici ? Nu-ți ajunge toată draga de zi ? Trăznile-ar să le trăznească ! Ai ajuns un fel de pricolici. Dă-mi mîna și hai să te conduc acasă !" „Nu mă duc pînă nu-mi rezolv afurisita aia de chiuloasă". „Păi spune bre așa, să te-ajut. De ce nu mi-ai spus de peste zi. Știai doar că eu is aici toată ziua și toată noaptea. Mă mai duc cîteodată la Durna să beau o bere, să vizionez cîte un film, să admir o fată frumoasă și să-mi umplu buzunarele cu „Eugenia", după care mă întorc în palatele mele de tablă, unde îmi produc insomnii greierii. Știi, alaltăieri am văzut un film cu Ulise și Circe. Mi-am adus aminte de tine. Pe drum mi se părea că toate, cerul, copacii, pietrele, luna și stelele îmi zîmbeau...". „Ai cumva apă caldă ?", m-a întrebat. „Adineaori era, c-am opărit o droaie de greieri. Nu știu dacă mai e. Dacă nu-i, vom încălzi". „Aș vrea să arunc mizeria asta de pe mine și să ne plimbăm ușori și curați ca florile de măr". „Vino cu mine !". Apa era încă caldă. „Poftim intră aici și fă-te lăută și ușoară ca floarea de măr !".

Toată vina o purta maistrul Toderici. Trimisese vorbă la atelier să dau o raită sus în carieră și să văd ce are motorul de la belazul cu nr. 4 189. În zece minute am fost acolo. Lîngă mașină dădea apă la șoareci un burghiu de fată. „Dumneata ești cu mastodontul ăsta ?" „Da", a ingăimat ea. „Și ce are ?" „Nu știu. A înlemnit și nu vrea să mai plece. Poate c-o fi înfundat carburatorul, poate că nu-i funcționează bujiile...". Avea niște ochi verzi și mari cît frunzele plopului primăvara. „Și faci din asta o dramă ?" „Nu fac, dar mă ține în loc. Am pierdut deja o cursă...". Era prima femeie șofer pe care o văzusem vreodată pe un șantier. Pe taximetre mai treacă meargă, dar aici și încă pe o namilă ca asta, ba ! Înainte de a mă apuca de treabă, am stat și m-am minunat cum puteau aceste două brațe firave, albe ca neaua să stăpînească ditamai un dinozaur pe pneuri. Mi-au trebuit doar cîteva minute ca să-i înlătur defecțiunea. Am coborît împreună. Scruta drumul abrupt, plin de hîrtoape atent, ca o felină. Rotea volanul cu eleganța cu care ai fi cîntat la pian sau ai fi desenat pe o coală de hîrtie un cap de fetiță cu codițe. Abia ajungea cu piciorul la pedala de accelerație. A trebuit să-i reglez pe loc bancheta. Mi-a mulțumit plină de sfială. Mai în glumă, mai în serios, ne-am tachinat și am botezat-o Furnicuța. După amiaza m-a invitat la film la Durna. A plătit ea biletul, savarina și limonada de vișine la cofetărie. Avea, se lăuda, bani mai mulți decît mine. Cîștigase luna trecută șase miare, o întrecuse doar un singur bărbat. Am început să ne vedem zilnic și cînd trecea pe lîngă atelierul unde lucram claxona, iar dacă mă nimeream să fiu pe afară, îmi trimitea bezele. După nici o lună am stabilit să facem o excursie la Valea cu pești, ne-am dat și locul întîlnirii : Stînca lui Ionele. Nu vîndusem încă tărăboanța aia veche pe care o cumpărasem mai pe degeaba de la Toderici. Nu prea speram să vină. Dar a venit. Era atît de veselă, avea ochii rupți parcă din puritatea zorilor ce urmau să explodeze peste munți. S-a așezat în spatele meu și-am plecat. Urcam cocoașa unui deal stîncos, preocupat să ocolesc pintenii pietrelor cînd am simțit dorința de-a o căuta în spațiul știut, de a-i mîngîia brațele, pieptul, obrajii. Am tresărit ca ars. Mîinile mele nu întîlniră nimic, parcă ar fi scos brațele pe gaura unei ferestre. Am crezut că făcuse vreo șotie, se îndepărtase de mine sau pur și simplu nu se urcase. Opresc gloaba și mă uit, o gură neagră de întuneric. Nu se făcuse încă bine ziuă. O strig cuprins de-o spaimă atroce. Mă scăldau cele mai negre gînduri, poate o pierdusem în vreo văgăună. Nu se poate, îmi ziceam. Îi simțeam doar brațele fierbinți în jurul meu. Am strigat-o și pădurile vuiau ca o casă pustie. Am început s-o caut, să țip, să urlu, să mă rog de ea să apară. S-a jucat cu nervii mei într-un fel crud, aș putea spune. Era în virful unei stînci subțiri și înalte. Striga de-acolo „Oileritiiii !" Am rugat-o să coboare. Mă luase cu spaime cînd am descoperit că sub stîncă se căsca o prăpastie uriașă. Am dat să fug și s-o cobor de-acolo dar șuraiul îmi zădărnicea mersul. Am căzut de cîteva ori pe brînci, sîngerîndu-mi palmele. Discul soarelui se înălțase acum sus și spînzura deasupra stîncii, făcînd să tremure aburul văilor. Secundele se scurgeau grele, apăsătoare. În sfîrșit a pus capăt jocului ei stupid și s-a întors lîngă mine. Am închis instinctiv ochii și am simțit atingerea catifelată a pleoapelor ei, cînd i-am deschis aveam în fața mea o altă ființă, cu niște ochi mari, fierbinți, cu un păr de aur și pielea arămie. Nu, nu era ea, ci o nălucă. Speriat am alergat la prima rădăcină de carpen și am încercat din răsputeri să-l smulg din pămînt. Îmi pierdusem mințile. M-am ales cu niște răni de toată frumusețea. Palmele îmi erau numai sînge și mă scuturau niște friguri de-mi clănțăneau dinții. De bună seamă că aș fi făcut cine știe ce alte prostii dacă n-ar fi fost lîngă mine. O bucată bună de drum, nu știu ce s-a mai întîmplat cu mine, tîrziu de tot mi-am văzut palmele infășate în niște cîrpe albastre pe care le rupsese din baticul ei, stînd pe malul rece al unui pîriu, iar ea mă privea surîzătoare de pe celălalt mal. Firul apei cu reflexe argintii pe cît de subțire, pe atît de vijelios îi aburea chipul. Cîrîpea întruna, dar zgomotul apei îi făceau neauzite vorbele, le amesteca cu unda văii, vîrîndu-le pe sub pietre ca pe niște frunze moarte. Din locul în care mă aflam nu-i vedeam decît pulpele pline sub îndoitura genunchilor și m-am trezit înfiorat de dorințe aprinse. „Aș vrea să fii lîngă mine și să te string în brațe", i-am spus. M-a privit compătimitor. „Nu ești în stare cu mîinile astea bolnave, a zis. Ești un tip tare ciudat...". „Dar tu... ? Tu care m-ai adus în halul ăsta, cum ești ?". „Îmi pare rău, dar nu eu te-am pus să te lupți cu pădurea...". „Să știi că mergem acasă !", am decretat supărat. „Eu n-am de gînd să plec. Abia am venit. Dacă vrei, du-te ! Am venit să-mi îmbăt plămînii de aer și nu vreau să-i frustrez de această binefacere". Evident, nu puteam pleca fără ea. Ne-am dus la cabană, acolo unde proiectasem să ajungem. Împreună cu baci Rîșcuță, cabanierul, mi-a oblojit rănile apoi am mîncat și-am băut toți trei o sticlă rece de vin după care am jucat la rugămintea ei canastă, sus în cerdac. M-am plictisit repede de joc și-am cerut cabanierului o undiță și am pornit pe vale în sus la prins de păstrăvi. Vicleni, nu voiau să muște ori poate că presimțeau în mine un novice. Nu m-am dat însă bătut și în cele din urmă le-am învins viclenia și-am adunat de-o cină zdravănă. Hărțuindu-mă cu peștii, n-am băgat de seamă că timpul zburase, iar deasupra pădurii cerul se întunecase a ploaie. Cînd am sesizat acest fapt era tîrziu, ploaia începuse să răpăie mărunt, apoi s-a stîrnit un vînt puternic care învîrtejea norii, răsucindu-i și împletindu-i cu funiile ploii. Pădurile gemeau surd, pîraiele ieșiseră din matcă, croindu-și drum pe sub covorul de frunze moarte. Reușisem să mă adăpostesc sub coroana unui fag uriaș, dar ploaia în cerbicia ei străpunse perdeaua ramurilor și mă alduia cu stropii ei mari și grei. Vărsase cîteva ore fără contenire, pînă amurgi. Am dibuit drumul la întoarcere mai mult din întîmplare, pîriul pe care o luasem în sus descriind niște meandre foarte largi. La căderea amurgului sosisem și eu la cabană ud ciuciulete, dar fericit că adunasem o duzină de păstrăvi. Ea arăta foarte speriată. Era convinsă că mă rătăcisem sau că dăduse peste mine vreo gadină. M-a pus imediat să-mi dau jos hainele, mi-a făcut o frecție cu țuică, după care am stat în jurul focului, cu chipurile severe ca niște zei. Cabanierul a mai scos două sticle cu vin roșu, a pus la prăjit păstrăvii și-am uitat de toate relele din ziua aceea și nu ne gîndeam decît la noaptea ce-o să vină. „Mă uit la tine, face ea surîzînd, plouat cum ești și am senzația că văd un sfînt gol, un sfînt hăituit". „Da, un sfînt ud pînă la os de ploaie și hăituit de-o altă sfîntă". S-a apropiat de mine, ne-am lipit unul de celălalt, așteptînd fiecare să se producă ceva. Mi se părea că se deschide în fața mea o frumoasă grădină și eram îmbiat s-o vizitez să mă îmbăt de miresmele ei, să gust din dulceața fructelor ei și ezitam. Am ras încă cîteva pahare cu vin și-am simțit cum înflorește în mine un soi de veselie fără margini, zburam pe aripile beatitudinii, îmi crescură oasele și nu mai încăpeau sub piele. Furtuna bătea în retragere, tunetele se răriseră încît abia se mai auzeau. Mă privea cu duioșie, cu dragoste. Nu îndrăznea să mă oprească să mai beau, dar nici să continui n-ar fi vrut. „Vino să dansăm", a zis ea. Cabanierul pusese niște discuri cu tangouri celebre. Părul ei îmi mîngîia plăcut obrajii, trupul ei tînăr, puternic se mlădia după mișcările mele, delicat și intim. Am dansat așa îmbrățișați, spunîndu-ne o mulțime de lucruri legate de munte, de șantier, de viața ei, ne făceam proiecte de viitor cînd deodată am băgat de seamă că trecuse noaptea și am zărit lumina palidă a zorilor. Undeva departe, poate în pădurea ce cădea pînă la intrarea în cabană am auzit niște hohote de rîs, apoi dintr-o dată am țîșnit de lîngă ea și-am plecat. Voiam să fac ceva, ceva care să... M-am împiedicat de securea cabanierului și-am simțit o fericire atroce. Am prins-o de coadă și-am alergat cu ea în pădure. Am zburat din mai multe lovituri rădăcina unui copac, apoi am retezat lumina altuia, pînă ce am doborît vreo zece. Aș fi tăiat toată pădurea, dacă n-ar fi zburat fierul securii. Ea ieșise în cerdac și striga la mine. Spumegam de febrele ce se iscaseră în mine. Întîmplător am văzut strălucind coarnele Yawei și-ntr-o clipă am fost în circa ei. Cu ea ambalată la maxim am luat-o la galop pe potecile pădurii. Numai o căzătură zdravănă a pus capăt pornirii mele nebunești. Cînd, în sfîrșit, m-am potolit, dimineața s-a arătat albă peste pădure care fumega ca un morman uriaș de cenușă, iar pîraiele mugeau în așteptarea unei potoliri depline...

Ardeam de emoție. Trebuia s-o conduc acasă, iar aici să dau nas cu Toderici, tatăl ei. Ca să prind curaj am băut restul de trăscău. N-am uitat, firește, să îmbrac și eu costumul de semikangarm, singurul pe care-l aveam la mine, să iau cămașa de poplin, cravata vișinie, pantofii cu talpă etajată și-am plecat pe lună plină spre Valea Cornii. Șantierul rămăsese departe ca o constelație luminoasă, iar din înălțimi îl vegheau Brădișorul și Poarta Curată.

„Ce-o să le spui la ai tăi cînd ne-or vedea pe amîndoi ?", am întrebat-o. „Ce-o să le spui tu ? Acum tu ții volanul situației în mînă și nu eu. În ce mă privește, i-am prevenit așa discret. Mama s-a arătat bucuroasă, iar tata... Tata și-a aprins o țigară și a tras sticla cu vinars lîngă el, golind cîteva pahare. I-a zis mamei, crezind că eu nu aud : Am trimis lupul la mioară și uite ce-a ieșit. Dar e un băiat bun, harnic, inimos și săritor. Cînd l-o aduce pe aici să te porți frumos cu el, să-l omenești ca pe un fecior de împărat...". „Naiba știe, nu mă pricep la chestii din astea...". „Nu-i nimic. O să le spui că ai descoperit o spargere la șantier, că ai prins hoțul și mă arăți pe mine...". „Mda, frumoasă glumă. Numai că n-o să mă creadă. Pentru ei eu sînt hoțul cel adevărat". „Atunci întoarce-te și stai ca huhurezul în palatul tău de tablă și orchestra ta de greieri !". „Fără tine nu mă întorc nicăieri, așa să știi". „Atunci, înainte lup flămînd cu trei cojoace !". „Da Scufița Roșie, da !". Cînd am bătut la ușa maistrului Toderici din Valea Cornii trecuse bine de miezul nopții.

Grafică de Șerban Rusu Arbore

plastică

Grafica și literatura

Muzeul literaturii române are intenția foarte lăudabilă de a pune în valoare în viitorii ani, prin expoziții tematice, modul cum au cooperat scriitorii și artiștii plastici în paginile ziarelor și revistelor și chiar ale cărților. Începutul a și fost făcut, printr-o succintă dar destul de ilustrativă expoziție dedicată **graficii militante**. Expoziția propune o incursiune paralelă în istoria artei grafice și a literaturii. Sînt expuse numere din revistele **Viitorul social** din 1907, sau din **Cronica** (1915) aflată sub direcția lui Arghezi, unde a colaborat ca grafician Șirato. Polemica antidemagogică, suferințele războiului — iată unele din temele preferate ale marelui pictor căruia nu i-a lipsit în grafică incisivitatea caracteristică polemistului. Nu lipsesc nici numere din **Cuvîntul liber** (ediția 1919—1929 și următoarele), în paginile cărora întîlnim sclipitoarele caricaturi ale lui Aurel Dragoș, Tonitza, Jiquidi ș.a. Cîteva exponate din versiunea cotidiană a „Cuvîntului liber" din anii '30 ne dau măsura virulenței polemicii antifasciste (vezi desenele lui Vasile Dobrian) în care se angajase ziarul condus de Teodorescu Brănișteș și grupînd unele dintre cele mai inteligente condeie tinere ale vremii. Nu lipsesc nici **Bluze albastre** sau **Facla**, reprezentată cu unele numere din 1933.

Tema expoziției era desigur mult prea largă pentru a permite organizatorilor să insiste asupra unor perioade. Problema graficii de presă dintre cele două războaie ar merita o tratare separată, cu atît mai mult cu cît materialul este bogat și în oarecare măsură deja studiat. Faptul că el a intrat și în atenția istoricilor literari este un semn pozitiv de depășire a frontierelor disciplinei.

Din foarte vasta activitate a graficienilor noștri din ultimele decenii, organizatorii au ales doar cîteva exemple. Sînt expuse suite de desene de Marcel Chirnoagă care nu mai au nevoie de nici un comentariu. Ilustrațiile Ligiei Macovei la **Poezii**-le lui Arghezi (Ed. Minerva, 1970), ale lui Val Munteanu la Aron Cotruș, **Horea** (Ed. Ion Creangă, 1984), ale lui Mircea Dumitrescu la Zaharia Stancu, **Să nu uiți, Darie** (Ed. I. Creangă) stau alături de ilustrațiile Floricăi Cordescu la volume semnate de Eugen Jebeleanu și Victor Eftimiu sau de desenele splendide ale lui Sorin Dumitrescu pentru **Operele imperfecte** ale lui Nichita Stănescu. Cicluri interesante — devenite de acum repere pentru istoria graficii de carte postbelice — expun Bogdan Stihi, Constantin Baciu, Mircea Dumitrescu.

Cu tot aerul ei aparent eterogen, expoziția de la Muzeul literaturii reușește să dea o imagine asupra unui anume mod de cooperare între artiști plastici și literați în scopul punerii în valoare și promovării unor idealuri umane și artistice generoase. Din experiența propusă de Dana Palțeșin și Rodica Marian vor beneficia probabil organizatorii viitoarelor manifestări.

Grigore Arbore

muzică

Temeliile muzicii românești (I)

Pe cît de complexă este muzica românească în diversitatea ei de genuri și cristalizări stilistice, pe atît de spectaculoasă este înflorirea culturii muzicale românești în anii Eliberării, în anii construcției noii orînduiri. Important de amintit aici este faptul că, dincolo de a fi o construcție incompletă (și imperfectă), muzica noastră contemporană, ale cărei trainice fundamente au fost așezate în anii următori Eliberării și, cu precădere, în ultimele peste două decenii scurse de la memorabilul al IX-lea Congres al Partidului Comunist Român, este un edificiu complex, organic, în care părțile alcătuitoare — componistica, muzicologia, știința interpretării, învățămîntul muzical, complexul sistem de instituții muzicale de spectacol, redacțiile de profil ale radioului și televiziunii, presa muzicală etc. — sînt reprezentate în funcție de importanța lor diversă (prin forța imprejurărilor, inegală, deosebire asupra căreia vom încerca să insistăm în continuare reliefîndu-i specificitatea care se modelează nu prin parțială lipsă de interes, ci datorită locului distinct ocupat în „curgerea" muzicii de la cei care o scriu și interpretează spre cei alcătuind marele public).

Foarte numeroase au fost articolele din presă și emisiunile de radio și televiziune subliniind, la momentul potrivit, succesele naționale și internaționale ale artei interpretative românești. Nume deja celebre evoluează pe cele mai importante scene ale țării și lumii muzicale, în timp ce noi nume tinere încep deja să capete îndiscutabilă anvergură. Avînd în vedere faptul că, în linii mari, evoluția artei interpretative s-a bucurat de o paralelă subliniere a fructuoaselor sale rezultate, ne vom îndrepta privirile asupra unor dobîndiri ale artei componistice gîndindu-se că, pentru orice cultură muzicală matură, nivelul de complexitate, de desăvîrșire profesională, de originalitate al gîndirii transpuse în portative muzicale, nivel reprezentat așadar de arta componistică, este, la urma urmei, un veritabil barometru al progresului unei arte muzicale naționale luate în întregul ei. Cu alte cuvinte, o artă componistică avansată determină negreșit o artă muzicală avansată ; în urma activității creatorilor de muzică vine munca muzicologilor, de laborioasă defrișare, a interpreților, de valorificare scenică și publică a roadelor unei gîndiri artistice originale.

Mai mult decît oricare altă cultură muzicală națională, componistica românească a fost ireversibil marcată de influența hotărîtoare a doi factori istorici și culturali : primul este inepuizabilul tezaur reprezentat de folclorul românesc în timp ce al doilea, creația enesciană, constituie o preluare cultă, profund originală, de un profesionalism desăvîrșit, a sugestiilor aceluiași bogat tezaur, turnate în tipare componistice neînstrăinîndu-se de esența melodică a folclorului național. Chiar dacă astăzi, la o privire superficială, s-ar putea risca afirmația că nu există trăsături de unire între variatele orientări stilistice îmbrățișate de creatorii români, la o privire mai atentă, se poate observa limpede că stilurile efectiv diferite își datorează diversitatea de înfățișare explorării și exploatării unor filoane specifice, toate fiind însă bine reprezentate în creația enesciană și, mai departe, în varietatea inestimabilă a folclorului nostru. Bineînțeles, procesul este deosebit de complex și, în decursul celor peste patru decenii de hotărîtor avînt al componisticii românești după Eliberare, valorificarea unor idei străine corpusului ideatic al catalogului creației enesciene sau folclorului românesc avea să se reflecte corespunzător în pagini importante. Acestea s-au îmbinat însă armonios cu tendința majoră a muzicii noastre, ducînd la pagini interesante care, în cele mai izbutite creații, nu trădează un caracter hibrid, ele fiind rezultatul clar al unor sinteze organice, al unor decantări creatoare.

Viorel Crețu

NICOLAE IORGA:

«O viață de om așa cum a fost»

Ce este opera să-i spunem — autobiografică a lui Nicolae Iorga, **O viață de om așa cum a fost ?** (3. vol. 1934). Un roman al vieții sau viața ca roman ? Ambele formule mi se par potrivite dar niciuna în parte nu acoperă integral realitatea polimorfă a cărții. Valeriu Râpeanu în Studiul introductiv la ultima ediție (**O viață de om așa cum a fost,** Editura Minerva, 1985), referindu-se la întreaga memorialistică a autorului găsește o metaforă îndrăzneață dar extrem de sugestivă : „O adevărată **Creațiune** făurită de un Michelangelo al literaturii române". Desigur, memorialistica lui Iorga poate fi citită în diferite moduri, căutînd în ea surse de informații istorice, sociale, politice, culturale etc., dar recitită la peste cinci decenii de la apariție senzația cea mai puternică este de literaritate. Este de-a dreptul straniu cum un text ca **O viață de om,** conceput ca document justificativ moral, social și politic trezește o atît de acută impresie de creație artistică. Și nu este vorba în nici un caz de „stilul" în sensul clasic al termenului, de o scriitură savant orchestrată ca în **Memoriile** lovinesciene, expresie desăvîrșită a aticismului literar, ci de cu totul altceva ; de iluzia că viața concurează ficțiunea. Am recitit **O viață de om..** cu sentimentul unui balzacianism de semn contrar. Nu ficțiunea care imită viața, ci existența care imită literatura. Nu literatura ca metonimie a vieții, ci viața ca sinecdocă a literaturii. De data aceasta nu realitatea este cadrul referențial, ci literatura își mărește imens receptacolul înglobînd în ea lumea socială, politică, culturală a mai bine de jumătate de secol. Pentru că ce altceva se poate spune atunci cînd personaje reale, istorice sînt astfel înfățișate și puse în pagină încît par eroi tipici literari, balzacieni, dickensieni, ibsenieni sau chiar dostoievskieni ; un Iuliu Maniu balzacian, un C. Dumitrescu-Iași, **dickensian, un C. Vaida Voievod** prezentat **cu** mijloacele satirei thackerayene dintr-un **Vanity Fair** politic autohton, un Ioan Brăitanu ibsenian etc. etc. Și ce personaj dostoievskian, în anumite privințe, este naratorul însuși ? Cu ce voluptate neascunsă a suferinței și a umilinței își evocă Nicolae Iorga, copilăria și tinerețea și, în același timp, cu ce orgoliu secret al răzbunării reușitelor viitoare ! Ce Karamazov refulat se ascunde în biografia de tinerețe a marelui (așa cum îl văd unii contemporani) „apostol" de mai tîrziu al neamului ; caracterizare ce, acceptată cu plăcere la început, va sfîrși prin a-l irita și agasa pe Iorga. Exagerînd puțin s-ar putea afirma că naratorul autobiografic din **O viață de om așa cum a fost** este, repet, dintr-o perspectivă literară, singurul personaj autentic dostoieskian al prozei românești. De altfel, Valeriu Râpeanu a formulat și a analizat cu aplicație dar și prudență, în spirit psihanalitic complexul umilințelor și vexațiilor pe care a trebuit să le suporte autorul în copilărie și adolescență, din cauza sărăciei, precum și felul în care aceste traume timpurii motivează în filigran unele din gesturile și opțiunile morale, sociale, culturale și politice ale maturității lui Iorga. Dar componenta „ibseniană" a personalității sale, voință inflexibilă care l-a călăuzit și consecvența neștirbită a unor idei ce le-au făcut să trăiască, cu egală intensitate, în sublim **sau ridicol. O conduită,** strict determinată de un înalt ideal social, cultural și politic, urmărit, vorbind iar ibsenian, cu o perseverență „inumană" „atemporală", în pofida chiar a realității istorice, împingîndu-l la erori și exagerări altfel greu explicabile. Interesant este însă că austeritatea aproape canonică a ideilor și programului său, s-a exprimat printr-o retorică și patetică dostoievskiană. Aceste considerații sînt valabile desigur, în primul rînd, despre personajul literar care este naratorul din **O viață de om așa cum a fost.** În jurul lui și a figurilor mai importante ale vieții politico-culturale contemporane autorului și, mai precis, a celor care intră în raza lui vizuală, foșgăie nenumărate alte siluete umane, prinse din fuga penelului, într-o situație caracteristică, într-un gest semnificativ, sau pur și simplu ca relief plastic, așa încît impresia globală este de viață intensă, plenară, de umanitate în frenetică mișcare. Mărturisirile autorului despre felul cum citea literatura istorică veche și despre senzațiile și imaginile pe care i le trezea, pot fi foarte bine apropiate de cititorul de azi al „cronicii" lui Iorga, care are de acum o distanță și o perspectivă temporală, istorică față de evenimentele narate : „Ceea ce se impunea minții mele, care se deschidea unor zări mai largi în timp și în spațiu erau acestea ! — era întîmplarea, scena, și dintr-însa nu amănuntele, care pentru poveștile nescrise se înfig atît de adînc și trainic în memorie, ci impresia de total, senzația de viață. De viață trăită întocmai ca viața pe care o trăiam eu, dar aceea cu atîta zgomot și praf și sînge ! Mă mutam pur și simplu în ea, în acea lume trăită cu un veac, cu două, cu mai multe în urmă. Din colțul odăiței cu tavanul roș și ferestile mici de la cocoana Marghioala Vizdogeasa eu priveam încăierările și luam parte la judecățile Divanurilor ; din Scaunul lor pecetluit cu zimbrul, Vodă vorbea de ajungeau cuvintele pînă la mine. Nu eram părtaș, dar că eram și eu un martur, de aceasta nu mă puteam îndoi. De atunci, de cînd stătusem cu Dabija-Vodă, cel care nu bea decît din oale de lut, cu Alexandru Iliaș, care nu știa românește dar era așa de bun, cu Duca bogatul, ale cărui pietre scoase din rinichi le-am privit de atîtea ori, cu Dimitrie Cantemir, prins, cu muscalii lui cu tot, în cursa de la Stănilești, am căpătat putiința de a trăi aiurea, oricînd și oriunde, cu aceeași realitate de la care plecasem și la care, bogat de amintiri, ciudate și rare, trebuia să mă întorc". Mutatis mutandis, ce senzație de viață și de viață românească ne întîmpină în paginile autobiografice ale lui Iorga. Pătrundem cu el în sumbrele școli și internate ale copilăriei, ieșite parcă din romanele dickensiene, ne plimbă pe străzile unui Iași încă patriarhal dar care dă adolescentului venit din Botoșani amețitoare impresii citadine, trecem cu tînărul Iorga prin Italia și Olanda, asistăm la uluitoarea aventură a învățării limbilor străine (cîte oare ?) direct din lecturi fără intermediul profesorilor, intrăm în culisele vieții studențești și universitare, pentru a coborî imediat în stradă în cadrul unor manifestații cu caracter mai mult cultural decît politic, asistăm la elaborarea și la scrierea unor titanice lucrări istorice, politice, economice, literare etc., la aspre și nesfîrșite lupte ideologico-literare, la înființări și expiere de ziare și reviste, cîteva scrise aproape în întregime de genialul poligraf, la impresionante gesturi de generozitate și altruism și la pătimașe și uneori nedrepte verdicte personale, trecem prin tranșeele unui război și ne oprim în Parlament pentru a asista la nesfîrșite ședințe ale Camerelor, la dialoguri, discursuri, aranjamente, dezbateri, încrucișări de spade retorice, replici spirituale, ironice sau sarcastice, votări și abrogări de legi, bugete, planuri politice, instaurări și căderi de guvern și din nou călătorii, congrese, conferințe, întîlniri cu savanți, scriitori și oameni politici de anvergură europeană, proiecte literare și istorico-arheologice, (din ce în ce mai puține spre sfîrșitul vieții, prinsă, în schimb, tot mai mult în caruselul activității politice) intrări și ieșiri la suveran și, în sfîrșit, guvernarea și căderea cabinetului său de miniștri. Această imensă materie de viață și implicit literară, despre care am dat doar o palidă idee, nu este totuși haotică, nu sufocă cititorul sub torentul incandescent al informațiilor (în accepția cea mai largă a termenului) de tot felul azvirlite la suprafață cu forța și violența unui vulcan în erupție, supunîndu-se unui excepțional instinct creator ce le îmblînzește și le canalizează după scopul dorit. Mai mult sau mai puțin voit, mai mult sau mai puțin calculat, discursul ficțional își impune legea. Am amintit deja de arta portretului care ar merita o glosă critică specială, nefiind nici pe departe atît de simplă cum apreciază G. Călinescu în **Istoria literaturii române...,** și a descrierilor de atmosferă în stilul maeștrilor realismului englez al secolului al XIX-lea, la care se adaugă darul balzacian al amplelor panouri social-politice, suflul liric al unor pasaje, virulența plină de sevă a pamfletarului, ochiul exersat al autorului de note de călătorie care surprinde atît amănuntul concret dar și tenta psiho-morală și culoarea istorică a locurilor pe unde trece, simțul teatral în sens scenic al unor secvențe (intrările și ieșirile la rege, apparte-urile jucate în ședințele camerelor etc.), echilibrarea și proporționarea frazelor și a perioadelor dezvoltate ale discursului literar, bogăția, varietatea și savoarea lexicului, coabitarea stilurilor, liric, epic-obiectiv, introspectiv, exact științific, oratoric etc. **O viață de om așa cum a fost** este, în fond, **un roman total,** nu în ideea că sintetizează toate tehnicile și posibilitățile romanești ale momentului — nu se poate observa la Iorga proustianism, gidism ș.a.m.d. — ci că este locul comun al tuturor genurilor literare, proză, poezie, teatru, beneficiind de modalitățile lor de expresie într-o structură proprie. Vom întîlni în acest unic roman al vieții și pasaje mai puțin reușite, și notații mai puțin semnificative sau inutile, și chiar fragmente decepționante, dar ele țin de o firească normă a cantității, nici biografiile romanești goetheene nefiind scutite de asemenea „accidente". Și poate nici măcar nu sînt accidente, ci banalul și cotidianul absolut necesar peste care se înalță reliefurile existențiale ale titanilor. Iar Iorga consemnează programatic și astfel de situații sau episoade deloc spectaculoase, unele ce îl pun chiar într-o lumină defavorabilă. în spiritul unei lăudabile și constante dorințe de obiectivitate și obiectivare. Că nu reușește totdeauna este omenește explicabil. Dar aici intrăm într-un alt domeniu, al veracității ca document de epocă, din care istoricii și istoricii mentalităților, sociologii și sociologii literari, politologii și culturologii pot extrage informații de prim ordin, și se pot pronunța cu mai multă competență. Ca operă literară **O viață de om așa cum a fost** este, după cum inspirat o denumește editorul, un „monument nepereche". Și totuși, proporțiile reale ale memorialisticii lui Nicolae Iorga vor putea fi cu adevărat apreciate după ce se vor reedita toate scrierile sale confesive, în special, credem, **Sub trei regi** și **Memorii.** Actuala ediție a făcut un pas însemnat pe acest drum. El este însoțit într-o **Addenda** de alte două texte pentru prima dată retipărite după 1944, ce vin în imediata continuare a marii autobiografii. Mă refer la **Doi ani de restaurație,** și **După întoarcerea la regimul de partid. Isprava,** cu o coloratură mai apăsat politică. Dar ediția de față este importantă nu numai pentru faptul că este cea mai completă de pînă acum, și de o remarcabilă acuratețe filologică, ci și prin impresionantul aparat critic ce o însoțește. Față de edițiile anterioare notele și comentariile alcătuite de Valeriu Râpeanu și Sanda Râpeanu sînt substanțial îmbogățite. oferind de fapt adevărate fișe de istorie pe șase decenii de viață social-politică și culturală a României moderne, dresînd adevărate microdosare ale cazurilor respective. Din numeroasele exemple de acest gen am să specific numai cazurile Iorga — Iuliu Maniu, Iorga — A.D. Xenopol. Iorga — Mircea Eliade, Iorga — Arghezi, Iorga — Gheorghe Brătianu, fie că relațiile au fost polemice, fie cordiale. În totalitatea lor, notele și comentariile la autobiografia lui Nicolae Iorga se constituie într-o foarte utilă istorie, în paralel, socio-politică și culturală ce încadrează ca o ramă textul confesiunilor. E o contribuție importantă la viitoarea **integrala memorialistică** a lui Iorga pe care o așteptăm.

Paul Dugneanu

Istoriografia victoriei

Urmare din pag. 1

la care ne referim este profitabilă pentru toți. Mai cu seamă pentru perioada premergătoare celui de-al doilea război mondial, ca și în ceea ce privește conflagrația în care România a fost angajată împotriva voinței poporului ei, cărțile de istorie care au apărut și continuă să apară se constiuie de pe acum în substanța romanelor viitorului și în garanția necesară a perspectivei ca în paginile literaturii de mîine să nu se mai bată cîmpii atunci cînd sînt în joc demnitatea țării, prestigiul și rangul ei. Ca această garanție să fie și suficientă nu mai depinde doar de istoriografie, ci și de măsura în care vor evolua moravurile în toate domeniile cuvintului scris. De pildă, dacă despre proză e vorba, cînd purtăm toți în spate o istorie atît de dramatică, ideea că ne-am putea mîntui prin textualism sau prin alte scorniri formale nu ni se pare o probă de caracter.

Momentul cînd România de ieri, în cărțile și revistele de specialitate, era tratată ca o țară străină a fost demult depășit. Un șir întreg de lucrări, semnate de istorici dotați și probi, au reevaluat cu altă răspundere evenimente, conjuncturi, personalități, restituindu-ne o imagine a trecutului nostru dezbărată nu atît de dogme, cum se spune de obicei, cît de minciuni flagrante, dogmele nefiind decît eticheta savantă a unor neadevăruri brutale, propulsate abuziv la rang de valori spirituale de uz social. Mai ales minciuna prin omisiune făcuse o carieră spectaculoasă și în primul rînd retezarea avîntului ei a compromis dogmatismul istoric. În cărți pe care nu le vom cita în ordinea apariției lor, ci în funcție de succesiunea perioadelor analizate.

Recent, a văzut lumina tiparului masivul volum **România după Marea Unire** de Mircea Mușat și Ion Ardeleanu, care continuă cronologic cercetările întreprinse de cei doi autori în cele două ediții ale cărții **Viața politică în România 1918—1921.** În paginile cărții, este vorba despre rădăcinile și dezvoltarea climatului social și politic din România interbelică, dominat de afirmarea partidului comunist pe plan intern și de promovarea unei politici tradiționale de pace și colaborare pe plan extern. Cîndva, pe temeiul unor pretinse relații de determinare mecanică dintre politica internă și externă a statelor, ni s-au impus concluzii dintre cele mai eronate cu privire la caracterul raporturilor practicate de România cu vecinii și aliații ei. Cu deosebire atunci cînd avem în vedere acest aspect al lucrurilor, mai mult decît alții, Mircea Mușat și Ion Ardeleanu duc vechile viziuni în desuetitudine, spulberîndu-le definitiv, cu argumente dintre cele mai elocvente.

De-a lungul anilor, personalitatea lui Nicolae Titulescu, ca promotor al politicii externe românești pe o întinsă etapă din interbelic, a constituit un obiect de studiu tot mai aprofundat. Însăși publicarea intervențiilor sale în diverse foruri naționale și mondiale a contribuit decisiv la infirmarea a numeroase teze preconcepute. Dintre exegeții săi, George G. Potra s-a remarcat prin contribuții deosebite la extinderea cercetărilor, atît în latitudine, cît și în profunzime, coordonînd surse interne și surse externe, alternînd cu dexteritate asociativă planuri și unghiuri de abordare, cu metodă și la nivelul unei scriituri elegante, dinamice. De asemenea, Constantin I. Turcu și Ion M. Oprea au limpezit multiple aspecte ale demersurilor românești în context european, datorate aceluiași spirit, reliefînd clarviziunea și consecvența unei politici al cărei țel principal l-a constituit preîntîmpinarea unei noi conflagrații. Totodată, alte studii au dovedit că politica externă românească, după Nicolae Titulescu, nu s-a schimbat și că statul român, în esență, prin mijloace modificate după împrejurări, a militat pentru aceleași obiective, în ciuda diversiunilor de ordin intern care tentau să-i altereze structura tradițională și în ciuda presiunilor de ordin extern care încercau să-l izoleze de prieteni și aliați.

În acest segment de istorie, își păstrează în bună măsură și azi actualitatea și interesul cuprinzătoarea investigație **Dictatura regală** de Al. Gh. Savu, publicată în 1970. După un deceniu și jumătate, prin **România în viitoarea anului 1939,** Livia Dandara a dus mai departe cercetarea cauzelor și consecințelor acelorași convulsii dintr-un timp revolut, clarificînd împrejurările în care românii, consecvenți idealurilor perene ale națiunii lor, s-au încăpățînat să sfideze cu energie și demnitate alunecarea catastrofală a întregului continent spre revizionism agresiv, spre tranzacții murdare cu libertatea și teritoriile unor țări care nu-și întemeiaseră niciodată politica pe puterea armelor și, în ultimă instanță, spre confruntare armată. În sfîrșit, în **Dictatul de la Viena** și **Regimul politic din România în perioada septembrie 1940 — ianuarie 1941,** regretatul Aurică Simion ne-a dezvăluit și prețul acestei sfidări: tragedia unei națiuni care s-a opus pînă în ultima clipă aventurii războiului și asaltului totalitar, supusă unei dezmembrări progresive și confruntîndu-se chiar cu riscul pierderii suveranității ei. Același istoric, în **Preliminarii politico-diplomatice ale insurecției române din august 1944,** a inițiat curajos defrișarea unei perioade dintre cele mai tulburi din întreaga istorie a României, în contul căreia s-au acumulat și asupra căreia mai persistă numeroase confuzii și destule prejudecăți. Și în text, și în subtext, Aurică Simion ne-a demonstrat că România nu a fost niciodată aptă pentru fascism, că episodul legionar a fost un accident în trecutul țării, cu puncte de sprijin în afara hotarelor ei.

Înainte de a trece în revistă cărțile dedicate evenimentului de la 23 August 1944, se cuvine să remarcăm că cercetările care le-au produs au determinat o nouă concepție cu privire la însăși definiția ca atare a ruperii alianței impuse cu Germania nazistă și angajării României în efortul militar împotriva fascismului. Considerat succesiv drept o întoarcere de arme, o lovitură de stat, o insurecție armată, în funcție de anumite componente luate în seamă în diverse etape, momentul în speță a sfîrșit prin a deveni, în conștiința contemporană, prin consecința fuziunii dialectice a urmărilor lui interne și internaționale, o revoluție de eliberare națională și socială, antifascistă și antiimperialistă, al cărei principal promotor a fost Partidul Comunist Român. Această augmentare treptată a importanței unei intersecții decisive din istoria românilor este legitimă și firească, întemeindu-se pe un cumul continuu și din ce în ce mai substanțial de date, pe evaluări care au luat în calcul totalitatea reperelor timpului dat, pe fapte dezvăluite nu numai de arhivele naționale, pe ecourile lor în perspectiva evoluțiilor ulterioare.

Sub semnul acestei precizări necesare, disdingem în primul rînd însemnatul pas înainte realizat de istoricii Ilie Ceaușescu, Florin Constantiniu și Mihail E. Ionescu în aprecierea efortului militar antifascist prestat de armata română între 23 August 1944 și 12 mai 1945. Cartea lor, **200 de zile mai devreme,** tradusă recent și peste hotarele țării, reprezintă o pledoarie dintre cele mai consistente în favoarea adevărului că românii au așezat în balanța războiului împotriva Germaniei naziste ponderea unor remarcabile sacrificii umane și materiale. Prin lupta diviziilor angajate întîi în eliberarea propriului teritoriu, apoi în eliberarea Ungariei, Austriei și Cehoslovaciei, România s-a afimat ca a patra forță militară aliată și a grăbit în mod corespunzător sfîrșitul ostilităților în Europa. Cu atît mai nedreaptă și regretabilă ne apare minimalizarea acestui efort, prin frustrarea națiunii noastre de meritatul statut de cobeligerantă, în condiții care constituie și astăzi un subiect de jenantă discuție, nu numai în istoriografia română, ci și în opera unor cercetători de pe alte meleaguri.

De asemenea, în același context, merită a fi remarcate culegerea de studii și documente **Actul de la 23 August 1944 în context internațional,** coordonată de Gheorghe Buzatu, pentru unghiurile inedite de abordare a crucialului eveniment evocat ; sau sintetica lucrare **23 August. Repere istorice** de Florin Constantiniu și Mihail E. Ionescu, pentru caracterul ei de util instrument de lucru ; sau volumul **Puterea cuvintului** de Mihail E. Ionescu, pentru ferestrele deschise spre aspecte puțin comentate ale rectitudinii conștiințelor românești din anii războiului ; sau excepționala lucrare **Economia României în primii ani postbelici** de Ion Alexandrescu, recent apărută, pentru datele referitoare la sacrificiile materiale ale poporului nostru în favoarea cauzei comune a aliaților, recompensate cum știm, ca și sacrificiile ei umane. Toate aceste studii, într-un timp relativ scurt, au ajuns să completeze nu numai un raft important din biblioteca noastră istorică ; mai mult, ele completează fericit conștiința comună a țării cu date și repere escamotate cîndva cu o indîrjire demnă de cauze mai bune, cu fapte care ne fortifică sentimentele de patriotism și demnitate națională, cu evocări care reașează istoria românilor într-o lumină mai dreaptă, restaurîndu-i dimensiunile la parametri reali și relevîndu-i implicațiile asupra orizontului de azi al participării României la viața lumii întregi.

La urma urmelor, se cuvine să ne reamintim că există și o materie primă a oricărei meditații asupra trecutului nostru : documentele. Și în această privință, istoriografia românească a înregistrat un progres așteptat. Ampla culegere **23 August 1944. Documente,** concepută în patru volume, a marcat prin apariția ei un moment de seamă în cultura noastră contemporană. Faptul că un număr apreciabil de acte istorice au fost supuse atenției și judecății țării întregi, nu încape vreo îndoială, va culege roade în viitor. Scrutat de mai multe priviri, apreciat de mai multe conștiințe, orice document își dezvăluie mai multe valențe, uneori inedite și surprinzătoare, sfîrșind prin a-și destăinui integral valoarea. Dincolo de acest adevăr, nu este mai puțin importantă acțiunea ca atare de scoaterea unei cantități masive de documente de sub regimul citatului operat neloial, al interpretărilor ignorînd deliberat contextul emiterii lor și al altor manipulații care au desfigurat semnificația atîtor gesturi istorice. În ultimă instanță, publicarea corectă a documentelor reprezintă și un semn al democratizării acestei științe atît de vechi, capabilă mereu să-și regenereze viziunile.

Treptat, revirimentul constatat din istoriografia națională va așeza o pecete de neconfundat și de neevitat asupra tuturor domeniilor de expresie spirituală, care prin tradiție își adună resursele din interpretarea datelor vieții. Asupra literaturii, în primul rînd. Umbra severă și mustrătoare a unei istorii majore, spectaculoase, dramatice și infailibil călăuzită de idealuri curate va strivi totdeauna conflictul minor, intriga searbădă și miza măruntă, coborîndu-le acolo unde le e locul, în derizoriu și desuetudine. Cînd istoria în speță e cunoscută, desigur. Și această istorie, iată, începe să se scuture de tenebre, devine un bun al tuturor și al fiecăruia, al țării întregi.

„În doina mea Ardealul plînge"

Urmare din pag. 1

că peste mîini și azi / Aștept, să-l culegem, neprihănit, misterul" **(De n-ar fi decît moartea),** forță pe care poetul o explică prin apartenența sa la pămîntul transilvan dătător de energii, prin încadrarea sa într-un organism național, din care șirul străbunilor privește ca un suprem judecător prezentul : „Un crunt străbun m-a apucat de umăr / Și crud m-a răsucit către trecut / Privește ! / E umbra Iancului venind din neguri / Și mai departe, Horia din Albac / Crișan și Cloșca / Și toți acei despre care voi / Așterneți pe hîrtie vorbe mari, / Vin să întrebe acum : Ce-ați făcut ?" **(Orașul pierdut).** Față de privirea scrutătoare a înaintașilor, poetul părăsește definitiv starea pasivă, încercarea de lamento („Cîmpuri pustii, apusuri sîngerate / Stă plopul singur, clătinat de vînt / De dorul țării mele-nstrăinate / Dă iarăși frunza veștedă cuvînt"), pentru a trece la acțiune prin versuri care emană o autentică ardoare și conștiință a faptului că poartă cu sine, pretutindeni, zeii protectori ai neamului: „Am coborît din munți și bolovani / Legendele lui Horia-mi curg în sînge / În doina mea Ardealul plînge / Și cer dreptate două mii de ani / / Puțin îmi pasă că mă blăstămați / Și m-alungați cu pietre ca pe-un cîne / Destinul meu a fost și' va rămîne / Să-mi port revolta mîndră sub Carpați / Striviți-mă cu roata-n Bălăgrad / Fluierul Iancului mi-l puneți în gură, / Pe țărmul vostru-nțelenit de ură / Tot am să tai cu cîntecele vad". **(E slobod să mai cînt).** Coborîrea din „munți și bolovani" e urmată ca altă dată, de întregul popor, în a cărui dîrzenie și neînfricare Mihai Beniuc întrezărește viitorul „greu de mister", întruchipare a aspirațiilor și împlinirilor de libertate națională și socială, cum ele nu mai avuseseră loc niciodată : „Dar să mă-ntorc nu mai e chip, / Vin dîndărăt urmașii mulți / Setoși, flămînzi, desculți / Prin așteptarea de nisip / / Ei văd 'nainte sfînta oază / Și-ntreabă dacă-o văd și eu / Eu dau din cap și merg mereu / În urmă-mi gloata-naintează / Cu fruntea răzimată-n cer / Și frămîntînd cu pașii lutul / Tîrăsc în urma mea trecutul / Spre-un viitor greu de mister". **(Cu fruntea răzimată-n cer).**

Această uriașă forță, monumentalizată în discursul poetic direct, apelînd, pentru sporirea vigorii, la regionalismele ardelenești, ilustrată de un ritm al versurilor care evocă înaintarea sacadată a mulțimilor, pasul lor apăsat și hotărît, relevă dimensiunea profetică a poeziei și a poetului care devine, ca și Octavian Goga, „un luptător, un deschizător de drumuri, un mare pedagog al neamului din care face parte, un om care filtrează durerile poporului prin sufletul lui și se transformă într-o trîmbiță de alarmă" : „Vreau țarina prezentului s-o semăn / Cum tatăl meu țăranul holda / Cum crește griul mîndru fără seamăn / Să crească-n urma mea revolta // Ca spicele de grîu în vînt să miște / Țăranii cete-cete și să ceară / Cu freamăte ce pot furtuni să iște / Să fie ei stăpîni pe-ntreaga țară // Vor clocoti străfunduri de mînie / Sub crîncenul, năpraznicul lor pas ; / O sabie de foc pe cer va scrie / Că a sunat și pentru noi un azi // Și sprijinind în furci și coase zarea / Alăturea cu codrii noștri străbunii / Ne-om legăna în valuri largi ca marea / Și vom striga cu vocile furtunii ! / Iar de va fi să nu ni se răspundă / Și ne vor ride-n față cei mișei / Dăm țării foc din dungă-n dungă / Și răsturnăm Carpații peste ei" **(Tot una-mi este).**

Încrederea în viitor este exprimată, vizionar, și în poezia **Răsărit** („Voi să vegheați ! / O zi va răsări / Cum alta încă nimeni nu cunoaște / Bătrînele păduri vor chiui : / Un tînăr soare munții grei vor naște"), dar mai ales (în acest volum cuprinzînd o simbolică o roșului — garoafele roșii, macii, cireșii —, culoare de jertfă și speranță) în poema profesiune de credință, intitulată **Poeților tineri,** în care Mihai Beniuc pornește de la imaginea liricii eminesciene, simbol al desăvîrșirii artei poetice românești și al epuizării artistice a unora dintre temele majore ale liricii noastre pentru a arăta confraților necesitatea orientării către momentul contemporan și idealul nou al artei : „Cresc în mine durerile valuri, / Sfărîmind în drumul lor cotropitor / Zăgazurile puse cu învăț / Suferințele gloatei neștiutoare / Clocotesc în mine ca viforul. / Mă simt din nou țăranul de pe Crișuri / Și-mi reinvie-n mine vremea Iancului / Ah ! domnii, domnii... / Cu ascuțișul coasei / Îmi scriu poemele sălbatice / Cuvintele-mi sboară de foc și plumb / Ca gloanțele din flinte ! Și lasă rană vie orice vers al meu / În cititor / Să-i dea durerea neamului / Inima împietrită ! // Și totuși cred intr-o lumină nouă / Dar pentru asta noi poeții / Trebuie să știm pe ce coardă / E de sunat / Nu-i timp acum de cîntece duioase, / De lună și dragoste. / Ca murmurul izvoarelor / Și șopotul frunzei, / S-aud mai tare gemetele surde / Din pieptul mulțimilor. / Descîntece și blesteme ne trebuie ! / Ca vracii să virîm în viață / Febra mișcării / Să plesnească odată gogoașa prezentului / Ca să vedem ieșind din ea / Fluturele vieții noi / Din zările de sînge și de scrum / Ca o minune nouă să răsară / Călare pe destin / Omul ! //Și din cenușa noastră risipită / Pe cîmpul de luptă al veacului / Va înflori aievea pentru alții / Frumosul nostru vis de fericire / Iar bucuria de a crede în vis / E pentru noi răsplata cuvenită / Pe Eminescu noi poeții tineri nu-l vom mai ajunge / Dar poate noi avem destinul falnic / De a suna din trîmbițele Morții / Sfîrșitul veacului / Și de a rosti mulțimilor flămînde / O viață nouă".

Elaborat sub forma unei profunde meditații asupra rostului său de poet, **Orașul pierdut** părăsește caracterul meditativ al temei pentru a se încărca de revolta mulțimilor opresate. Poeziile acestui volum nu s-ar încadra, așa cum s-a spus, într-o „elgie colectivă", ci într-o poezie revoluționară colectivă. Din această perspectivă, **Orașul pierdut** este o chintesență a iubirii de patrie, configurată în tipare ancestrale, a încrederii într-un viitor pe care poporul îl făurește cu brațele sale, iar cuprinderea decisivă a poetului în rîndurile mulțimilor semnifică, prin nuanța folclorică a multora dintre versuri, încluderea în frunza cîntătoare a codrului românesc.

Un roman al Unirii

Urmare din pag. 1

cărțile necesare. Romanul urmărește evenimentele din timpul primului război mondial. căutînd nu atît motivația lor (ea fiind, de altfel, cunoscută) cît, mai ales, atmosfera în care se poate dezvolta, în miezul faptelor, conștiința apartenenței la o națiune, prin identificarea cu problemele acesteia. Autorul își plasează în mod inteligent personajul central într-o acțiune care-l poartă din Transilvania, prin Rusia de dinaintea Revoluției, prin Moldova, pentru a se întoarce apoi în Ardeal, în zilele Marii Uniri. Urmînd acest drum circular, romanul nu face doar o extensie a spațiului de desfășurare a acțiunii, ci justifică, prin lămurirea condițiilor externe și interne, realizarea dorinței de veacuri a românilor : **Unirea.** Horațiu Apolzan, tînăr intelectual, devenit, în război, locotenent, este dus, alături de ostateci unguri, nemți și austrieci, prin lagărele de prizonieri din Rusia. Nu este un om întreprinzător, care să se arunce în acțiuni vitejești, riscîndu-și viața, cum face Olimpiu Anca, nu este, așadar, un erou, dar demnitatea sa îl face receptiv la tot ce poate folosi, de departe, în lupta celor din țară, luptă despre a cărei izbîndă toți străinii se îndoiesc. Semnificativă este scena întîlnirii dintre generalul rus Eiche și „delegația" prizonierilor români care cer să li se aprobe înrolarea ca voluntari. Cererea lor este respinsă pentru că, spune generalul, „personal, nu cred în eficiența acțiunii dumneavoastră. România a capotat prea repede. În cîteva zile soarta ei va fi pecetluită. Războiul acesta a fost prea greu pentru ea". Cei trei prizonieri români sînt însă în stare să creadă chiar și într-o idee, dacă ea este spre binele țării, căci : „dacă războiul e pe sfîrșite, pentru noi abia începe, cu sau fără ajutorul dumneavoastră".

Constituirea acestui comitet de voluntari în timpul prizonieratului nu a fost un lucru ușor, el realizîndu-se în condițiile în care alte naționalități și-au probat ostilitatea față de intrarea românilor în război, la cererea Rusiei, ba chiar, în condițiile în care unii români, crezînd într-un regim de lagăr mai bun, au declarat că sînt unguri sau nemți. Examenul acestei „frici" istorice este, precum se vede, concludent. Pînă la urmă, grupuri mari de prizonieri vor pleca să lupte pe frontul din țară, printre ei aflîndu-se și Horațiu Apolzan care va avea și de această dată ghinion, căci, în primele lupte va fi rănit de un glonte răzleț și obligat să stea în căldura pasivității. Tînăr fiind, leagă prietenii, merge la petreceri, are chiar o aventură amoroasă. În acest moment, ziarele publică „Declarația de independență a Transilvaniei" și eroul se va întoarce în Ardeal pentru a participa la **Adunarea de la Alba, din acea Duminică Mare a românilor.** Romanul lui Doru Munteanu nu prezintă evenimentele din interior, ci prin modul cum ele sînt oglindite într-o conștiință formată în cursul desfășurării lor, situație care îl ferește pe autor de căderea în patetism. Două aspecte trebuie subliniate într-o analiză a cărții, aspecte ce vizează, pe de-o parte, alegerea personajului, iar pe de altă parte, calitățile de narator ale autorului. Alegerea personajului în persoana lui Horațiu Apolzan oferă posibilitatea unei construcții deschise spre o evoluție imprevizibilă, căci, fiind un tînăr la răscruce de drumuri în viață, fără prea mare experiență, el ar putea în orice clipă să se hotărască spre un țel sau altul. Autorul îl conduce, însă, prin evenimente în așa fel încît derularea lor să-i prezinte situația în care se află țara în acel moment, iar deciziile lui, din ce în ce mai ferme, îi conturează evoluția. „Duminica mare" este, în acest sens, cum bine s-a zis, o „educație sentimentală" dar nu numai din motivele expuse mai sus ci și datorită faptului că Horațiu Apolzan descoperă acum, în ciuda atmosferei deloc prielnice, vitalitatea actelor specifice unei morale mature, dedicate cauzei colective. De fiecare dată, chemarea evenimentelor în care este implicat destinul țării este mai puternică.

Cel de-al doilea aspect care trebuie subliniat este, cum spuneam, arta narativă, autorul posedînd uneltele unei construcții ample, de interferență a planurilor, astfel încît conflictele dintre personaje, ezitările lor, să nu acopere în întregime fondul istoric, ci să-l sublinieze, de pildă, crizele morale ale unor personaje sînt în rezonanță cu crizele sociale ale timpului. Doru Munteanu își construiește acest roman cu un erou tînăr, în formare, deschizînd perspectiva unei continuări, gen **Bildungsroman,** care se va petrece în următoarea sa carte, intitulată „Vinerea neagră", al cărei erou este același Horațiu Apolzan, ajuns însă la maturitate.

Faptul că dezideratele unei asemenea construcții sînt împlinite de un autor tînăr, ne face să fim încrezători în drumul pe care acesta îl va urma, cu atît mai mult cu cît el apare pe fondul unei îndepărtări de proza tradițională, cînd experimentele bîntuie mai ales prin debuturi ; „Duminica Mare" se distanțează de acestea atît prin tehnica literară cît și prin opțiuni.

ÎN FRUNTEA LUPTEI

Urmare din pag a 3-a

își va aduce contribuția însemnată la organizarea muncii de partid, a organizației de colectiv din închisoarea Caransebeș, într-o perioadă în care comuniștii și antifasciștii întemnițați aveau de suportat consecințele înfometării, izolării celulare, bătăii, numeroaselor provocări ordonate de Direcția Generală a Poliției și Siguranței. **„Cu tot pericolul ce l-au constituit agenții Siguranței, amestecați în rîndurile noastre, am fost bine organizați înăuntru** — scria după eliberare unul dintre foștii deținuți politici antifasciști. **Numai astfel s-au putut asigura existența și viitorul nostru, prin ajutorul mutual economic și politic. Totdeauna am fost la curent cu linia politică din afară, cu lupta ce o duceau muncitorimea și patrioții antifasciști din țară. Astfel, prin educația primită de la luptătorii vechi, încercați, cu experiență bogată, mulți ne-am transformat în oameni conștienți, hotărîți".**

Printre acești vechi și încercați luptători ai partidului comunist se număra, în pofida tinereții sale, militantul revoluționar și patriot Nicolae Ceaușescu. Contribuția sa la organizarea și conducerea mișcării de rezistență antifascistă din închisoare, în toate compartimentele activității organizației de partid și de colectiv, a fost esențială.

La începutul lunii august 1943, comunistului Nicolae Ceaușescu îi expira pedeapsa. În vederea eliberării, el este transportat, la 21 iulie 1943, la închisoarea Văcărești. Nu i se redă totuși libertatea. Războiul era în plină desfășurare, frontul hitlerist se prăbușea, mînia populară creștea și guvernul de dictatură militară nu voia să-l piardă din ochi pe acest adversar implacabil. Nicolae Ceaușescu, alături de alți militanți comuniști sau antifasciști, este internat în lagărul de concentrare de la Tg. Jiu. În ordinul Ministerului de Interne, nr. 31050 din 9 august 1943 găsim următoarea justificare : **Comunist notoriu".**

Atitudinea consecventă, revoluționară și patriotică a tovarășului Nicolae Ceaușescu, activitatea sa multilaterală desfășurată în acești ani în sinul colectivului de militanți antifasciști din lagăr au fost și sînt unanim recunoscute.

Membru în conducerea organizației de partid din lagăr, alături de alte cadre de bază ale partidului comunist, tovarășul Nicolae Ceaușescu a adus o contribuție însemnată la fixarea, în vara și toamna anului 1943, a obiectivelor de luptă politică și a liniei tactice noi adoptate de Celula de partid din lagăr. Izvorînd din necesitatea încadrării cît mai efective a colectivului larg de militanți comuniști și patrioți internați, în mișcarea de rezistență antifascistă a întregului popor, obiectivele strategice urmărite de organizația de partid din lagăr presupuneau, în primul rînd, spargerea regimului de izolare, un contact permanent și o colaborare cu mișcarea muncitorească și antifascistă din afară.

Un rol însemnat în informarea tovarășului Nicolae Ceaușescu, și prin el a organizației P.C.R. din lagăr, în transmiterea unor importante instrucțiuni și materiale conspirative de partid l-a avut tovarășa Elena Ceaușescu (Petrescu). Prezența sa repetată la porțile lagărului din Tg. Jiu, contactul permanent pe care l-a menținut cu tovarășul Nicolae Ceaușescu, cu alte cadre de bază ale partidului din lagăr sînt confirmate în documentele de epocă, precum și în materialele memorialistice ale militanților comuniști și antifasciști.

Matur și călit la școala aspră a luptei revoluționare a partidului comunist, tovarășul Nicolae Ceaușescu va păși dincolo de porțile ghimpate ale lagărului din Tg. Jiu din nou cu sentimentul datoriei partinice și patriotice împlinite. Ducea cu sine, ca și în alte împrejurări, o nouă misiune politică de mare răspundere încredințată de partidul comunist : sarcina mobilizării și organizării tineretului muncitor în vederea încadrării sale în planurile de înfăptuire a insurecției naționale antifasciste, a pregătirii sale pentru a lua parte, cu arma în mînă, la epopeea eliberării patriei noastre și a popoarelor vecine de sub jugul tiraniei naziste.

POSTA REDACȚIEI de Ion Gheorghe

MATEESCU ECAT. : Din **Perla** : „Cînd zi și noapte se sărută / Tu prins-ai geana ce căzu / Și din a lor dragoste mută / O strălucire se născu. / Din truda marilor resorturi / O mică perlă răsări / Răsplata plinelor eforturi / Trăirilor de zi cu zi". Însă nu cine știe ce și cît, cît și ce.

POMPILIU GÎLMEANU : Am auzit, cunoaștem, cum nu ?

Însă „viața fascinantă a cuvîntului" nu pot zice mulți că ar cunoaște-o. **Mama,** fără prima strofă : „Întrebător mă cauți peste zare / Mă crezi plecat la lemne prin păduri / Că am urcat la munte cu mioare / Sau dorm în clăi de fîn la curături. / Mă crezi în sat la vreo codană-n poartă / Sau c-am rămas cu caii la izlaz. / Să răscolesc cartofii copți pe vatră / Cu alți flăcăi sub cerul de topaz, / Iar eu împart cu tine-aicea somnul / Acestui drum neadormit prin nopți / Și m-oi întoarce-acasă ca tot omul / Să-mi dai în mină stropi de struguri copți". Cu cele mai bune ginduri, rămînem al dv.

DAN MOISA : Cam **regres** : „Mai demult îmi vorbeai cu majuscule / zgîriindu-ți buzele / de pereții cutiei poștale. / Eu îți citeam Singurătatea / Azi / citesc hîrtii / albe" ; **Ne vom privi,** dar nu prea mult : „Gurile noastre / Se privesc : asemeni unor / Aeroporturi. (...) În universul / zidit / Ne vor privi : strivindu-ne / Avioanele".

CRISTINA RIENA : N-aveți decit să duceți mina spre bibliotecă, să ne citiți și lăsați-vă de „chestii" puerile. Doar acest **Sfîrșit de toamnă.** „E un sfîrșit de toamnă trist și leneș parcă / noiembrie se derulează pe al său veșnic ton / Dunărea curge cenușie cu cerul / o vrabie plinge pe umărul unui copac / îmi spăl mîinile în beția frunzelor moarte / ramuri de plopi se ascund între gene / mă plimb prin cimitir / și dăruiesc fiecărui mormînt un suflet de floare ucisă". Un fel de traducere la prima mînă.

VERONA GODEANU : Amintind de Degas, însă nimic mai mult : „Vînt / puf de păpădii / mici balerine / valsînd".

DRAGOȘ ANCA : Dragă naivitate : „Sînt parfumuri multe tare / ce spre cer zoresc / de liliac, de pomi în floare / ce vrăji tăinuiesc". Să le vedem, și le-om afla.

T. I. R. : Dar nu : Transportul Internațional Rutier. **Ca un orfan :** „Și serile-s mai lungi, / privesc la stele / femei incendiare nestinse prea curînd / așteptate-n poarta fiecărui gînd / îmi laudă ochii cînd trec pe lîngă ele / cum le-aș păzi în turme cu o flintă / și le-aș mina din urmă cu un bici de flori / eu, cel mai des învins de nepăsarea lor / șuier ca un șarpe, cînd încep să mintă". Copleșit de femei, cum ziceți, căutați proverbul cu turma de iepuri. Și mai scrieți-ne și nouă.

ALEXANDRU ȘCODRANU : La Perdeaua cu dantelă albă această bagatelă : „Stor dantelat de degete flamande / Înmărmurit la geamuri — Galatee / De ce nu mi-a fost dat măcar un an de / Orbire lîngă Calea ta lactee ?".

CONSTANTIN TIGANELE : Prea de tot nimic.

AURELIA BRUMĂ : Două **Acum zeii :** „Noaptea e o bestie / bărbații de trestie / zimbiți cu setea femeii / Acum cobor / acum zeii / Din cuvintele lor / dau pinteni scînteii / acum sub copite-i amor". **Aer pur :** „Între mine și tine / Zid de aer pur / bați în el / și strigi la mine / cad zorile prin jur / și-mi faci soare c-un inel". A doua însă are vuiet, prima fiind cam fără miez și dincolo.

DUCAN RĂZVAN : Mai dați lăstari, dacă tot aveți aceste **Rădăcini :** „Ia valizele de după ușă / scutură-le de gări / pune-le pe dulap /... / tu, pasăre, mereu altă pasăre".

FLORIN ZAMFIRESCU : Din **Valea Acor,** am oprit la **Antologie** capitolele **Opt, Șase, Cinci, Patru, Unu** și **Sfîrșire.** Însă **Trialogul iubirii** doar aici : „Iată cum vedem toată — căderea / cetății la întîiul semn de moarte / piatra din turnul cetății era / la fel cum piatra din temelie / focul viu alerga dinspre / întîia zidire de viață către / desăvîrșirea tăcerii și lată cum / timpul birui acest / lăcaș de viață / veșnica odihnire a părinților / era tulburată / osteneirea brațelor asupra / pămîntului era tulburată / iar o voce de spaimă rostea : / pleacă străine, aleargă / spre o cetate de scăpare". Și aici : „Stau înaintea trupului tău, femeie / ca nimeni din cei chemați / stau în fața umbrei tale / și iată, mărturia limpede a /cugetului meu află marea ta / bunătate și iată, iubirea mea / ultimă cetate de scăpare / se înalță din cenușa caldă".

FLORESCU I. DUMITRU : Pe un album : „Te cintă florile pe cale / Iubire nume drag și sfînt / Și-n fața frumuseții tale / Eu mă înclin pin' la pămînt". Celelalte, nici de album, nici de gazeta de perete.

IOSIF BERARU : Flamingo, pasărea dv. rară : „Mă umblă / Sevele neliniștii, de veac / Mă umblă / Cum mă umbră / Gîndul că mă-ncarc / Cu umbră, / Dar de-o fi mec / Pe lumea mea / Privirile mă trec / De ea / Ca pasărea, / Din glod sărac".

ION CĂRSTINA : „Dragostea-i fecioara care / Poartă zale nevăzute / Ce greu pot fi străbătute / De săgeata cea mai tare / Mulți acestei dulci redute / I-au plătit tribut prea mare / Dragostea-i fecioara care / Poartă zale nevăzute / Ca să-nvingi să ai cu soare / Suflet, inimă umplute / Să topească-a zalei cute / Prin care să se strecoare / Suflul nobilei fecioare". Însă dragostea și fecioara dintîi să vă fie Gramatica Limbii Române, că ne supărăm de tot.

CICU TUDOR : Dulciurile din **Auzi, se-ngină ploaia :** „Auzi, se-ngină ploaia / Dar simt cum în cuvinte / Mă-ntîmpină iubirea cu gloanțe de argint / Cu-o mînă azi mă bucuri, cu alta tu m-ai vinde / pe iezere albastre, ori mori de hyacint / Și-ai vrea să ningă-n lună, să fie iarăși iarnă / Să te visez — acum să-ți mai promit / Dar înfloresc migdalii și-n noaptea asta doamnă / Prințesele se fură pe cai de îmblînzit". Însă de-o dulceață de poșircă. Mai sănătoasă, de adevărată ce-i, aceasta : „Plecam cu tata peste deal să prindem păsări / În fiecare dimineață eu căram coliviile / În care mai nicioodată nu punem nimic / Viscolea vîntul zăpada subțire / Printre măceși / Dar lupii, dar lupii ? întrebam / Dacă se zăresc ei pe nesfîrșita întindere ? / Și adulmecam cerul cutreierat de ulii / În timp ce tata presăra pe cîmpul sterp / Scaieții și cele cîteva colivii / Cu sticleți și petruși / Ademenind cu cîntecul lor alte păsări / / Mă întrebam : «oare nu-i trist / Pasărea să fie doar cîntecul imaginar / Ca o filfîire de aripe ?» Seara ne întorceam cu coliviile pe umeri / Ascultînd în tăcere / Doar cîntecele închipuitelor păsări / Închise în ele". Mai dați pe la noi.

ANA MARIA CRIȘAN : Starea purificatoare: „În dimineața aceasta / refuz / paharul de apă ce-mi ține loc de oglindă / în fiecare dimineață / cînd mă purific și mă hrănesc / cu propria-mi imagine tocmai trecută prin mine / refuz / tava din metal lustruit drept și fără nici o pată / ca a doua oglindă / susținînd paharul purificat / ... refuz / orice imagine despre mine / refuz / chiar și dimineața asta care / ca-n fiecare dimineață / se privește-n mine ca-ntr-o oglindă / hrănindu-se cu propria-i imagine / purificată de mine / în fiecare dimineață / refuz". Cele trei vignete le-am trece secretarului nostru tehnic, poate le presară prin revistă.

FLORIN ZAMFIRESCU
„Valea Acor"

OPT

Și am plins mult pentru că
am văzut cartea vieții și a morții
pecetluită dintotdeauna și toți
se îmbulzeau să rupă pecețile —
fiecare voia să fie
destul de puternic
să poată smulge cu dinții
legăturile tari, inscripțiile de piatră
gravate cu semne și semne.
Îndată s-a ales dintre cei mulți
copilul cu zîmbetul puternic —
s-a apropiat de carte a sărutat
inscripțiile de parcă
era sinul mamei apoi a rupt
cu dinții întîia pecete.

ȘASE

Apoi au venit ceilalți
la cartea vieții și a morții,
stelele au căzut din cer
și vîntul a-nceput să vuiască
să tulbure somnul vieții și al morții
și toată mișcarea către munte.

Și am văzut cum s-au ales
dintre cei mulți
acei ce își mărturiseau
că sînt aleșii iar
fruntea lor era stăpînită
de o cifră scrisă pînă în memoria
lor șase — de trei ori șase —
cîntau arătîndu-și
unul altuia pumnalele.

CINCI

Și iată al treilea perete
s-a dat la o parte — am văzut
o scriere pe o lespede :
Nu le va mai fi foame, nu le
va mai fi sete ; nu-i va mai dogori
nici soarele, nici vreo altă arșiță —
și am plins mult pentru că
am înțeles plînsul mamei
și rostul mormintelor.
Și am văzut stele pe cer —
se mutau din lăcașul lor
și clipeau de parcă le-ar fi
orbit o altă lumină.

PATRU

Și a căzut din cer o stea mare
ce ardea ca o făclie peste
părintele izvoarelor și l-a ucis.
Izvoarele au plins, pe urmă
și-au sorbit lacrimile și au murit.

Și a căzut din cer o stea mare
ce ardea ca o făclie peste
părintele pămîntului și l-a ucis.
Pămîntul a ars în flăcări lungi
pîinea s-a făcut scrum și a murit.

Și a căzut din cer o stea mare
ce ardea ca o făclie peste
părintele pomilor și l-a ucis.
Pomii au stat o vreme cu brațele
întinse pe urmă au murit.

Și a căzut din cer o stea mare
ce ardea ca o făclie peste
părintele păsărilor și l-a ucis.
Păsările au zburat o vreme fără aripi
și pe urmă au murit.

Și a căzut din cer o stea mare
ce ardea ca o făclie peste
părintele munților și l-a ucis.
Zăpezile s-au scuturat, au
dezvelit piatra au străpuns-o
pînă la inimă — focul
pe dinăuntru s-a unit
cu focul din afară
și zăpezile au murit.

UNU

Și am văzut o femeie
cum plănuie să-și nască fiul.
Pentru că nu era un loc
ori o iesle amirosind
precum iarba proaspătă
i s-au dat femeii două aripi
să zboare cu ele și
am văzut cum femeia a născut
un fiu cu aripi — îndată copilul
s-a depărtat de trupul vlăguit
și a-nceput să strige
Eli, Eli, lama sabahtani.
Și am văzut pe Fiul
Omului rănit de moarte cum
nu putea să moară —
fiecare a sa rană avea
pregătită a sa vindecare
și am văzut pe o lespede
înscris : Ferice de acum
încolo de cei morți —
apoi a căzut cetatea Sodomei.
Am auzit tînguire de foamete
și acei ce își spuneau aleșii
avînd semnul pe mînă, pe frunte —
primeau răsplata lor — pîine
și se bucurau pentru viața lor
și frămîntau în mînă pumnalele.

SFÎRȘIRE

Apoi am văzut un cal alb
singur
pe el călare un copil
mîna lui cu cinci degete
ducea o piatră

cu piatra gîndea cum să
lovească.
Porțile au rămas deschise
ziua nu mai încăpea
în noapte — piața Cetății
adăpostea ultimul pom
și roadele ce nu vor veni
riul vieții curgea otrăvit.
Și o voce mi-a spus :
S-a isprăvit. Eu sînt
Alfa și Omega, începutul
și sfîrșitul.

CIVILIZAȚIE ROMÂNEASCĂ (LXVI)

Comori mai de preț ca aurul (I)

Nemiloase sînt, uneori, legile progresului ! Un savant străin, participant la un simpozion pe teme de viitorologie, îmi spunea că foarte mulți copii ai marilor orașe n-au văzut un cal sau o pasăre domestică decît la televizor. Urbanizarea galopantă face uneori ca vietăți și obiecte extrem de obișnuite odinioară să pară astăzi exotice, sau venite de pe altă planetă. Tocmai de aceea, comorile trecutului — fie ele de lemn, de ceramică sau de in — sînt în ritmurile supersonice ale cumpenei dintre milenii mai de preț ca aurul. Și aici intră componente de ordin istoric, cultural, emoțional. Pentru că trebuie să știm ce am fost și de unde am pornit și pentru că rădăcinile trecutului sînt tot atît de dulci ca și fructele viitorului. Organizat după criterii complexe, de ordin cronologic, geografic, social, ocupațional și estetic, Muzeul Satului și de artă populară oferă vizitatorilor imaginea evoluției arhitecturii tradiționale din România ultimilor 300 de ani. Așa după cum îmi spunea Jana Negoiță, directoarea muzeului, țăranul român a creat dintotdeauna un mediu al său, umanizat și primitor, de o intimitate caldă, pe care l-a însuflețit ca un demiurg cu răsuflarea focului din cămin, a policromiei icoanelor, a iilor și velințelor.

Neîndoielnic, una dintre cele mai valoroase construcții este casa monocelulară (cu o singură încăpere) din comuna Zăpodeni (jud. Vaslui). A fost construită în jurul anului 1650, fiind așadar contemporană cu pacea de la Westfalia, care marca sfîrșitul războiului de 30 de ani, dar și cu Cromwell, Spinoza, Velasquez... Timp de trei secole, în ea s-au născut și au murit zeci de oameni, și cîte ar mai putea povesti pereții săi de birne (din „ inimă de stejar") cîte au mai văzut ochii ferestrelor sale, cîte fuioare de fum s-au mai ridicat iarna pe horn și ce potop de flori i-a mai troienit primăvara acoperișul !...

O altă siluetă care impune respect este și aceea a Bisericii din Dragomirești (jud. Maramureș) pe al cărei fronton se află cioplit anul de construcție : 1722. Ea este construită în întregime din birne de lemn, așezate în cununi orizontale și îmbinate după o ingenioasă tehnică populară, numită „coadă de rîndunică". Deasupra pronaosului se ridică turla cu foișor, înaltă de 18 metri. Se mai remarcă, de asemenea, scara spre clopotniță, tăiată dintr-un singur trunchi de brad, ca și picturile originale reprezentînd alegorii și motive zoomorfe. Ansamblul maramureșean este întregit de către prezența, în imediata vecinătate a bisericii, a unei case construite în 1775, provenind din comuna Berbești. La împodobirea interiorului contribuie numeroase cergi specifice zonei, ștergare, covoare și alte țesături de lînă și bumbac, ca și un număr apreciabil de blide, cancee și icoane pe sticlă. Un veritabil palat țărănesc este gospodăria din satul Ghiojdu Mic (jud. Buzău) înjghebată la începutul anilor 1700. Casa are două nivele : cel inferior, din piatră, cuprinde cămara și pivnița, iar cel superior, din lemn, are o tindă, două camere și un foișor cu balustradă, acest ultim reper avînd grinzile frumos traforate în profiluri curbate. Acoperișul este din șiță bătută în „solzi de pește". Din rîndul instalațiilor de tehnică populară, alegem, la întîmplare, o unitate complexă pentru obținerea uleiului alimentar din semințe de dovleac și de floarea soarelui (construită în 1744 și compusă dintr-o piuă și un teasc, ambele provenind din zona Sibiu) precum și șteampul pentru sfărîmarea minereului aurifer, din Bucium-Poieni (jud. Alba), datat 1926. Această miniaturală hartă a vechii Românii rurale mai este îmbogățită și de alte edificii rare, pe care le vom enumera în ordinea cronologică a constrcției : Bisericile de la Turea (jud. Cluj, 1750) și Răpciuni (jud. Neamț, 1773), gospodăriile de la Surdești (jud. Maramureș, sec. XVIII) și Cherelușu (jud. Arad, sec. XVIII), casele de la Curtișoara (jud. Gorj, 1800), Mălădărești (jud. Vîlcea, 1812), Sălciua de Jos (jud. Alba, 1815), Sirbova (jud. Timiș, 1821), morile de apă de la Plavișevița (jud. Mehedinți), și Teregova (jud. Caraș-Severin), Morile de vînt de la Sarichioi (jud. Constanța) și de la Valea Nucarilor (jud. Tulcea) — toate acestea fiind amenajate în jurul anilor 1800—1820. Exemplele ar putea continua, firește. Important este că toate acestea au fost ferite la timp de ruină, au fost reamplasate și recondiționate și pot istorisi veacurilor viitoare despre o lume demult apusă, despre meșteri de geniu anonimi, despre destinele unor populații de umbre, cărora nici un gînd nu le trecea că noi, urmașii lor, le vom privi casele și vom citi din ele ca din niște cărți monumentale despre viața pe care au trăit-o. Pentru că valoarea documentară a muzeului este excepțională și sporește pe măsura scurgerii timpului.

Corneliu Vadim Tudor

REMEMORĂRI

Singur în Mongolia (X)

Într-o noapte, Marele Han a urmărit cu uimire zborul unei stele cu coadă pe cer. Venea dinspre Apus și pe măsură ce urca în drumul ei, spre cealaltă parte a lumii, forma steliei creștea, și lunga-i coadă se făcea tot mai strălucitoare. Avea alături pe Marele Preot și pe unul din nepoții săi la care ținea cel mai mult, și privi multă vreme semnul acela necunoscut care-l umplu de presimțiri rele. Mai ales cînd văzu steaua stingindu-se brusc în partea dinspre răsărit a bolții, i se păru că-i pătrunde-n inimă un cuțit de foc. Oare nu era chiar drumul ce urma el să-l facă și Marele Cer Albastru îi prevestea destinul prin traiectoria acestei stele strălucitoare ? Rămase multă vreme gînditor în fața iurtei imperiale, cuprins de-o tăcere sumbră. Îl întrebă pe Marele Preot ce semn putea fi acesta. Cel întrebat ceru timp de gîndire. Nu putea da un răspuns pe loc, atîta vreme cît duhurile nopții stăpîneau cerul și pămîntul. Se va retrage în iurta lui, plină de pietre ciudate, de arme, oase îngălbenite și statuete reprezentînd idoli fioroși la vedere. Și abia dimineață se va putea pronunța. Hanul ceru să i se aducă armăsarul preferat, cel împodobit cu căpăstru și friu de aur, care-l purtase în atîtea războaie și-l scăpase din atîtea primejdii. Încălecă și porni peste necuprinderea stepei, în direcția celor șapte lacuri. Acolo, nu departe de munții pustii, pe pajiștea cuprinsă-n cotul unui riu limpede și rece, se înălța o iurtă singuratică. Stăpîna iurtei, o văduvă tînără, aștepta așezată în fața focului. Cînd auzul ei fin desluși nechezatul depărtat al calului, se ridică și îndreptîndu-se spre malul presărat cu bolovani începu să se dezbrace. Strălucea luna și un vînt subțire mișca ierburile parfumate. Își scoase halatul verde, împodobit cu flori roșii, și cingătoarea lată din piele însemnată cu pietre de diferite culori, lăsîndu-le în iarba înrourată. Își despleti cozile grele și părul negru cu firul gros i se resfiră pe spate pînă la genunchi. Luna o lumina pieziș, argintînd-o. După puțină vreme, Marele Han opri calul lîngă ea. O privi cu mulțumire ascunsă printre pleoapele-i întredeschise. Ea veni spre el cu sînii săltîndu-i liberi și apucă friul calului bătîndu-l ușor cu palma peste grumazul cald. Hanul o cercetă nemișcat cîteva clipe, apoi descălecă și fără să-i zică o singură vorbă se îndreptă spre riu urmat de tînăra femeie care trăgea armăsarul de căpăstru, călcînd mărunt. Cînd ajunse la riu se așeză pe mal cu mîinile sprijinite pe genunchi. Femeia veni lîngă el, se cuibări alături și-i acoperi picioarele cu păru-i mătăsos. Stătură astfel multă vreme într-o tăcere deplină pînă cînd Marele Han făcu un semn și tînăra femeie începu să-l dezbrace cu pricepere și delicatețe. Se prinseră de mînă și intrară în apa rece ca moartea, ca doi adolescenți scoțînd țipete scurte. Hanul era cu mult mai înalt și cînd apa îi trecut de brîu apucă femeia și-o ridică în brațe și porni împotriva curentului legănînd-o ca pe un copil. Dimineața, cînd luna dispăru de pe cer, ca un puf de păpădie scuturat de vînt, Marele Han lăsă în urmă iurta albă și singuratică și se îndreptă spre capitală. Era vesel și parcă întinerit și de cum descălecă îl chemă la dînsul pe mai marele străjilor și-i porunci să aleagă o gardă de 300 de războinici încercați. Le dădu semnul imperial de liberă trecere și-i trimise să i-l aducă din locul izolării sale pe Pustnicul care trăia în vîrful unui munte din China. Auzise că acest bătrîn ciudat se născuse odată cu lumea, că nimeni nu știe cîți ani are, că este înțelept și nemuritor. Mai auzise despre el că se hrănea doar cu fructe de pădure și, în ciuda părului alb, are obraz de copil. Dădu porunci sub pedeapsă cu moartea să i-l poarte viu și nevătămat și să i-l înfățișeze cu sau fără voia lui. Ardea de nerăbdare și curiozitate să-l vadă și mai ales să vorbească cu acest bătrîn despre care se spunea că pricepe toate limbile pămîntului. Pentru a-l apăra de osteneală și primejdii dădu poruncă gărzii să ducă pe lungul drum al căutării un fel de cușcă prevăzută cu uși și două geamuri rotunde. În cazul că bătrînul nu va putea merge călare, cîte patru războinici puternici îl vor purta cu schimbul, ziua și noaptea. Trei luni a așteptat Marele Han nerăbdător să stea față în față cu cel despre care aflase că-i nemuritor. În timpul acestei îndelungate așteptări nu vorbi aproape nimic cu nici unul dintre sfetnicii apropiați, nici măcar cu numeroasele sale neveste și-n fiecare noapte călărea spre iurta singuratică de pe malul riului întorcîndu-se în zori ostenit dar fericit. Bătrînul Pustnic, cel neatins de moarte, era probabil în drum spre voința celui care-l chemase și care, proclamîndu-se singur Stăpînul Lumii, se temea mai mult de moarte decît de viață.

Mircea Micu

ROMÂNIA – O ȚARĂ DE VIS ȘI POEZIE

Urmare din pag. a 8-a

versuri din creația unui mare poet care este iubit enorm în Iugoslavia, marele Nichita Stănescu. Cunoscutul traducător Tasko Sarov și redactorii Faredin Gungy și Ali Podrenja m-au sprijinit în îndrăzneața mea tentativă. În septembrie volumul se va afla pe masa cititorilor, dar cu am mari emoții ! Cu ajutorul profesorului și traducătorului Ismajli Reshep am pătruns în fascinantul și inimitabilul univers eminescian. Cu sfială am tradus mai multe poezii ce s-au bucurat de succes. Colaborez la realizarea **Antologiei lircii românești din secolul XX** și, singur, am mai tradus din opera lui M. Sadoveanu, Z. Stancu. D.R. Popescu, M. Sorescu. Am în proiect traduceri din opera lui Liviu Rebreanu și, în mod deosebit, romanele **Jar** și **Ciuleandra.** De asemenea, în ziarul **Rilindja** am publicat mai multe medalioane poetice românești : Eminescu, Arghezi, Blaga, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Anghel Dumbrăveanu, Ion Horea etc. Și în revista **Fjala** din 1 mai 1986 am realizat un medalion privind creația poetului Nicolae Dan Fruntelată. Literatura română contemporană e atît de viguroasă și de diversă încît cu greu te poți hotărî să traduci un scriitor sau altul.

Participînd la această ediție, a XXVII-a, a Cursurilor de vară, ca invitat al Uniunii Scriitorilor din R.S. România am avut posibilitatea să învăț încă și mai bine limba cea dulce a marelui Eminescu, să cunosc direct valorile contemporane ale culturii române. Le mulțumesc !

CONFABULE

* * *

Orașul în care mă plimb
acum
este un oraș alb
în care nu mai locuiește nimeni
unii îi spun Pompei
— s-ar părea totuși că este altul
un oraș incremenit
în gheață —
era într-o vară fierbinte
cînd am înghețat toți
pe neașteptate.
cînd nimeni dintre cei ce locuiau aici
— deci nici eu —
nu presimțea un asemenea fenomen natural.

Iulian Neacșu

Din cuprins : ● România, pămînt al speranței ● Redescoperirea lui Eminescu ● Pagini din cartea păcii și antifascismului ● A fost asasinat Titulescu ? ● Originea românească a ceangăilor ● Challenger — un zbor pentru eternitate ● Orașul asediat de lavă ● Ciuma Gay ● SF ● Ce mări a colindat Ulise ? ● Avocatul diavolului ● Steaua cupei campionilor Europei ● Sfinx ● San Antonio : Substituirea ● Domino.

Al optulea cînt al epopeii independenței

Urmare din pag. 1

Homer nu și-a propus, dar a reușit să reveleze o întreagă lume, o întreagă societate, surprinsă în reflectorul unei situații limită : războiul troian. Vorbim de aceea de „Grecia homerică", de „lumea homerică", studiată ca un univers de sine stătător. Paul Anghel **și-a propus,** și urmărește cu un efort de o amploare și o tenacitate neegalate de nici un alt literat român, să creeze prin roman, acest „echivalent modern al epopeii antice", o „lume românească" și epopeea ei care este războiul pentru **Independență.** Războiul nu a durat decît un an și ceva, spre deosebire de cel troian, dar în limitele acestui an romancierul reușește să descifreze condiția istorică a unei nații și faciesul unei societăți întregi, explorată în toate direcțiile, pe toate straturile sociale. Spre deosebire de romanele care urmăresc, de-a lungul multor volume, destinul unui **individ,** al unei **familii** pe cîteva generații, sau al cîtorva familii confruntate cu starea de „război și pace", Paul Anghel urmărește „homeric" destinele unei societăți, unui popor, și sensurile majore ale unei întregi istorii.

Pare curios să cauți sursa și modelul unei opere literare din secolul 20 într-o creație atît de îndepărtată, dar să nu uităm că Faulkner își indica drept principali maeștri ai săi **Biblia** și epopeile homerice, iar Sadoveanu, poezia populară și pe cronicarul Neculce !

Paul Anghel este, fără îndoială, autorul celui mai reprezentativ monument epic apărut în acești ultimi 21 de ani de nouă istorie a Patriei. Romanul **Zăpezile de-acum un veac** nu este doar un record tipografic în cuprinsul literaturii române, cel mai mare — material vorbind — roman din cîte s-au scris în limba română ; nu este doar unicul echivalent românesc al celor cîtorva romane, în multe volume, încercate pe plan european de un Romain Rolland, Roger Martin du Gard sau Jules Romains. Acest roman este, mai presus de toate, **epopeea națiunii române moderne înțeleasă și evocată de un om care și-a dimensionat sufletul, privirea și** — accepte-mi-se formula ca un pariu al meu cu judecata viitorului ! — **geniul în uriașa epopee a celor 21 de ani ai istoriei noastre contemporane.** Care a pornit să cucerească **trecutul** din **prezent** și să înțeleagă prezentul prin trecut. Uneori să ne vorbească despre amîndouă deodată, într-un limbaj care vizează ceea ce el a numit „deplasarea dialectică a permanențelor".

Modul acesta de a pătrunde în trecut prin tot ceea ce din acest trecut trăiește sau retrăiește în prezent este al lui Nicolae Iorga. El l-a teoretizat, în nenumărate ocazii, după cum tot el a spus că **existența** și experiența contemporană a istoricului îi oferă cheia înțelegerii trecutului uneori mai mult decît izvoarele și documentele. Iar pînă la noi nimeni nu a mai trăit un **prezent** care să permită revelarea și înțelegerea întregului trecut. Ca un telescop uriaș ce cheamă din adîncurile fără fund ale cosmosului stele nevăzute, nebănuite, galaxii întregi, la fel cristalul conștiinței și spiritului nostru, închegat și șlefuit de epopeea celor 21 de ani ai contemporaneității, ne-a permis redescoperirea întregului trecut într-o lumină nouă, în dimensiuni noi, ne-a făcut să înțelegem ceea ce nici cei mai mari dintre cei mari n-au putut înțelege, fiindcă ei nu au trăit ce am trăit noi. Este secretul acestei uriașe încordări, din care urcă spre culmi, de aproape un deceniu, o creație literară tot atît de indispensabilă unei viitoare „geografii" a literaturii române pe cît sînt Carpații, Oltul sau Dunărea definirii pămîntului românesc.

Dacă vom începe să întocmim, **sine ira et studio,** bilanțul evului sufletesc nou pe care l-a deschis Congresul al IX-lea al Partidului acum 21 de ani, nimic nu va putea trece, în domeniul prozei istorice, înaintea acestei grandioase epopei naționale, care nu-și are decît două echivalențe în trecut : **Scrisoarea III** a lui Eminescu și **Frații Jderi** ai lui Sadoveanu. Adică **momentul Mircea cel Mare** și **momentul Ștefan cel Mare.** Paul Anghel a creat momentul colectiv, homeric, al unei **Mari Națiuni,** confruntată în decurs de un an și ceva cu condiția ei istorică de totdeauna, și a cărei izbîndă finală prefigurînd-o pe a noastră, o pregătește.

Cutremurul, care a apărut nu demult și a avut o primire deosebit de promptă din partea publicului este, împreună cu ultimele două volume ce sperăm să nu întîrzie, momentul culminant din lupta poporului român spre a-și păstra șansa istorică de popor liber, stăpîn pe viitorul său, în fața unei confruntări cu mult mai dificile decît aceea ce abia se încheiase sub zidurile Plevnei. Este confruntarea cu o întreagă lume, care începe a se configura tocmai atunci, pe ruinele Imperiului otoman prăbușit de cutremurul războiului (parcă simbolizat de zbuciumul seismic propriu-zis, coincident cu capitularea armatelor otomane). O lume care avea să nască, la scurt interval, două conflagrații mondiale și condiția „apocaliptică" a cursei înarmărilor, a balansării peste abis.

Atunci, în 1877—1878 un cosman al istoriei universale, care durase cinci secole, lua sfîrșit. Dar în același moment, începea un altul, față de care primul avea să devină un vis idilic. Iar Românii se dovedeau din nou, ca și pe vremea lui Mircea cel Mare, printre cei dintîi în stare a-i ține piept.

Este meritul lui Paul Anghel, nu doar ca literat, ci și **ca istoric** specializat în această epocă, de a fi demonstrat că ce s-a întîmplat în 1877—1878 nu este un episod marginal al istoriei europene, în care românii au jucat un rol insignifiant, ignorat adesea deliberat și mai totdeauna minimalizat, ci este începutul „marginalizării" Europei occidentale, al scoaterii Occidentului european din rîndul celor capabili să mai decidă echilibrul de forte al Europei. Intervenția flotei engleze în Bosfor este ultimul gest prin care Anglia mai dictează voia sa în „chestiunea orientală". Cîteva luni după aceea, la Congresul de la Berlin, Europa occidentală are numai iluzia că, prin Bismarck, regizează cursul viitor al evenimentelor. În realitate congresul dansează în jurul învingătorului și nu-i mai poate face decît cel mult mărunte șicane, spre a obține cîte un mic avantaj la împărțirea moștenirii defunctului Imperiu. Moneta de schimb este soarta unei părți din pămîntul românesc și sacrificarea globală a românilor, ca popor, în fața presiunii covîrșitoare sub care „Europa" începe să se curbeze.

Evul Mediu se încheiase în 1453, prin dispariția ultimei rămășițe a civilizației și puterii sale celei mai reprezentative — **Imperiul bizantin.** Acesta fixase aproape un mileniu centrul de greutate și vitalitatea istorică europeană în Răsărit. Transformarea Constantinopolului în **Istanbul** paralizase Răsăritul pentru o jumătate de mileniu, acoperise cu lințoliul asiatic al „Turcocrației" însuși leagănul civilizației europene — Elada — și obligase la o existență necontenit amenințată de aceeași primejdie pe singurii rămași prin aceste părți neacoperiți de stăpînirea otomană — românii. Demarînd la rîndu-i cu greu, după biseculara apăsare mongolă, Rusia urcase totuși, implacabil, „deschisese o fereastră" spre Europa în vremea lui Petru cel Mare și ajunsese o clipă la Paris, prin cazacii țarului Alexandru I, biruitorii lui Napoleon, fără însă a strica echilibrul cel nou, determinat de căderea Constantinopolului. Adică preponderența politică și spirituală a lumii occidentale de-a lungul epocii numite „moderne", Europa apuseană tișnise victorios în Renaștere, cucerise lumea, și trăia încă, în ultimul pătrar al secolului XIX, în euforia acestei dominații universale, obișnuită a se privi pe sine ca centru al lumii din vecie și pentru vecie.

Iată însă că marele „cutremur" al prăbușirii Imperiului otoman nu-și oprește unda seismică la spațiul circumscris prin noțiunea politică și diplomatică de „chestiunea Orientului". Cutremurul acesta schimbă, în adînc deocamdată, așezarea straturilor în structura politică a Europei, ceea ce va face ca, pe încetul, apele să curgă altfel de aci înainte. 1877—1878 este **această „cumpănă a apelor" în istoria lumii** și romancierul de azi, care beneficiază de perspectiva istorică, nu poate fi oprit a ne-o sugera. De atunci — o știm astăzi — începe o nouă eră, aceea în care trăim. Zăgazurile încercate după Congresul de la Berlin s-au dovedit temporare, chiar dacă au mai prelungit cu cîteva decenii desnodămîntul.

În fața acestei formidabile deplasări a centrului de greutate al puterii pe continent, fenomen care începe acum și se revelează — deși nu încă pentru toți — la Congresul de la Berlin, se ridică (arată Paul Anghel) tocmai energia și hotărîrea de a-și apăra libertatea și ființa, a poporului de la Dunăre. Un nou ciclu istoric începe, pentru el, după ce se încheiase, la Plevna, cel început de Mircea cel Mare la Rovine. Romancierul pune ideea în gura lui Kogălniceanu, puternică și fascinantă prezență în toate cele opt volume.

Ceea ce definește și conferă unicitatea scrisului lui Paul Anghel în proza românească de inspirație istorică, și aș îndrăzni să spun chiar în proza universală din această categorie, este capacitatea lui absolut extraordinară de a crea personaje **literare** din personaje **istorice** cunoscute, controlabile pe documente, cu istoria în față. Ei bine, Paul Anghel îi naște a doua oară, le conferă o a doua viață, îi face să spună și să acționeze după logica ficțiunii, și totuși niciodată nu-ți poți da seama unde se termină documentul și începe imaginația, într-atît fiecare gest și fiecare cuvînt intră în ecuația personajului real, într-atît este de autentic „istoric" personajul fictiv.

Exegeții viitorului vor avea de muncit din greu spre a face despărțirea dintre document și ficțiune și a constata marea izbîndă a romancierului, care a reușit să-și păcălească de atîtea ori cititorii și criticii, făcîndu-i să creadă că nu face decît să lipească și să comenteze documente de epocă. Într-atît de extraordinară e capacitatea lui de a **inventa istorie plauzibilă** și chiar **„documente"** cu toate semnele autenticității.

Fără îndoială abia cînd vor apărea ultimele două volume se va putea rosti o judecată în deplină cunoștință de cauză asupra locului acestei creații în literatura română și universală. Repet, și **universală,** pentru că romanul **Zăpezile de-acum un veac,** prin implicațiile, miza și orizontul lui, este cea dintîi creație epică românească de interes și dimensiuni cu adevărat universale. Constient de miză, autorul va trebui să reia, imediat după încheierea acestei epopei, elaborate în decurs de un deceniu, întreaga operă. Să umple unele goluri, determinate de circumstanțe și să dea întregului armonia deplină pe care o permite doar vederea ansamblului. Într-un cuvînt, să ambiționeze, din toate punctele de vedere, **capodopera.** Fiindcă **Zăpezile de-acum un veac** este fără îndoială capodopera prozei istorice românești și una din cărțile memorabile ale secolului nostru. Apariția ei în acești ultimi 21 de ani nu este un hazard, ci un eveniment literar reprezentativ și simbolic.

m a p a m o n d

CURSURILE DE VARĂ ALE UNIVERSITĂȚII DIN BUCUREȘTI

FEREASTRĂ A CULTURII ROMÂNEȘTI SPRE LUME

ȘANSA ÎNTÎLNIRII CU ARGHEZI ȘI SADOVEANU

Nu știu, e mult, e puțin un sfert de veac dedicat studierii și difuzării unei culturi de care te-ai îndrăgostit pe nesimțite ? Știu însă că limba română mi-a apărut ca o fată frumoasă pe care trebuie s-o iubești și s-o ocrotești în permanență pentru că altfel te părăsește. Așa mi-a apărut limba română în urmă cu 25 de ani cînd am participat pentru prima oară la Cursurile de vară pe care le organiza Universitatea din București. Îmi aduc aminte cu deosebită recunoștință de acele începuturi cînd sufletul se umplea de frumusețe, îmi amintesc de acea **carte** românească de învățătură pe care o citeam cu nesaț prin intermediul oamenilor obișnuiți, al profesorilor și al scriitorilor cu care veneam în contact. Oare pot eu uita întîlnirile cu G. Călinescu, Tudor Vianu, Iorgu Iordan, Al. Rosetti, Al. Dima, G. C. Nicolescu și cu alți oameni de înalt prestigiu științific ? Se înțelege că nu ! Generația mea de **româniști** s-a format sub aceste embleme ale științei și culturii românești. Și de atunci fiecare generație s-a format în acest mediu savant și, în același timp, plin de solicitudine. Și cu siguranță că ei, profesorii noștri, au pus temelia interesului pentru tot ce se numește comoara culturală a poporului român. Cu acei „monștri sacri" vorbeam și discutam aprins la mesele rotunde. Mă mir și astăzi de rezistența lor, de răbdarea cu care ascultau intervențiile noastre — intervențiile unor începători înflăcărați și care credeau că au descoperit totul în cultura română ! Ei știau însă că avintul nu se pedepsește și astfel, sub îndrumarea lor, mulți ne-am luat zborul iar în țările noastre am scris cărți și manuale, am început să traducem din literatura română. Înțelepciunea dascălilor mei români m-a urmărit și mă urmărește și astăzi.

La una dintre edițiile Cursurilor de vară am prezentat o comunicare în care analizam cîteva texte românești cu mijloace matematice. Mă tulbură și acum cînd mă gîndesc cu cît tact, cu cîtă generozitate și-a exprimat G. Călinescu neîncrederea în viabilitatea formulelor seci pentru că el citea textul cu sufletul și avînd simțul viu al limbii. În ochii lui se clătina lumina cînd mi-a spus : „Vezi, domnule, pînă unde ai ajuns" ? Și zîmbind a adăugat : „Tinerețea e întotdeauna categorică în sugestii". Era fascinant să te simți ocrotit de acești savanți, dar, la rîndu-ne, simțeam pe umerii noștri obligațiile imense pe care ni le asumam. Cu fiecare ediție, tradiția s-a îmbogățit și am constatat în aceste zile că aceia care au preluat ștafeta, prin competență și colegialitate fac să trăiască printre noi pe maeștrii de acum un veac.

Prin intermediul acestor cursuri mulți am avut șansa de a ne întîlni cu Tudor Arghezi, M. Sadoveanu, Zaharia Stancu, Laurențiu Fulga, Cezar Petrescu, dar și cu tinerii și explozivii, pe atunci, Titus Popovici, Al. Andrițoiu, Corneliu Leu, C. Chiriță, Francisc Munteanu și atîția alții. Întîlnirile cu ei și prieteniile ce s-au stabilit ne-au determinat să ne apropiem de opera lor, s-o înțelegem și s-o traducem. Și astfel, aceia care abia atingeau cu sufletul la gură valențele limbii române au devenit, treptat, traducători de prestigiu și propagandiști ai culturii românești în atitea țări. În jurul nostru s-au format, încet, încet, nuclee permanente de iubitori ai limbii și literaturii române, care s-au transformat în lectorate așa cum s-au petrecut lucrurile la Universitatea „Lomonosov" din Moscova. Așa s-a născut clubul tineretului moscovit, așa au apărut șezătorile românești, seratele care au întărit prestigiul lectoratului nostru. Mulți dintre studenții mei nu au vizitat România, dar prin ceea ce am făcut ca dascăl de limba română i-am determinat să traducă, să scrie, să țină lecții și conferințe. Inițiativa și dorința de muncă rezolvă multe. Din cer nu pică nimic de-a gata !

Am participat la mai multe ediții ale Cursurilor de vară și am constatat direct sau prin intermediul studenților mei că întîlnirile cu scriitorii au devenit tradiționale. Laurențiu Fulga, D. R. Popescu, C. Țoiu, Gh. Bălăiță, Al. Balaci, C. Chiriță, M. Sorescu, Corneliu Leu, Ioan Alexandru ș.a., s-au aflat de multe ori în mijlocul cursanților, iar opera lor este acum îndrăgită și tradusă în multe limbi. E studiată chiar de aceia care nu au participat la cursuri. Astfel, Serghei Golubițky, aspirantul meu, folosind o traducere a mea din opera lui D. R. Popescu, pregătește o dizertație privitoare la reflectarea realității și spiritualității românești în opera lui D. R. Popescu. O altă aspirantă, Elena Tolstikova, pregătește o dizertație în care se studiază fondul latinesc al limbii române.

Se poate constata că ștafeta culturii românești trece cu siguranță din mînă în mînă spre bucuria noastră, a acelora care au desfășurat o muncă de pionierat cu valențe iluministe în Uniunea Sovietică, Franța sau Australia.

Iuri Zaiuncikovski
scriitor, traducător și profesor din U.R.S.S.

S-a încheiat și cea de a XXVII-a ediție a Cursurilor de vară și colocviilor științifice de limba, literatura, istoria și arta poporului român. Peste 80 de cursanți, reprezentînd 40 de prestigioase universități din lume și-au dat întîlnire într-o mai bună cunoaștere a spiritualității noastre multimilenare, a limbii și istoriei poporului român. Profesori, cercetători, scriitori, traducători și studenți s-au aplecat cu sîrg, timp de o lună, asupra literelor românești. Și-au perfecționat rostirea românească, și-au îmbogățit cunoștințele de specialitate.

Sub semnul largilor deschideri pe care le-a inițiat președintele României, tovarășul Nicoale Ceaușescu, s-a desfășurat și această prestigioasă reuniune internațională la care participanții au avut posibilitatea să cunoască direct adevăratele dimensiuni ale culturii române și dinamismul epocii contemporane.

Din largul evantai de impresii am transcris pentru cititorii Luceafărului doar cîteva :

O LITERATURĂ BOGATĂ

De la început afirm că sînt, ca traducător, o „creație" a Cursurilor de vară și, ca mine, mulți, foarte mulți cursanți, au devenit, prin ani, prieteni statornici ai culturii și literaturii române, au devenit adevărați difuzori în țările lor ai unei literaturi atît de originale. Sigur, asupra mea a acționat și tradiția unor schimburi între cele două culturi, dar prin cursuri, prin întîlnirile cu scriitori, critici și istorici literari, cu alți oameni de cultură română mi-am deschis sufletul spre o literatură mereu proaspătă și care s-a impus puternic în atenția lumii. Scriind într-un climat de deplină libertate de creație, autorii români ne atrag atenția prin paleta lor tematică largă, printr-o diversitate de stiluri și prin talentul lor. Ei scriu pentru azi, dar și pentru mîine ; ei scriu pentru români, dar opera lor își poartă mesajul umanist și filosofic pe toate meridianele.

Iubind și eu literatura română, am început s-o traduc și s-o fac cunoscută cititorilor bulgari. La început, am tradus libretul pentru **Motanul încălțat** de Cornel Trăilescu. După succesul acestuia am încercat mai mult ; astfel, pornind de la piesa lui M. Sebastian **Steaua fără nume**, pe care am tradus-o, am scris un libret pentru Opera Națională din Sofia. Muzica aparține cunoscutului compozitor bulgar Paraschev Hadjiev. Spectacolul a reprezentat o nouă reușită pentru mine. La radio și televiziune am prezentat, sub forma unor momente poetice, creația lui Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ana Blandiana, Mircea Dinescu, iar în mai multe reviste am publicat articole și studii referitoare la opera lui Eminescu, Sadoveanu, Rebreanu și mai ales la literatura română contemporană, pe care o cunosc și prin intermediul revistelor **Luceafărul** și **România literară** la care sînt abonat. Am prefațat volume de traduceri din opera lui Mateiu Caragiale, Panait Istrati, Zaharia Stancu, Laurențiu Fulga ș.a. Din dramaturgia românească am tradus **Năpasta** de I. L. Caragiale, **Steaua fără nume** și **Jocul de-a vacanța** de M. Sebastian, **Piticul din grădina de vară, Hoțul de vulturi** și **Ca frunza dudului din rai** de D. R. Popescu, **Iona, Matca, Există nervi** de Marin Sorescu, **Un pahar cu sifon** și **Cartea lui Ioviță** de Paul Everac, **Excursia** de Th. Mănescu, **Don Juan moare ca toți ceilalți** de T. Mazilu, **Chițimia** de I. Băieșu, **Diogene cîinele** de D. Solomon. Din enumerarea titlurilor traduse se poate constata intenția de a realiza o **monografie** a dramaturgiei românești.

În atenția mea a stat și poezia lui Lucian Blaga și Nichita Stănescu, dar și nuvelistica lui Mircea Eliade. Am tradus, de asemenea, **Moartea lui Ipu** de Titus Popovici, iar în prezent traduc poezia lui Mircea Dinescu și proza Anei Blandiana — doi scriitori tineri, dar foarte talentați. Trebuie să spun că și alți scriitori români sînt bine cunoscuți în Bulgaria datorită traducerilor realizate de alți colegi ai mei. Este vorba de scriitorii Eugen Barbu și Fănuș Neagu.

În finalul gîndurilor mele vreau să aduc calde mulțumiri academicianului Ion Coteanu și profesorilor Florin Popescu și Eugen Marinescu, care asigură de mai mulți ani conducerea cursurilor, aceste cursuri ce echivalează cu adevărate reuniuni științifice, precum și profesorilor Al. Piru, Dim. Păcurariu, I. D. Bălan, Al. Hanță, E. Simion, O. Păun, Florin Manolescu, Grigore Brâncuș, Cezar Tabarcea, Gh. Doca și G. Gană, adică acelor profesori care prin prelegeri, participări la mese rotunde și multe discuții ne-au dezvăluit noi dimensiuni ce caracterizează cultura și literatura română.

Ognean Stamboliev
scriitor și traducător din R. P. Bulgaria

ROMÂNIA — O ȚARĂ DE VIS ȘI POEZIE

A fi om înseamnă să iubești. Înseamnă să porți în suflet o dragoste. Ca poet știu că poezia are un zeu — **Omul** și o religie — **Iubirea**. Din 1971, anul în care am venit pentru prima dată în România și pînă astăzi port în suflet, oriunde mă poartă viața, o mare dragoste, o mare iubire. Este iubirea pentru România și cerul ei senin, este dragostea pentru frumusețea spirituală a unui popor ospitalier și doritor de pace. În plus, orașul București are străzile așternute cu valuri de iubire : „Surid străzile acestui oraș / Cu oameni cu gînduri de aur, / Care vorbesc și rîd și cîntă / În limba iubirii. / În București / Fete cu ochi frumoși / Se spală cu razele iubirii. / Am venit aici / Să învățăm / Să ne cunoaștem / Să ne împrietenim cu florile / Împodobite / Cu cuvintele de aur / Ale Limbii Române. / Românie, gîndul tău e senin, / E pur și cald / Precum cerul de dor / Al scumpei Transilvanii".

Aici, la Cursurile de vară, am scris un ciclu de poezii dedicat capitalei României, care ne-a primit surizătoare și calmă. Aici, la Cursurile de vară, ne-am întîlnit și am lucrat zilnic cu distinși profesori de la Facultatea de Limba și Literatura Română. Destindere și rigoare științifică, zîmbet, răbdare la întrebări și competență în răspunsuri — iată trăsăturile dascălilor noștri, care ne-au îndrumat pașii la aceste cursuri bine organizate și de o înaltă ținută științifică. Le mulțumesc !

Și tot aici, la Cursurile de vară, într-un dialog sincer, deschis ne-am întîlnit cu D.R. Popescu, Marin Sorescu, Corneliu Leu. Totul a fost firesc, dar cu cîte implicații și deschideri pentru munca noastră de **traditori** pe cîmpul literaturii, istoriei și civilizației românești. Le mulțumesc !

Cîte coarde ale sufletului nostru au vibrat sub vraja naiului lui Radu Simion, cel care a venit cu formația sa în mijlocul nostru, adică la Grădina Botanică — locul unde ne-am desfășurat timp de trei săptămîni activitatea. Cîtă frumusețe am acumulat într-o seară de vis cînd, pentru noi — 63 de cursanți — ansamblul folcloric al Casei de Cultură a Studenților a prezentat un spectacol. Știu, studenții și instructorii lor erau în vacanță, dar pentru că iubesc arta românească ne-au primit lingă ei pentru mai multe zeci de minute. A fost minunat ! Cuvintele devin insuficiente cînd trebuie să vorbesc despre acel neuitat spectacol prezentat pe scena Conservatorului bucureștean de renumitul cor Madrigal. Sub bagheta magică a profesorului Marin Constantin perfecțiunea a fost depășită. Cînd programul s-a terminat regretele au luat locul aplauzelor. Cu profesorul Dan Cumpătă am rămas entuziasmați și triști pentru despărțirea de această bijuterie românească mai multe clipe pe scările Conservatorului. Spun doar atît : Le mulțumesc la toți pentru tot ceea ce ne-au oferit spre înțelegerea multidimensionalului suflet românesc !

Dar eu, eu ce-am făcut în țara mea pentru o mai bună cunoaștere a valorilor românești ? Cred că puțin, deși tradiționala prietenie româno-iugoslavă ne obligă în permanență. Recent la Editura Flaka din Skoplje am publicat volumul **Cîntecul sturzului** de Anghel Dumbrăveanu, iar sub tipar se află volumul intitulat **Expoziția nenăscuților** ce cuprinde 1 500 de

Baki Ymeri
profesor, poet și traducător din R.S.F. Iugoslavia

Continuare în pag. a 7-a

MIORIȚA — O CAPODOPERĂ

Sînt numai doi ani de cînd studiez limba și literatura română la Universitatea din Tokio, dar pot spune că sînt deja familiarizat cu opere și autori ce definesc profilul spiritual atît de bogat și atît de distinct al poporului român. Pentru mine, ca și pentru mulți japonezi, limba română este o limbă foarte interesantă, încărcată cu frumuseți și plină de taine.

Pentru o înțelegere cît mai profundă a spiritualității românești, pentru o cunoaștere exactă a subtilităților limbii române am ales o cale dificilă, dar plină de surprize și satisfacții — calea culturii și literaturii populare. Această cale a fost aleasă cu acordul profesorului Ațuși Naono, care în permanență mă îndrumă cu atenție și competență. Profesorul Naono este un prieten adevărat al României, un iubitor constant al literaturii române și un cunoscător avizat al tradițiilor populare românești. El este și traducător, dar și autor al unor studii referitoare la **Miorița** și **Meșterul Manole**, capodopere ale literaturii populare românești și comori de înțelepciune, de spirit și suflet. Acest drum este urmat și de mine deoarece pregătesc o lucrare privind semnificațiile multiple și, în unele cazuri, unice ale baladei **Miorița**. Am parcurs deja un vast material bibliografic, iar aici, la Cursurile de vară organizate de Universitatea din București, cu sprijinul profesorilor, am reușit să conturez și mai bine profilul cercetării mele.

Poate să pară surprinzător, dar o cercetare științifică a baladei **Miorița** este foarte oportună, dacă ne gîndim că există multe asemănări între modalitățile de viață tradiționale ale popoarelor noastre. Acceptarea morții de către cioban nu este, cum s-ar putea crede la o lectură superficială, o lipsă de curaj în a se opune celor doi potrivnici, o resemnare, ci se înscrie într-un adînc fond filosofic, într-o bogată concepție asupra vieții și a morții pe care o tezaurizează înțelepciunea populară românească. La fel, poporul japonez, în manifestările sale străvechi, păstrate și astăzi în unele sate, privește moartea ca pe o cununie, iar ceremonialul de înmormîntare primește forma și semnificația ceremonialului de căsătorie. Nu avem, însă, o baladă, o creație epică în care să se transpună artistic un asemenea cermonial cum a creat genialul autor anonim în folclorul românesc. Intenționez să merg în mijlocul oamenilor, în sate, să cerceteze direct formele pe care le au ceremonialele vieții de familie. Aș fi extrem de bucuros dacă munca mea se va materializa într-un volum pe care să-l public în Japonia.

Mitsuhiro Shimen
student la Universitatea din Tokio — Japonia

Grupaj realizat de Eugen Marinescu

ANTOLOGIA PĂCII

MURILO MENDES

BRAZILIA

1941

Adio ilustră Europă.
Poemele lui Donne,
sonatele lui Scarlatti
își frîng brațele cerînd ajutor :
sosesc barbarii pe motociclete,
omorînd fîntînile din care am băut.

Acum sîntem subpămîntenii
ce se proptesc în cîrje
orînduite de părinți.
Aerul pur și nevinovăția
s-au dus tare departe
mai mult ca zeii greci.

Sîntem pulberea pulberii
fantasmele propriilor noștri copii,
nicicînd n-o să se-ntoarcă
credința-n inimile noastre,
adio ilustră Europă.

FEBO DELFI

GRECIA

Dansul popoarelor înfrățite

Dansul femeilor

Vom deveni înălțarea
deasupra nenorocului
ca și cariatidele
ce sprijină acoperișul lumii.
Unirea-n-nțelesul puterii.

Dansul tinerilor :

Sîntem dansatorii
lui Dionis,
ai adevărului neîntînat ;
purtătorii de foc ai lui Apollo
Ionii
panelenii omenirii
și în viitoarea horii
slăvim unirea cosmică.

Dansul bătrînilor :

Glasul nostru e un deprofundis,
glas al obîrșiilor lumii,
războiul să fie blestemat

Toate glasurile-mpreună :

Războiul să fie blestemat !

VITTORIO SERENI

ITALIA

Roagă-te tu dacă poți...

Nu mai știe nimic, e în slava aripilor
primul căzut pe brinci pe plaja normandă,
De aceea cineva azi-noapte
mi-a atins umărul șoptindu-mi
să mă rog pentru Europa
în timp ce Noua Armada
se ivea pe coastele Franței.
Am răspuns în somn : — E vîntul,
vîntul ce șuieră cîntece stranii.
Dar dacă aievea ai fost
primul căzut pe brinci pe plaja normandă
roagă-te tu dacă poți, eu am murit
în război și în pace.
Acum acesta e cîntecul :
al corturilor zvîrcolindu-se-n parl.
Nu e cîntecul îngerilor
e singurul cîntec al meu
și-mi ajunge.

GEORG TRAKL

AUSTRIA

GRODEK *)

Pădurile toamnei hohotesc pe seară
de arme mortale, deasupra cîmpiilor de-aur
cerești lacuri se-nvolbură soarele
cel mai lugubru, cuprinde noaptea războinicii
muribunzi, sălbaticul vaiet
al buzelor lor sfîșiate.
Se-mpreunează blînd în pădurea de sălcii —
nor purpuriu, locuință-a unui zeu mînios —
sîngele vărsat, răcoare lunară ;
se-ntrunesc toate căile în putredă negură.
Sub frunzare de aur în pădurea-mpietrită,
sub stele, umbra surorii se clatină
salutînd eroice suflete,
capete negre de sînge,
și-n trestii șoptit
cîntă tristele flaute toamna.
Oh doliu trufaș ! Altare de bronz,
o imensă durere hrănește, ziua de azi,
flacăra sfredelitoare a sufletului
nenăscuții nepoți.

*) localitate poloneză unde au avut loc înfruntări sîngeroase între austrieci și ruși la începutul primului război mondial (n. tr.).

În românește de Geo Vasile

REVISTA STRĂINĂ

● **UNITED PRESS INTERNATIONAL** a difuzat recent premiile acordate pentru cele mai proaste filme și creații de film în cursul anului 1985. Festivalul decernării acestor premii nerivnite de nici un regizor sau actor a avut loc în orașul american Santa Monica.

Ediția din acest an a fost dominată de Sylvester Stallone, care a reușit performanța de a intra în posesia mai multor premii de această factură : premiul pentru cea mai proastă interpretare actoricească (în filmele „Rambo II" și „Rocky IV"), premiul pentru cea mai proastă regie (filmul „Rocky IV"), premiul pentru cel mai prost scenariu (filmul „Rambo II"). În plus, filmul „Rambo II" a fost distins și cu titlul de cel mai prost film al anului 1985. În felul acesta Sly Stallone a bătut recordul deținut de Bo Derek.

Interesant este faptul că Brigitte Nielsen, soția lui, l-a secondat cu mult succes, aducînd și ea la zestrea familiei, două asemenea premii : pentru cea mai proastă interpretare a unui rol principal feminin (în filmul „Sonia cea roșie") și pentru cea mai proastă interpretare feminină într-un rol secundar (pentru rolul din „Rocky IV"). Pentru că a venit vorba despre „Rocky IV", trebuie să adăugăm că el a consfințit triumful clanului Stallone : filmul a mai obținut premiul pentru cea mai proastă muzică și premiul pentru cel mai prost cîntec, ambele premii fiind cucerite de Franck Stallone, fratele mai mic al lui Sylvester.

Premiile au fost acordate de un juriu alcătuit din critici de film, publiciști, redactori, precum și un număr de spectatori care au avut obligația să vadă cel puțin 50 de filme pe parcursul unui an. Stallone a obținut din primul tur de scrutin peste 50% din voturi ! Avînd în vedere un succes atît de zdrobitor, oare n-ar fi bine ca premiile pentru cele mai proaste realizări cinematografice să se numească de acum încolo... „Stallone" ?

● **ANNIE GIRARDOT** este binecunoscută cititorilor noștri, grație celor cîteva filme care au rulat la noi — din cele peste optzeci pe al căror generic a apărut. Mai puțin cunoscute sînt însă unele date despre viața sa ca femeie, soție și mamă. Iată ce a răspuns ea cu prilejul unui interviu la întrebarea referitoare la familia sa :

„Mă simt fericită în familia mea. Căsnicia mea cu actorul italian Renato Salvatori este adevărată și unică, ea a trecut peste toate obstacolele cauzate în principal de faptul că soțul meu a lucrat mai mult în Italia iar eu în Franța. Familia este baza a toate cele. Familia înseamnă pentru mine în primul rînd mama și copilul. Am o fiică, Giulia, iar acum și o nepoțică, Lola. Pe fiica mea nimeni nu-mi poate înlocui... Pentru mine familia și munca sînt deopotrivă de importante. Cînd mă duc la lucru nu-i pot spune fiicei mele — la revedere, acum dispar și ne vedem peste un an ! Asta ar fi o prostie, dar nici nu-i pot spune : rămîn lîngă tine toată viața ! Viața mea nu este simplă, ea se compune dintr-o multitudine de situații care trebuie rezolvate corect...

Totdeauna găsim ceva de pus tinerilor în circă. Eu sînt de părere că foarte multe lucruri depind de mamă, că este necesar ca și mamele să evolueze. Sînt foarte mulțumită că datorită fiicei mele am cunoscut o mulțime de oameni tineri pe care am început să-i înțeleg. M-a bucurat mult că mi-au căutat sfatul și că mi s-au destăinuit. Nu este bine cînd mama rămîne deoparte, fiica de cealaltă. Atunci cînd părinții se întîlnesc la bine cu prietenii copiilor lor nu există probleme. Dimpotrivă, cred că există multe lucruri pe care părinții le pot învăța de la cei mai tineri decît ei..."

● **DIN ANUL 1982 CÎND A FOST INCUNUNAT CU LAURII PREMIULUI NOBEL PENTRU LITERATURĂ,** scriitorul columbian Gabriel Garcia Marquez a luat parte la un număr impresionant de conferințe, prelegeri, întîlniri publice, a acordat interviuri pentru reviste și publicații din diferite țări ale lumii. Recent, un astfel de interviu a fost acordat revistei argentiniene „El Periodista", care apare la Buenos Aires. Menționăm că după primirea Premiului Nobel, Marquez a publicat romanul „Dragostea în vremea holerei".

„Ați simțit o responsabilitate mai mare după ce ați fost distins cu Premiul Nobel ?", l-a întrebat reporterul. „Premiul Nobel l-am primit în vremea cînd romanul era aproape scris. Mi-am spus că după terminarea tuturor problemelor legate de acest premiu voi reveni spre a-i definitiva, a răspuns scriitorul. Mi-am dat însă repede seama că acest lucru nu este posibil, că nu mă pot concentra. Am întrerupt scrisul aproape un an, timp în care «am făcut pe Laureatul Premiului Nobel !» Întorcîndu-mă la manuscris, nu mi-a mai plăcut, am schimbat radical concepția cărții și am început s-o scriu din nou. Acțiunea romanului, care se desfășoară în regiunea carabiană a Columbiei, am împins-o cu cincizeci de ani spre trecut. Cu toate că personajele romanului își trăiesc tinerețea prin anii '20—'30 ai secolului nostru, am simțit nevoia să duc acțiunea prin anii '80 ai secolului trecut. Este o întîmplare de dragoste care durează o viață lungă, este o meditație asupra a ceea ce aduce dragostea la diferite vîrste, așadar nu este doar o poveste de dragoste a doi oameni bătrîni, așa cum eronat se interpretează de către unii".

La întrebarea „ce le-ați dori cărților dv. ?", Marquez a răspuns : „Nu mă interesează atît faptul ca ele să fie editate și vîndute, nici nu mă dau în vînt după laudele criticii. Aș vrea doar ca ele să nu fie citite numai de generația mea ci și de generațiile viitoare. Trebuie să avem în vedere tendința general valabilă că, de regulă, în numele progresului, copiii manifestă alte gusturi decît părinții lor..."

SPORT

MÎINE...

Prizonieri ai mirajelor (toți cei care în ultima săptămînă ați mîncat, la micul dejun, pîine cu miere și fluturi), mîine începe cel de-al șaizecișinouălea campionat de fotbal. Dansează bucuria pe călcîie de jar. Și peste cringuri se topesc oasele văzduhului. Două ierni la rînd mă jurasem să nu mă mai plîng de căldură, iar acum, cînd Bucureștii și Bărăganul ard în flăcări, visez doar evantaie japoneze, doamne cu obrajii palizi și reci, brazi îndoiți de ninsoare și frapiere brumate. (Și dacă se poate cu vin bun, nu cu bale de șarpe). Nu știu cum vom ajunge la stadioane și mai ales cum vom rezista în cazanele iadului. Pentru prima oară în viața mea îi iert pe jucători de toate decepțiile și rănile pe care ni le-au produs prin timp. Și mă gîndesc că mai bine-ar fi să joace ei partidele programate pe cuprinsul lunii august sub streașina grădinilor de vară. Noi să stăm sub ulmi și arțari, săltînd pe genunchi închipuiri blonde și brunete și bînd sucuri răcoritoare, ei galopînd ca să deșteleneacă jărăgaiul acestei veri în care nici păsările nu mai au putere de cleveteală.

Glumind limpede, mîine, în prima duminică a picioarelor „îndeminatice" pe care am așteptat-o și-am iubit-o, vom intra plutind în templul mărțișoarelor. Căci orice început e o primăvară. Cu toții avem dreptul să sperăm în gloria toamnei care vine și în pasul flăcăilor zdrobind struguri în jgheab, în piatra verde a luceafărului și în stelele de la cramă. Orice campionat se clădește pierdut pe întoarceri și neîndoit pe plecări. El nu seamănă cu nici un altul din trecut și din viitor, este trăire unică sălbăticia credinței în bucurie și cîinele care nu ajunge să scapere cu ghiarele în lună decît o singură dată.

Mîine încep lauda și blestemul.

De mîine aerul înțeapă și doare și arde în el o lampă hrănită fără de margine cu lumini din povești.

De mîine ne mutăm în mesteceni, în migdali și în mărăcini.

De mîine vom căuta aur în Giulești, vom bea iasomie în șoseaua Ștefan cel Mare și vom arunca păuni albi pe stadionul din Ghencea.

De mîine se va împleti cu izvoarele bucuriei și Dunărea de jos.

De mîine, la Craiova începe al doilea cules tînăr.

Nici un gînd negru. Cînd pornim la drum nu ne așteaptă decît depărtarea. Adică norocul adunat în corola paharului și lumina ajungerii dincolo de toate bătăliile pierdute.

Vorba marelui paharnic de la Huși, cînd îi turna în cupă lui Dabija-Vodă : Măria Ta (Domnule public), mîine seară vom fi de două ori mai frumoși decît astăzi. Pentru că mulți dintre noi ne vom fi sărutat cu tinerețea pierdută. Și pentru că mîine doar tinerețea va stăpîni malul verde al zilei. Precum și toată bogăția verii.

Fănuș Neagu

Luceafărul
Revistă editată de
UNIUNEA SCRIITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef :
Nicolae Dan Fruntelată,
Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), A. I. Zăinescu
(secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA : București, Piața Scînteii nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 74 95
Tiparul executat la :
COMBINATUL POLIGRAFIC
CASA SCÎNTEII